

Seletuskiri

13. jaanuari 2000. aasta täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsioon

Paul Lagarde

Konventsiooni ja soovituse on vastu võtnud diplomaatiliselt laadi erikomisjon

Avaldaja:

Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverents

Alaline büroo

Churchillplein 6b

2517 JW Haag

The Netherlands

Telefon: +31 70 363 3303

Fax: +31 70 360 4867

E-post: secretariat@hcch.net

Veebisait: www.hcch.net

© Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverents 2017

Kõik õigused kaitstud. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any way or by any means, including photocopying or recording, without the written permission of the copyright holder.

Thanks to the generous assistance of the European Commission/DG Justice, the Explanatory Report on the *2000 Hague Protection of Adults Convention*, prepared by Professor Paul Lagarde and revised in 2016, was translated into all official languages of the European Union, with the exception of English, French, Spanish and German. The French and English versions were revised by Paul Lagarde and the Permanent Bureau while the Spanish and German translations will be revised in the near future. The original Spanish translation of the unrevised Explanatory Report was kindly provided by the Ministry of Foreign Affairs of Spain and the German translation was kindly provided by the Federal Ministry of Justice and the Federal Foreign Office of the Federal Republic of Germany. Please note that the German translation has not been coordinated between the Austrian, German and Swiss authorities. Trükise tõlkeid muudesse keeltesse (välja arvatud hispaania keel) ei ole Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi alaline büroo läbi vaadanud.

The official versions of this publication, in English and French, are available on the website of the Hague Conference on Private International Law (www.hcch.net).

ISBN 978-92-79-66992-7

Trükitud Belgias

Eessõna

1 Selle brošüüri sisu aluseks on 1999. aasta septembrist oktoobrini kohtunud täiskasvanute kaitset käsitlenud diplomaatilise erikomisjoni kohtumistel toimunud arutelu.

Aruteludokument sisaldab lisaks allpool taasesitatud lehekülgedele 1999. aasta diplomaatilise erikomisjoni tööga seotud alusdokumente, aruandeid ja arutelude kokkuvõtteid. Täieliku köite saab soetada kas raamatukauplustest või otse Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi alalisest büroost aadressil Churchillplein, 6b, 2517 JW Haag, Madalmaad (e-post: secretariat@hcch.net, faks: +31 70 360 4867).

2 Professor Paul Lagarde'i seletuskiri kujutab endast diplomaatilise erikomisjoni vastuvõetud konventsiooni kommentaare, mis on esitatud 2. oktoobri 1999. aasta lõppaktis.

3 Konventsiooni kirjutasid esmakordselt alla Madalmaad 13. jaanuaril 2000 ja seepärast kannab konventsioon seda kuupäeva.

4 Konventsiooni seletuskirja läbivaadatud väljaande punktis 146 on esitatud täiendavat teavet esindusõiguse kinnitamise kohta.

5 Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsil on oma veebisait (www.hcch.net), kus on esitatud teave Haagi konverentsi ja Haagi konventsioonide kohta.

Haag, aprill 2017

Sisuülevaade

KONVENTSIOON	7
Täiskasvanute kaitse diplomaatilis laadi erikomisjoni vastu võetud soovitus	23
TÕEND	25
TÄISKASVANU KAITSE ABINÕUD	28
TEAVE TÄISKASVANU KAITSE ABINÕUDE KOHTA	30
SELETUSKIRI	33

Konventsioon

Täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsioon

Konventsioonile alla kirjutanud riigid, arvestades vajadust tagada rahvusvahelistes olukordades sellise täiskasvanu kaitse, kes oma isiklike võimete kahjustatuse või piiratuse tõttu ei suuda ise oma huve kaitsta; soovides vältida vastuolusid oma õigussüsteemide vahel täiskasvanu kaitse abinõude rakendamise pädevuse ja kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel ning abinõude tunnustamisel ja rakendamisel; meenutades täiskasvanu kaitseks tehtava rahvusvahelise koostöö tähtsust; kinnitades vajadust arvestada eelkõige täiskasvanu huve ning austust tema väärkuse ja sõltumatuse vastu, on kokku leppinud järgmises.

I PEATÜKK - KONVENTSIOONI KOHALDAMISALA

Artikkel 1

1. Konventsiooni kohaldatakse rahvusvahelistes olukordades sellise täiskasvanule kaitsele, kes oma isiklike võimete kahjustatuse või piiratuse tõttu ei suuda ise oma huve kaitsta.
2. Konventsiooni eesmärgid on:
 - a) määrata kindlaks riik, mille ametiasutuste pädevuses on võtta tarvitusele abinõusid täiskasvanu isiku või tema vara kaitseks;
 - b) määrata kindlaks, millist õigust nimetatud ametiasutused kohaldavad oma pädevuse teostamisel;
 - c) määrata kindlaks, millist õigust kohaldatakse täiskasvanu esindamisele;
 - d) tagada kaitseabinõude tunnustamine ja rakendamine kõikides osalisriikides;
 - e) seada konventsiooni eesmärkide saavutamiseks sisse koostöö osalisriikide ametiasutuste vahel.

Artikkel 2

1. Konventsioonis tähendab täiskasvanu isikut, kes on saanud 18-aastaseks.
2. Konventsiooni kohaldatakse ka sellise täiskasvanu suhtes rakendatud abinõudele, kes ei olnud nende tarvitusele võtmise ajal 18-aastaseks saanud.

Artikkel 3

Artiklis 1 viidatud abinõud võivad eelkõige käsitleda:

- a) teovõime piiratuse kindlaksmääramist ja kaitsereežiimi rakendamist;
- b) täiskasvanu paigutamist kohtu- või haldusasutuse kaitse alla;
- c) eestkostet, hooldust või muud seda laadi institutsiooni;
- d) sellise isiku või organi määramist ja tema ülesandeid, kes vastutab täiskasvanu isiku või tema vara eest, esindab või abistab täiskasvanut;

- e) täiskasvanu paigutamist kinnisesse asutusse või mujale, kus on võimalik tagada tema kaitse;
- f) täiskasvanu vara haldamist, säilitamist või käsutamist;
- g) erisekkumiseks loa andmist täiskasvanu isiku või tema vara kaitse eesmärgil.

Artikkel 4

1. Konventsiooni ei kohaldata:
 - a) ülalpidamiskohustusele;
 - b) abielu või muu seda laadi suhte sõlmimisele, tühistamisele või lõpetamisele, kaasa arvatud faktiline lahuselu abielu puhul;
 - c) abielu või muu seda laadi suhte varasuhtele;
 - d) hooldusel olevale varale ja pärimisele;
 - e) sotsiaalkindlustusele;
 - f) üldist laadi riiklikele abinõudele tervise valdkonnas;
 - g) isiku suhtes tema poolt toime pandud kuriteo tõttu rakendatud abinõudele;
 - h) varjupaigaõiguse ja sisserände kohta tehtud otsustele;
 - i) üksnes avaliku julgeoleku tagamiseks rakendatud abinõudele.
2. Lõige 1 ei mõjuta isiku õigust tegutseda täiskasvanu esindajana nimetatud lõikes nimetatud asjades.

II PEATÜKK - PÄDEVUS

Artikkel 5

1. Täiskasvanu hariliku viibimiskoha osalisriigi kohtu või haldusasutuse pädevuses on rakendada abinõusid täiskasvanu isiku või tema vara kaitseks.
2. Kui täiskasvanu harilik viibimiskoht muutub ja selleks saab teine osalisriik, on pädevad uue hariliku viibimiskoha riigi ametiasutused.

Artikkel 6

1. Pagulasest täiskasvanu või oma maal toimuvate rahutuste tõttu rahvusvaheliselt ümber asustatud täiskasvanu suhtes on artikli 5 lõikes 1 sätestatud pädevus selle osalisriigi ametiasutustel, mille territooriumil see täiskasvanu ümberasustamise tõttu viibib.
2. Eelmise lõike sätteid kohaldatakse ka täiskasvanule, kelle harilikku viibimiskohta ei ole võimalik kindlaks teha.

Artikkel 7

1. Välja arvatud pagulasest täiskasvanu või oma kodakondsusjärgses riigis toimuvate rahutuste tõttu rahvusvaheliselt ümberasustatu, on täiskasvanu kodakondsusjärgse osalisriigi ametiasutuste pädevuses rakendada abinõusid täiskasvanu isiku või tema vara kaitseks pärast artikli 5 või artikli 6 lõike 2 kohaselt pädevatele asutustele teatamist, kui nad leiavad, et suudavad paremini hinnata täiskasvanu huve.

2. Nimetatud pädevust ei teostata, kui artikli 5, artikli 6 lõike 2 või artikli 8 kohaselt pädevad ametiasutused on täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutustele teatanud, et nad on rakendanud olukorrale vastavaid abinõusid või on otsustanud, et abinõusid ei ole vaja rakendada, või et menetlus nendes küsimustes kestab.

3. Lõike 1 alusel rakendatud abinõud muutuvad kehtetuks niipea, kui artikli 5, artikli 6 lõike 2 või artikli 8 kohaselt pädevad ametiasutused on rakendanud olukorrale vastavaid abinõusid või otsustanud neid mitte rakendada. Nimetatud ametiasutused informeerivad vastavalt asutusi, kes on rakendanud abinõusid lõike 1 kohaselt.

Artikkel 8

1. Artikli 5 või 6 kohaselt pädevad osalisriigi ametiasutused, kelle arvates see on täiskasvanu huvides, võivad omal algatusel või teise osalisriigi ametiasutuse palvel esitada taotluse, et ühe lõikes 2 nimetatud riigi ametiasutused rakendaksid abinõusid täiskasvanu isiku või tema vara kaitseks. Selline taotlus võib puudutada nimetatud kaitse kõiki või mõningaid aspekte.

2. Osalisriigid, kelle ametiasutuste poole võib eelmise lõike alusel taotlusega pöörduda, on:

- a) riik, kelle kodanik täiskasvanu on;
- b) riik, kus oli täiskasvanu eelmine harilik viibimiskoht;
- c) riik, kus asub täiskasvanu vara;
- d) riik, mille ametiasutused on täiskasvanu kirjalikult valinud enda kaitseks abinõusid rakendama;
- e) riik, kus asub täiskasvanu sellise lähedase isiku harilik viibimiskoht, kes on valmis tema kaitse enda peale võtma;
- f) riik, mille territooriumil asub täiskasvanu, – isiku kaitse küsimustes.

3. Kui eelmiste lõigete kohaselt nimetatud ametiasutus ei kinnita oma pädevust, säilitavad pädevuse artikli 5 või 6 kohaselt pädevad osalisriigi ametiasutused.

Artikkel 9

Selle osalisriigi ametiasutused, kus asub täiskasvanu vara, on pädevad rakendama selle vara kaitseks abinõusid ulatuses, mis on ühitatav artiklite 5–8 alusel pädevate ametiasutuste rakendatud abinõudega.

Artikkel 10

1. Kõikides kiireloomulistes asjades on vajalike kaitseabinõude rakendamiseks pädevad selle osalisriigi ametiasutused, kelle territooriumil asub täiskasvanu või tema vara.

2. Osalisriigis harilikult viibiva täiskasvanu suhtes eelmise lõike alusel rakendatud abinõud muutuvad kehtetuks niipea, kui artiklite 5–9 alusel pädevad ametiasutused on rakendanud olukorrale vastavaid abinõusid.

3. Abinõud, mis on lõike 1 alusel rakendatud täiskasvanu suhtes, kelle harilik viibimiskoht on riigis, mis ei ole konventsiooniosaline, muutuvad igas osalisriigis kehtetuks niipea, kui kõnealune osalisriik on tunnustanud olukorrale vastavate abinõude rakendamist teise riigi ametiasutuste poolt.

4. Ametiasutused, kes on lõike 1 alusel rakendanud abinõusid, peavad võimaluse korral teatama neist osalisriigile, kus asub täiskasvanu harilik viibimiskoht.

Artikkel 11

1. Selle osalisriigi ametiasutused, kelle territooriumil asub täiskasvanu, on erandkorras pädevad rakendama täiskasvanu isiku kaitseks ajutisi abinõusid, mille mõju piirdub ainult kõnealuse riigi territooriumiga, kui sellised abinõud sobivad abinõudega, mida on juba rakendanud artiklite 5–8 alusel pädevad ametiasutused, ja pärast artikli 5 alusel pädevatele ametiasutustele teatamist.

2. Osalisriigis harilikult viibiva täiskasvanu suhtes eelmise lõike alusel rakendatud abinõud muutuvad kehtetuks niipea, kui artiklite 5–8 alusel pädevad ametiasutused on otsustanud rakendada olukorrale vastavaid kaitseabinõusid.

Artikkel 12

Võttes arvesse artikli 7 lõike 3 sätteid, kehtivad artiklite 5–9 alusel rakendatud abinõud vastavalt neis sätestatud tingimustele ka siis, kui asjaolude muutumise tõttu on pädevuse tekkimise alus kõrvaldatud, kuni konventsiooni kohaselt pädevad ametiasutused ei ole neid abinõusid muutnud, asendanud või lõpetanud.

III PEATÜKK - KOHALDATAV ÕIGUS

Artikkel 13

1. Teostades II peatüki alusel pädevust kohaldab osalisriigi ametiasutus oma riigi õigust.
2. Kui täiskasvanu isiku või tema vara kaitseks on vaja, võib ametiasutus erandkorras kohaldada või võtta arvesse teise riigi õigust, millega olukord on tihedalt seotud.

Artikkel 14

Osalisriigis tarvitusele võetud abinõusid rakendatakse teises osalisriigis teise riigi õigusega määratud tingimustel.

Artikkel 15

1. Kui täiskasvanu on lepingu või ühepoolse tehinguga andnud üle esindusõiguse, mida rakendatakse juhul, kui ta ei saa ise oma huve kaitsta, kohaldatakse volituse olemasolule, ulatusele, muutmisele ja lõppemisele selle riigi õigust, kus lepingu sõlmimise või tehingu tegemise ajal oli täiskasvanu harilik viibimiskoht, välja arvatud juhul, kui selleks on kirjalikult ja sõnaselgelt määratud ühe lõikes 2 nimetatud riigi õigus.

2. Riigid, mille õigust võib kohaldatavaks määrata, on:
 - a) riik, kelle kodanik täiskasvanu on;
 - b) riik, kus oli täiskasvanu varasem harilik viibimiskoht;

- c) riik, kus asub täiskasvanu vara, – selle varaga seotud küsimustes.
3. Esindusõiguse kasutamise viisile kohaldatakse selle riigi õigust, kus seda kasutatakse.

Artikkel 16

Kui artiklis 15 nimetatud esindusõigust ei kasutata viisil, mis tagab täiskasvanu isiku või tema vara piisava kaitse, võib sellise õiguse tagasi võtta või muuta seda konventsiooni alusel pädeva ametiasutuse meetmetega. Esindusõiguse tagasivõtmise või muutmise korral tuleb võimalikult suures ulatuses võtta arvesse artiklis 15 viidatud õigust.

Artikkel 17

1. Kui kolmas isik on teinud tehingu isikuga, kes võib tehingu tegemise riigi õiguse kohaselt tegutseda täiskasvanu esindajana, ei saa tehingu kehtivust vaidlustada ega pidada kolmandat isikut vastutavaks ainult sel põhjusel, et tal ei olnud õigust tegutseda täiskasvanu esindajana käesoleva peatüki sätete alusel määratud õiguse kohaselt, välja arvatud juhul, kui kolmas isik teadis või pidi teadma, et esindusõigusele kohaldatakse nimetatud õigust.

2. Eelmist lõiget kohaldatakse ainult juhul, kui tehingu teinud isikud asuvad sama riigi territooriumil.

Artikkel 18

Käesoleva peatüki sätteid kohaldatakse ka juhul, kui nendega määratud õigus on sellise riigi õigus, kes ei ole konventsiooniosaline.

Artikkel 19

Käesolevas peatükis tähendab õigus riigis kehtivat õigust, välja arvatud kollisiooninormid.

Artikkel 20

Käesolev peatükk ei takista selle riigi õiguse sätete kohaldamist, kus täiskasvanu suhtes rakendatakse kaitseabinõusid, kui selliste sätete kohaldamine on kohustuslik sõltumata sellest, millist õigust muul juhul tuleks kohaldada.

Artikkel 21

Käesoleva peatüki sätetega määratud õiguse kohaldamisest võib keelduda ainult siis, kui selle kohaldamine oleks ilmses vastuolus avaliku korraga.

IV PEATÜKK - TUNNUSTAMINE JA RAKENDAMINE

Artikkel 22

1. Osalisriigi ametiasutuse rakendatud abinõusid tunnustatakse seadusest tulenevalt kõikides teistes osalisriikides.
2. Tunnustamisest võib keelduda, kui:
 - a) abinõu on rakendanud ametiasutus, kelle pädevus ei põhine ühelgi II peatükis sätestatud alusel või ei ole nendega kooskõlas;
 - b) kohtu- või haldusmenetluses on rakendatud abinõu täiskasvanut ära kuulamata ja sellega on rikutud taotluse saanud riigi menetlusõiguse olulisi põhimõtteid; see ei kehti kiireloomuliste asjade kohta;
 - c) tunnustamine on ilmses vastuolus taotluse saanud riigi avaliku korraga või on vastuolus selle riigi kohustusliku sättega sõltumata sellest, millist õigust tuleks muul juhul kohaldada;
 - d) abinõu on vastuolus hilisema abinõuga, mida on rakendatud riigis, mis ei ole konventsiooniosaline ja oleks olnud artiklite 5–9 alusel pädev tingimusel, et nimetatud hilisem abinõu vastab taotluse saanud riigi tunnustamisnõuetele;
 - e) ei ole järgitud artiklis 33 sätestatud menetlust.

Artikkel 23

Piiramata artikli 22 lõike 1 kohaldamist, võib huvitatud isik taotleda osalisriigi pädevalt ametiasutuselt teises osalisriigis rakendatud abinõu tunnustamise või tunnustamata jätmise otsustamist. Tunnustamismenetlusele kohaldatakse taotluse saanud riigi õigust.

Artikkel 24

Taotluse saanud riigi ametiasutus on seotud abinõu rakendanud teise riigi ametiasutuse pädevuse aluseks võetud asjaolude tuvastamise otsustega.

Artikkel 25

1. Kui osalisriigis tarvitusele võetud ja seal rakendatavaid abinõusid on vaja rakendada teises osalisriigis, tuleb need huvitatud isiku taotlusel tunnistada rakendatavaks teises riigis või registreerida seal täitmise eesmärgil selle riigi õiguses sätestatud korras.
2. Osalisriik kohaldab abinõu rakendatavaks tunnistamisele või registreerimisele lihtsat ja kiiret menetlust.
3. Rakendatavaks tunnistamisest või registreerimisest võib keelduda ainult artikli 22 lõikes 2 sätestatud alusel.

Artikkel 26

Ilma et see piiraks eelmiste artiklite kohaldamiseks vajalikku kontrolli, ei kontrollita rakendatud abinõude asjaolusid.

Artikkel 27

Osalisriigis tarvitusele võetud ja rakendatavaks tunnistatud või rakendamise eesmärgil registreeritud abinõusid tuleb teises riigis rakendada nii, nagu need oleksid tarvitusele võetud selle riigi ametiasutuste poolt. Abinõusid rakendatakse taotluse saanud riigi õiguse kohaselt ja selles sätestatud ulatuses.

V PEATÜKK - KOOSTÖÖ

Artikkel 28

1. Osalisriik määrab keskasutuse, kes täidab talle konventsiooniga pandud ülesandeid.
2. Liitriigid, mitme õigussüsteemiga riigid või autonoomsete territoriaalsete üksustega riigid võivad määrata mitu keskasutust ja määrata nende kohustuste territoriaalse või individuaalse ulatuse. Kui riik on määranud mitu keskasutust, peab ta määrama ühe keskasutuse, kellele võib saata kõik teated selle riigi asjakohasele keskasutusele edastamiseks.

Artikkel 29

1. Konventsiooni eesmärkide saavutamiseks teevad keskasutused üksteisega koostööd ja edendavad koostööd ka oma riigi pädevate asutustega.
2. Konventsiooni kohaldamiseks võtavad nad asjakohaseid meetmeid, et anda teavet oma riigis täiskasvanute kaitseks kehtivate seaduste ja olemasolevate teenuste kohta.

Artikkel 30

Osalisriigi keskasutus võtab kas otse või ametiasutuste või teiste organite kaudu asjakohaseid meetmeid, et:

- a) igati hõlbustada teabevahetust pädevate ametiasutuste vahel olukordades, millele kohaldatakse konventsiooni;
- b) anda teise osalisriigi pädeva ametiasutuse taotluse korral abi täiskasvanu asukoha kindlakstegemiseks juhul, kui on alust arvata, et täiskasvanu võib viibida taotluse saanud riigi territooriumil ja vajada kaitset.

Artikkel 31

Osalisriigi pädevad ametiasutused võivad kas otse või teiste organite kaudu ergutada vahendamise või lepitamise teel või muude seda laadi abinõudega täiskasvanu isiku või vara kaitseks kokkuleppel põhinevate lahenduste leidmist olukordades, millele kohaldatakse konventsiooni.

Artikkel 32

1. Kui kaalutakse rakendada kaitseabinõusid ja täiskasvanu olukord seda nõuab, võib konventsiooni kohaselt pädev ametiasutus taotleda täiskasvanu kaitseks vajalikku teavet teise osalisriigi ametiasutuselt, kellel sellist teavet on.
2. Osalisriik võib deklareerida, et lõike 1 kohased taotlused tuleb tema ametiasutustele edastada ainult keskasutuse kaudu.
3. Osalisriigi pädev ametiasutus võib taotleda teise osalisriigi ametiasutustelt abi konventsiooni kohaste kaitseabinõude rakendamiseks.

Artikkel 33

1. Kui artiklite 5–8 alusel pädev ametiasutus kaalub täiskasvanu paigutamist kinnisesse asutusse või mujale, kus on võimalik tagada tema kaitse, ja kui selline paigutamine leiab aset teises osalisriigis, peab ta kõigepealt nõu pidama selle riigi keskasutuse või muu pädeva ametiasutusega. Sel eesmärgil edastab ta täiskasvanu kohta aruande, milles põhjendab kavandatavat paigutamist.
2. Taotlev riik ei tohi teha kinnisesse asutusse paigutamise otsust, kui taotluse saanud riigi keskasutus või muu pädev asutus teatab mõistliku aja jooksul, et on sellise paigutamise vastu.

Artikkel 34

Kui täiskasvanut ähvardab tõsine hädaoht ja täiskasvanu kaitseks abinõusid rakendanud või nende rakendamist kaaluv osalisriigi pädev ametiasutus on saanud teavet selle kohta, et täiskasvanu harilik viibimiskoht on muutunud või et ta viibib teises riigis, peab see pädev asutus teatama teise riigi ametiasutusele olemasolevast hädaohust ja abinõudest, mida on rakendatud või mille rakendamist kaalutakse.

Artikkel 35

Ametiasutus ei pea selle peatüki alusel taotlema ega edastama teavet, mis tema arvates võib seada ohtu täiskasvanu isiku või tema vara või kujutada endast suurt ohtu täiskasvanu perekonnaliikme vabadusele või elule.

Artikkel 36

1. Ilma et see piiraks võimalust kehtestada mõistlik tasu teenuste osutamise eest, kannavad osalisriikide keskasutused ja teised ametiasutused käesoleva peatüki sätteid kohaldades oma kulud ise.
2. Osalisriik võib tasumäärade kehtestamiseks sõlmida kokkuleppeid ühe või mitme osalisriigiga.

Artikkel 37

Osalisriik võib sõlmida kokkuleppeid ühe või mitme osalisriigiga, et parandada käesoleva peatüki kohaldamist nende omavahelistes suhetes. Kokkuleppe sõlminud riigid edastavad kokkuleppe koopia konventsiooni hoiulevõtjale.

VI PEATÜKK - ÜLDSÄTTED

Artikkel 38

1. Selle osalisriigi ametiasutus, kus on rakendatud kaitseabinõusid või kinnitatud esindusõigus, võib anda isikule, kellele on usaldatud täiskasvanu isiku või tema vara kaitse, tema taotlusel tõendi, milles on andmed isiku tegutsemispädevuse ja volituste kohta.
2. Kui ei ole tõestatud vastupidist, eeldatakse, et tõendis märgitud pädevus ja volitused kuuluvad sellele isikule tõendi andmise kuupäevast alates.
3. Osalisriik määrab tõendi koostamiseks pädeva ametiasutuse.

Artikkel 39

Konventsiooni alusel kogutud või edastatud isikuandmeid tohib kasutada ainult sel otstarbel, milleks need olid kogutud või edastatud.

Artikkel 40

Ametiasutus, kellele teave edastatakse, tagab selle konfidentsiaalsuse oma riigi õiguse kohaselt.

Artikkel 41

Kõik konventsiooni alusel edastatud või kättetoimetatud dokumendid on vabastatud legaliseerimisest ja muust seda laadi formaalsusest.

Artikkel 42

Osalisriik võib määrata ametiasutused, kellele tuleb adresseerida artiklite 8 ja 33 kohased taotlused.

Artikkel 43

1. Artiklites 28 ja 42 nimetatud määramistest teavitatakse Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi alalist bürood hiljemalt konventsiooni ratifitseerimise või heakskiitmise kirja hoiuleandmise või sellega ühinemise kuupäeval. Samuti teavitatakse alalist bürood kõikidest teatatud andmete muudatustest.
2. Artikli 32 lõikes 2 nimetatud deklaratsioon esitatakse konventsiooni hoiulevõtjale.

Artikkel 44

Osalisriik, kus täiskasvanu isiku või vara kaitseks kohaldatakse eri õigussüsteeme või õigusnormide kogumeid, ei pea kohaldama konventsiooni sätteid vastuoludele, mis on tekkinud ainult selliste õigussüsteemide või õigusnormide kogumite vahel.

Artikkel 45

Kui riigis kohaldatakse konventsiooniga reguleeritud valdkonnas eri territoriaalsetes üksustes mitut õigussüsteemi või õigusnormide kogumit, käsitatakse viidet:

- a) harilikule viibimiskohale selles riigis viitena harilikule viibimiskohale territoriaalses üksuses;
- b) täiskasvanu viibimisele selles riigis viitena täiskasvanu viibimisele territoriaalses üksuses;
- c) täiskasvanu vara asukohale selles riigis viitena täiskasvanu vara asukohale territoriaalses üksuses;
- d) riigile, mille kodanik täiskasvanu on, viitena selle riigi õigusega määratud territoriaalsele üksusele või kui asjakohased eeskirjad puuduvad, viitena territoriaalsele üksusele, millega täiskasvanu on kõige tugevamini seotud;
- e) riigile, mille ametiasutuse on täiskasvanu valinud,
 - viitena territoriaalsele üksusele, kui täiskasvanu on valinud selle territoriaalse üksuse ametiasutuse;
 - viitena territoriaalsele üksusele, millega täiskasvanu on kõige tugevamini seotud, kui täiskasvanu on valinud selle riigi ametiasutuse, täpsustamata territoriaalset üksust selles riigis;
- f) selle riigi õigusele, millega olukord on märkimisväärselt seotud, viitena selle territoriaalse üksuse õigusele, millega olukord on märkimisväärselt seotud;
- g) abinõusid rakendanud riigi õigusele, menetlusele või ametiasutusele viitena abinõusid rakendanud territoriaalse üksuse kehtivale õigusele või menetlusele või tema ametiasutusele;
- h) taotluse saanud riigi õigusele, menetlusele või ametiasutusele viitena selle territoriaalse üksuse kehtivale õigusele või menetlusele või tema ametiasutusele, kus tunnustamist või täitmist taotletakse;
- i) kaitseabinõusid rakendavale riigile viitena abinõusid rakendavale territoriaalsele üksusele;
- j) riigi organile või ametiasutusele, välja arvatud keskasutus, viitena organile või asutusele, kes on pädev tegutsema territoriaalses üksuses.

Artikkel 46

Kui III peatüki alusel tuleb kohaldada selle riigi õigust, mis koosneb mitmest territoriaalsest üksusest, kus igäühes kehtib oma õigussüsteem või õigusnormide kogum konventsiooniga reguleeritud asjades, kohaldatakse järgmisi sätteid:

- a) kui selles riigis on jõus õigusnormid, mis määravad, millise territoriaalse üksuse õigust tuleb kohaldada, siis kohaldatakse selle üksuse õigust;
- b) selliste õigusnormide puudumisel kohaldatakse asjakohase territoriaalse üksuse õigust, nagu on sätestatud artiklis 45.

Artikkel 47

Kui III peatüki alusel tuleb kohaldada selle riigi õigust, kus kehtib mitu õigussüsteemi või õigusnormide kogumit, mida kohaldatakse eri inimrühmadele konventsiooniga reguleeritud asjades, kohaldatakse järgmisi sätteid:

- a) kui selles riigis on jõus õigusnormid, mis määravad, millist õigust kohaldada, siis kohaldatakse seda õigust;
- b) selliste õigusnormide puudumisel kohaldatakse seda õigussüsteemi või õigusnormide kogumit, millega täiskasvanu on kõige tugevamini seotud.

Artikkel 48

Osalisriikide vahelistes suhetes asendab käesolev konventsioon 1905. aasta 17. juulil Haagis allakirjutatud eestkostet ja teisi seda laadi abinõusid käsitleva konventsiooni (*Convention concernant l'interdiction et les mesures de protection analogues*).

Artikkel 49

1. Konventsioon ei mõjuta rahvusvahelisi õigusakte, mille osalisteks osalisriigid on ja mis sisaldavad sätteid konventsiooniga reguleeritud asjade kohta, välja arvatud juhul, kui õigusakti osalised riigid on deklareerinud vastupidist.
2. Konventsioon ei mõjuta ühe või mitme osalisriigi võimalust sõlmida kokkuleppeid, mis sisaldavad sätteid kokkuleppeosalises riigis harilikult viibiva täiskasvanu kohta konventsiooniga reguleeritud asjades.
3. Ühe või mitme osalisriigi sõlmitud kokkulepped konventsiooniga reguleeritud asjades ei mõjuta konventsiooni sätete kohaldamist selliste riikide ja teiste osalisriikide vahel.
4. Eelmisi lõikeid kohaldatakse ka asjaomaste riikide piirkondlikel või muudel erisuhetel põhinevate ühtsete õigusaktide suhtes.

Artikkel 50

1. Konventsiooni kohaldatakse ainult selliste abinõude suhtes, mida riik on rakendanud pärast seda, kui konventsioon on tema suhtes jõustunud.
2. Konventsiooni kohaldatakse ainult selliste abinõude tunnustamise ja rakendamise suhtes, mis on rakendatud pärast seda, kui konventsioon on jõustunud abinõusid rakendava ja taotluse saanud riigi vahel.
3. Alates konventsiooni jõustumisest osalisriigi suhtes kohaldatakse seda esindusõigusele, mis on varem antud artiklis 15 sätestatud tingimuste kohaselt.

Artikkel 51

1. Osalisriigi keskasutusele või muule ametiasutusele saadetak teade peab olema originaalkeeles ja sellele lisatakse tõlge selle riigi ametlikku keelde või ühte selle riigi ametlikest keeltest või kui see ei ole võimalik, siis tõlge inglise või prantsuse keelde.
2. Osalisriik võib teha artikli 56 kohase reservatsiooni, mille kohaselt tuleb kasutada kas inglise või prantsuse keelt, kuid mitte mõlemat.

Artikkel 52

Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi peasekretär kutsub konventsiooni rakendamise läbivaatamiseks korrapäraselt kokku erikomisjoni.

VII PEATÜKK - LÖPPSÄTTED

Artikkel 53

1. Konventsioon on allakirjutamiseks avatud riikidele, kes olid Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi liikmed 1999. aasta 2. oktoobril.
2. Konventsioon ratifitseeritakse või kiidetakse heaks ja ratifitseerimis- või heakskiitmiskiri antakse hoiule Madalmaade Kuningriigi välisministeeriumi, kes on konventsiooni hoiulevõtja.

Artikkel 54

1. Iga riik võib konventsiooniga ühineda pärast seda, kui konventsioon on artikli 57 lõike 1 kohaselt jõustunud.
2. Ühinemiskiri antakse hoiule konventsiooni hoiulevõtja kätte.
3. Ühinemine mõjutab ainult ühineva riigi ja nende osalisriikide vahelisi suhteid, kes ei ole ühinemisele esitanud vastuväidet kuue kuu jooksul pärast artikli 59 punktis b nimetatud teate kättesaamist. Riik võib esitada vastuväite ka pärast ühinemist konventsiooni ratifitseerides või heaks kiites. Vastuväite esitamisest teatatakse konventsiooni hoiulevõtjale.

Artikkel 55

1. Kui riigis on mitu territoriaalset üksust, kus konventsioonis reguleeritud valdkonna kohta kehtivad eri õigussüsteemid, võib riik allakirjutamise, ratifitseerimise või heakskiitmise ajal deklareerida, et konventsioon laieneb kõikidele tema territoriaalsetele üksustele või ainult ühele või mitmele, ja ta võib deklaratsiooni muuta, esitades mis tahes ajal uue deklaratsiooni.
2. Deklaratsioonist teatatakse konventsiooni hoiulevõtjale ja selles nimetatakse sõnaselgelt territoriaalsed üksused, millele konventsiooni kohaldatakse.
3. Kui riik ei esita käesoleva artikli kohast deklaratsiooni, kohaldatakse konventsiooni kõigile tema territoriaalsetele üksustele.

Artikkel 56

1. Riik võib hiljemalt ratifitseerimise, heakskiitmise, ühinemise ajal või artiklis 55 sätestatud tingimustel deklaratsiooni esitamise ajal teha artikli 51 lõikes 2 nimetatud reservatsiooni. Muid reservatsioone teha ei ole lubatud.
2. Riik võib reservatsiooni alati tagasi võtta. Tagasivõtmisest teatatakse hoiulevõtjale.
3. Reservatsioon kaotab kehtivuse eelmises lõikes nimetatud teatamisele järgneva kolmanda kalendrikuu esimesel päeval.

Artikkel 57

1. Konventsioon jõustub selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kolmanda artiklis 53 nimetatud ratifitseerimis- või heakskiitmiskirja hoiuleandmisest kolme kuu möödumisele.
2. Seejärel jõustub konventsioon:
 - a) selle hiljem ratifitseeriva või heaks kiitva riigi suhtes selle kuu esimesel päeval, mis järgneb tema ratifitseerimis-, heakskiitmiskirja hoiuleandmisest kolme kuu möödumisele;
 - b) sellega ühineva riigi suhtes selle kuu esimesel päeval, mis järgneb artikli 54 lõikes 3 nimetatud kuuekuuse tähtaja lõppemisest kolme kuu möödumisele;
 - c) selle territoriaalse üksuse suhtes, millele konventsioon laieneb artikli 55 kohaselt, selle kuu esimesel päeval, mis järgneb nimetatud artiklis sätestatud teatamisest kolme kuu möödumisele.

Artikkel 58

1. Osalisriik võib konventsiooni denonsseerida, teatades sellest kirjalikult hoiulevõtjale. Denonsseerimine võib piirduda teatavate territoriaalsete üksustega, kus konventsiooni kohaldatakse.
2. Denonsseerimine jõustub selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kaheteistkümne kuu möödumisele sellest, kui hoiulevõtja on teate kätte saanud. Kui teates on denonsseerimise jõustumiseks märgitud pikem tähtaeg, jõustub denonsseerimine pärast pikema tähtaja möödumist.

Artikkel 59

Konventsiooni hoiulevõtja teeb Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi liikmesriikidele ja artikli 54 kohaselt konventsiooniga ühinenud riikidele teatavaks:

- a) artiklis 53 nimetatud allakirjutamise, ratifitseerimise ja heakskiitmise;
- b) artiklis 54 nimetatud ühinemise ja ühinemisele esitatud vastuväite;
- c) kuupäeva, kui konventsioon artiklile 57 kohaselt jõustub;
- d) artikli 32 lõikes 2 ja artiklis 55 nimetatud deklaratsiooni;

- e) artiklis 37 nimetatud kokkuleppe;
- f) artikli 51 lõikes 2 nimetatud reservatsiooni ja artikli 56 lõikes 2 nimetatud tagasivõtmise;
- g) artiklis 58 nimetatud denonsseerimise.

Selle kinnituseks on täievolilised esindajad konventsioonile alla kirjutanud.

Koostatud 13. jaanuaril 2000. aastal Haagis inglise ja prantsuse keeles ühes eksemplaris. Tekstid on võrdselt autentset ja antakse hoiule Madalmaade Kuningriigi valitsuse arhiivi, nende tõestatud koopia edastatakse diplomaatiliste kanalite kaudu kõikidele Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi liikmesriikidele.

**Täiskasvanute kaitse diplomaatilisest laadi erikomisjoni
vastu võetud soovitus**

Erikomisjon soovib täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooni osalisriikidel kasutada konventsiooni kohaldamisel järgmisi näidisvorme.

TÕENDHaagis [...] alla kirjutatud
täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooni artikkel 38**A.** - .Alla kirjutatud asutus :

Riik :

Osariik/liidumaa - provints (kui see on asjakohane) :

Välja andnud asutuse nimi :

.....

Aadress :

.....

.....

Tel : Faks : E-post :

kinnitab et :

 kaitse abinõu on rakendanud esindus õiguse on kinnitanud

järgmine isik :

.....

kuupäeval :

B. – Asjaomane täiskasvanu:

Perekonnanimi Eesnimed :

Sünniaeg ja -koht :

Harilik elukohariik:

Aadress :

.....

.....

C. – Tõendi omanik :

Perekonnanimi : Eesnimed :

Sünniaeg ja -koht :

Aadress :

.....

.....

Tel : Faks : E-post :

D. - Tõendi omaniku pädevus :

1. – Tõendi omanik tegutseb :

.....
järgmise õiguse alusel :

2. – Tõendi omanikule antud volitused :

a) on seotud täiskasvanu isikuga ja :

on piiramatud

on piiratud järgmiste tegude kategooriatega :

.....
.....
.....

on piiratud järgmiste tegudega :

.....
.....
.....

sõltuvad loa andmisest :poolt.

b) on seotud täiskasvanu varaga ja :

on piiramatud

on piiratud järgmiste tegude kategooriatega:

.....
.....
.....

on piiratud :

vallasvaraga

kinnisvaraga

järgmise varaga :

.....
.....
.....

sõltuvad loa andmisest :poolt.

.....

Tõendi omanikule antud volitused :

aeguvad :

kehtivad kuni muutmise või kehtetuks tunnistamiseni.

TÄISKASVANU KAITSE ABINÕUD

Haagis [...] alla kirjutatud
täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsioon

1.- Konventsiooni artikli 8 lõige 1 :

Alla kirjutatud asutus :

.....
.....

taotleb käesolevaga :

.....
.....

- omal algatusel
- alljärgneva asutuse taotlusel :

.....
.....

abinõude rakendamist:

- järgmise täiskasvanu isiku kaitseks :

Perekonnanimi : Eesnimed :

Sünniaeg ja -koht :

.....
.....

Address :

.....
.....

- järgmise täiskasvanu vara kaitseks
- järgmise vara kaitseks

.....

vastavalt konventsiooni artikli 8 lõige 2

punktile a, b, c, d, e, f, .

Kohtkuupäev :

Allkiri

Pitser

2. - Konventsiooni artikli 8 lõige 3 :

Alla kirjutanud asutus :

.....
.....

teatab vastuseks eespool esitatud taotlusele :

- et ta nõustub abinõude rakendamisega.
- et keeldub abinõude rakendamisest.

Kohtkuupäev.....

Allkiri

Pitser

TEAVE TÄISKASVANU KAITSE ABINÕUDE KOHTA

Haagis [...] alla kirjutatud
täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsioon

Alla kirjutanud asutus :

.....
.....

teatab, :

.....
.....

et järgmine asutus :

.....
.....

1. - on vastavalt konventsiooni artiklile 7

- hakanud kavandama abinõude rakendamist
 - täiskasvanu isiku kaitseks (artikli 7 lõige 1)
 - täiskasvanu vara kaitseks (artikli 7 lõige 1)
- rakendanud abinõusid (artikli 7 lõiked 2 ja 3)
- otsustanud abinõusid mitte rakendada (artikli 7 lõiked 2 ja 3)
- asunud menetlema abinõude võimalikku rakendamise küsimust (artikli 7 lõige 2) ;

2. - on vastavalt konventsiooni artiklile 10

- võtnud kiireloomulisi abinõusid (artikli 10 lõige 1)
- rakendanud abinõusid (artikli 10 lõige 2)

3. - on vastavalt konventsiooni artiklile 11

- hakanud kavandama abinõude rakendamist (artikli 11 lõige 1)
- otsustanud rakendada olukorrale vastavaid abinõusid (artikli 11 lõige 2) ;

järgmise täiskasvanu isiku kaitseks :

Perekonnanimi : Eesnimed :

Sünniaeg ja -koht :

Aadress :

Asjaomaste otsuste ära kirjad on lisatud :

Jah

Ei

Lisateabe saamiseks võtke ühendust :

alla kirjutanud asutusega :

otsuse teinud asutusega

Koht kuupäev

Allkiri

Pitser

Seletuskiri

**TÄISKASVANUTE RAHVUSVAHELISE KAITSE
KONVENTSIOONI SELETUSKIRI**

Koostaja Paul LAGARDE

Sisukord

ÜLDRAAMISTIK, PÕHISUUNAD JA KONVENTSIOONI ÜLESEHITUS	39
Ajalugu	39
Konventsiooni põhisuunad	40
KONVENTSIOONI KÄSITLEVAD MÄRKUSED ARTIKLITE KAUPA	42
Konventsiooni pealkiri ja preambul	42
I PEATÜKK – KONVENTSIOONI KOHALDAMISALA	42
Artikkel 1 (konventsiooni eesmärgid)	42
Lõige 1	42
Lõige 2	43
<i>Punkt a</i>	43
<i>Punktid b ja c</i>	44
<i>Punktid d ja e</i>	44
Artikkel 2 (mõiste „täiskasvanu“ määratlus)	44
Artikkel 3 (kaitseabinõude loetelu)	45
<i>Punkt a</i>	46
<i>Punkt b</i>	46
<i>Punkt c</i>	46
<i>Punkt d</i>	46
<i>Punkt e</i>	46
<i>Punkt f</i>	47
<i>Punkt g</i>	47
Artikkel 4 (konventsiooni kohaldamisalast välja jäetud küsimused)	47
Lõige 1	48
<i>Punkt a (ülalpidamiskohustus)</i>	48
<i>Punkt b (abielu)</i>	48
<i>Punkt c (abieluvararežiim)</i>	49
<i>Punkt d (hooldusel olev vara või pärimine)</i>	49
<i>Punkt e (sotsiaalkindlustus)</i>	50
<i>Punkt f (tervis)</i>	50
<i>Punkt g (kuritegudega seotud abinõud)</i>	51
<i>Punkt h (varjupaik ja sisseränne)</i>	52
<i>Punkt i (avalik julgeolek)</i>	52
Lõige 2	53
II PEATÜKK – PÄDEVUS	53
Artikkel 5 (täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutuste pädevus)	54
Lõige 1	54
Lõige 2	54

Artikkel 6 (pagulastest, ümber asustatud või hariliku viibimiskohata täiskasvanud)	55
Lõige 1	55
Lõige 2	55
Artikkel 7 (täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste kattuv ja täiendav pädevus)	56
Lõige 1	56
Lõige 2	57
Lõige 3	58
Artikkel 8 (pädevuse üleandmine asjakohasele foorumile)	58
Lõige 1	59
Lõige 2	59
Lõige 3	61
Artikkel 9 (selle riigi ametiasutuste pädevus, kus asub täiskasvanu vara)	61
Artikkel 10 (pädevus kiireloomulistes asjades)	61
Lõige 1	61
Lõige 2	62
Lõige 3	63
Lõige 4	63
Artikkel 11 (isiku kaitseks rakendatavad ajutised ja piiratud territoriaalse mõjuga abinõud)	64
Lõige 1	64
Lõige 2	65
Artikkel 12 (abinõude kehtivus asjaolude muutumise korral)	65
Lõppmärkused	66
III PEATÜKK – KOHALDATAV ÕIGUS	66
Artikkel 13 (kaitseabinõude suhtes kohaldatav õigus)	67
Lõige 1	67
Lõige 2	67
Artikkel 14 (abinõu rakendamise tingimused)	67
Artikkel 15 (volitus piiratud teovõime korral)	68
Lõige 1	68
Lõige 2	70
Lõige 3	71
Artikkel 16 (esindusõiguse lõppemine või muutmine)	72
Artikkel 17 (kolmandate isikute kaitse)	73
Artikkel 18 (kollisiooninormide üldine laad)	73
Artikkel 19 (tagasisaate ja edasiviite välistamine)	74
Artikkel 20 (kohustuslikud sätted)	74
Artikkel 21 (avalik kord)	74
IV PEATÜKK – TUNNUSTAMINE JA RAKENDAMINE	75
Artikkel 22 (tunnustamine ja tunnustamisest keeldumise alused)	75
Lõige 1	75
Lõige 2	75
Punkt a	75
Punkt b	76
Punkt c	76

<i>Punkt d</i>	76
<i>Punkt e</i>	77
Artikkel 23 (ennetusmeetmed tunnustamiseks või tunnustamata jätmiseks)	77
Artikkel 24 (pädevuse aluseks võetud asjaolude tuvastamise otsused)	77
Artikkel 25 (rakendatavaks tunnistamine)	78
Artikkel 26 (asjaolude kontrollimise keeld)	78
Artikkel 27 (rakendamine)	78
V PEATÜKK – KOOSTÖÖ	79
Artikkel 28 (keskasutuse loomine)	79
Artikkel 29 (üldine koostöökohustus)	79
Artikkel 30 (teabevahetus, asukoha kindlakstegemine)	79
Artikkel 31 (vahendamine)	80
Artikkel 32 (konkreetsed teabe taotlused ja abi seoses teatava täiskasvanuga)	80
Lõige 1	80
Lõige 2	81
Lõige 3	81
Artikkel 33 (piiriülene kinnisesse asutusse paigutamine)	81
Artikkel 34 (tõsisel hädal täiskasvanu)	82
Artikkel 35 (teave, mis seab täiskasvanu ohtu)	82
Artikkel 36 (kulud)	82
Artikkel 37 (osalisriikide vahelised kokkulepped)	83
VI PEATÜKK – ÜLDSÄTTED	83
Artikkel 38 (rahvusvaheline tõend)	83
Artikkel 39 (isikuandmete kaitse)	84
Artikkel 40 (teabe konfidentsiaalsus)	85
Artikkel 41 (legaliseerimisest vabastamine)	85
Artikkel 42 (ametiasutuste määramine)	85
Artikkel 43 (määramistest teavitamine ja deklaratsioonid)	85
Artiklid 44-47 (föderaalsed klauslid)	86
Artikkel 44 (riigisiseste vastuolude puhul konventsiooni kohaldamata jätmine)	86
Artikkel 45 (territooriumidevahelised vastuolud, üldised õigusnormid)	86
Artikkel 46 (territooriumidevahelised vastuolud, kohaldatava õiguse suhtes kehtivad eriõigusnormid)	87
Artikkel 47 (isikutevahelised vastuolud, kohaldatav õigus)	88
Artikkel 48 (17. juuli 1905. aasta konventsiooni asendamine)	88
Artikkel 49 (vastuolud teiste konventsioonidega)	89
Lõige 1	89
Lõige 2	89
Lõige 3	89
Lõige 4	90
Artikkel 50 (konventsiooni ajutine kohaldamine)	90
Artikkel 51 (teabevahetuse keel)	91
Artikkel 52 (konventsiooni järelevalve)	91
VII PEATÜKK – LÕPPSÄTTED	91
Artiklid 53–55 (lõppsätted)	91

- 1 Täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooni päritolu ulatub otsuseni, mille võtsid 29. mail 1993. aastal vastu riigid, kes olid esindatud Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi seitsmeteistkümnendal istungjärgul:

„lisada kaheksateistkümnenda istungi päevakorda alaealiste kaitse suhtes ametiasutuste volitusi ja kohaldatavat õigust käsitleva 5. oktoobri 1961. aasta konventsiooni läbivaatamine ning uue konventsiooni kohaldamisala võimalik laiendamine, et hõlmata piiratud teovõimega täiskasvanute kaitse“¹.

Konverentsi kaheksateistkümnendes istungjärk viis ellu pool sellest programmist, koostades 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsiooni, mis käsitleb vanema kohustuste kindlaksmääramist ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevust, kohaldatavat õigust, abinõude tunnustamist, rakendamist ja koostööd, aga istungjärgul ei jõutud arutada lähemalt täiskasvanutega seonduvat. Peale selle, olles märkinud, et täiskasvanute kaitset käsitleva konventsiooniga seotud tööd tuleks jätkata pärast selle dokumendi vastuvõtmist, millest on saanud 19. oktoobri 1996. aasta konventsioon, ja olles arutanud „et üks või mitu järgnevat erikomisjoni koosolekut toovad tõenäoliselt kaasa täiskasvanute kaitse konventsiooni vastuvõtmise“, moodustas ta sel eesmärgil erikomisjoni ning otsustas „et diplomaatilist laadi erikomisjoni koostatav konventsiooni eelnõu esitatakse lõppaktina, mis esitatakse allkirjastamiseks selles komisjonis osalevatele delegaatidele“².

- 2 Selle otsuse kohaselt moodustas konverentsi alaline büroo erikomisjoni, mille tööd valmistas ette töörühm, kes kohtus Haagis 14.–16. aprillil 1997 ja kus eesistujaks oli rahvusvahelise eraõiguse kodifitseerimise eest vastutava Madalmaade alalise valitsuskomisjoni esimees professor Struycken. See töörühm oli eelnevalt aktsepteerinud, et väike redaktsioonikomisjon, mis kohtus Haagis 13. ja 14. juunil 1997. aastal, koostab esimese raamteksti, mis on erikomisjoni töö alus. Erikomisjon kohtus Haagis 3.–12. septembril 1997. See komisjon koostas konventsiooni eelnõu, mis oli koos lisatud seletuskirjaga³ aluseks Haagis 20. septembrist 2. oktoobrini 1999 kohtunud diplomaatilise erikomisjoni menetlustel toimunud arutelule. Lisaks konverentsi 30 liikmesriigi delegaatidele osalesid läbirääkimistel vaatlejad kuuest muust riigist, kahest valitsustevahelisest organisatsioonist ja kolmest valitsusvälisest organisatsioonist.

Diplomaatiline komisjon nimetas oma esimese kohtumise alguses esimeheks Ühendkuningriigi delegaadi Eric Clive'i ning aseesimeesteks Šveitsi delegaadi Andreas Bucheri, Ameerika Ühendriikide delegaadi Gloria F. DeHarti ja Saksamaa delegaadi Kurt Siehri, kes olid juba tegutsenud nendel ametikohtadel erikomisjonis, ning Argentina delegaadi Tema Ekstsellentsi Antonio Boggiano ja Hiina Rahvavabariigi delegaadi Tema Ekstsellentsi hr Hua. Komisjon kinnitas ka Prantsusmaa delegaadi P. Lagarde'i kui raportööri. Istungjärgu ajal moodustati redaktsioonikomisjon, mille esimeheks sai Saksamaa delegaat Kurt Siehr,⁴ föderaalsete klauslite läbivaatamise töörühm, mille esimeheks sai Hispaania delegaat Alegría Borrás,⁵ ja näidisvormide koostamise töörühm, mille esimeheks sai Prantsusmaa delegaat Marie-Odile Baur. Diplomaatilise komisjoni tööd hõlbustasid suurel määral olulised ettevalmistavad dokumendid, mille konverentsi

¹ Seitsmeteistkümnenda istungjärgu lõppakt, B osa, 1.

² Kaheksateistkümnenda istungjärgu lõppakt, B osa, 2.

³ Esialgne eelnõu ja Paul Lagarde'i seletuskiri moodustavad diplomaatilisele erikomisjonile esitatud 1998. aasta juuni esialgse dokumendi nr 2.

⁴ Komisjoni kuulusid lisaks esimehele, raportöörile ja alalise büroo liikmetele G. F. DeHart (Ameerika Ühendriigid) ning A. Bucher (Šveits), S. Danielsen (Taani) ja P. Lortie (Kanada), kellest viimane asendas erikomisjonis Kanadat esindanud Louise Lussieri.

⁵ Komisjonis olid esindatud ka Ameerika Ühendriikide, Kanada, Austraalia, Mehhiko ja Saksamaa delegatsioonid.

sekretariaat oli juba varem 1997. aasta erikomisjoni ekspertidele kättesaadavaks teinud⁶.

See seletuskiri on seotud *täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooniga*, mille võtsid ühehäälselt vastu 2. oktoobril 1999 toimunud täiskogu istungjärgul kohal viibinud liikmesriigid.

ÜLDRAAMISTIK, PÕHISUUNAD JA KONVENTSIOONI ÜLESEHITUS

Ajalugu

- 3 Ehkki Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi töö seoses täiskasvanute kaitsega ei ole samavõrd oluline kui tema saavutused seoses ohus olevate laste kaitsega, ei ole see siiski tähtsusetu ja küsimuse üle on pidevalt muret tuntud. Enne esimest maailmasõda võttis neljas istungjärg vastu konventsiooni, mis allkirjastati 17. juulil 1905 ning mis käsitles eestkostet ja teisi seda laadi abinõusid (*concernant l'interdiction et les mesures de protection analogues*); see on endiselt jõus Itaalia, Poola, Portugali ja Rumeenia vahel. Kahe maailmasõja vahel koostas kuues istungjärg 1928. aastal teatavad ettepanekud eesmärgiga seda täiendada⁷. Alalise büroo tollase sekretäri Bernard Dutoit' märkimisväärne uurimus 1967. aastal (eelmine joonealune märkus nr 7) äratas konverentsis taas huvi selle teema vastu, mida käsitleti tegelikult 1979. aastal kolmeteistkümnenenda ja neljateistkümnenenda istungjärgu vahel liikmesriikidele saadetud küsimustikus. Tookord ei viidatud vastustes⁸ eriti tihti praktilistele probleemidele täiskasvanute rahvusvahelises kaitstes ja konverentsi tulevase kava arutamiseks 1980. aasta veebruaris kohtunud erikomisjon ei jätkanud selle teema arutelu.

Sestsaadik on inimeste eluiga arenenud riikides jätkuvalt pikenenud ja koos sellega on sagenenud ka eakatega seotud haigused. Sestsaadik on inimeste eluiga arenenud riikides jätkuvalt pikenenud ja koos sellega on sagenenud ka eakatega seotud haigused. Konverentsi peasekretär nimetas majandus- ja sotsiaalnõukogu koostatud prognoose, mille kohaselt kasvab üle kuuekümnenaastaste inimeste arv 2001. aasta 600 miljonilt 2025. aastaks 1,2 miljardini ja kaheksakümneaastaste või vanemate inimeste arv, mis on praegu 50 miljonit, 2025. aastaks 137 miljonini. Teadlikkus neist probleemidest on kaasa toonud selle, et mõnes riigis on isiklike võimete kahjustatuse või piiratuse all kannatavate täiskasvanute kaitse sisesed süsteemid juba täielikult ümber korraldatud⁹. Elanikkonna loomulik liikumine tänapäeval ning eelkõige suhteliselt suur arv inimesi, kes jõuavad pensioniikka ja otsustavad veeta viimase osa oma elust pehmemas kliimas, on pannud

⁶ Märkus piiratud teovõimega täiskasvanute kaitse kohta, koostanud Adair Dyer 1996. aasta septembris (18. istungjärgu esialgne dokument nr 14); *Les majeurs protégés en droit international privé et la pratique notariale*, Mariel Revillardi uuring tööühmale; Euroopa Nõukogu ekspertrühma aruanne piiratud teovõimega ja muude haavatavate täiskasvanute kohta, koostanud Eric Clive Euroopa Nõukogu taotlusel, 21. jaanuar 1997; Šveitsi delegatsiooni ettepanek, mis esitati kaheksateistkümnenenda istungjärgu lõpus ja millega võetakse 19. oktoobri 1996. aasta konventsiooni sätted täiskasvanute puhul peaaegu sõna-sõnalt üle.

⁷ *Actes*, 1928, lk 421, tsiteerinud Dutoit, *La protection des incapables majeurs en droit international privé*, *Revue critique de droit international privé*, 1967.465, lk 500–501.

⁸ *Acts and Documents of the Fourteenth Session (1980)*, I kd, *Miscellaneous matters*, lk 114–147.

⁹ Vt eelkõige Saksamaal *Betreuungsgesetz*, 12. september 1990, jõustus 1. jaanuaril 1992. Kreeka delegaat mainis Kreeka 1996. aasta seadust. Vaata ka Euroopa Nõukogu 26. veebruari 1999. aasta soovitus nr R(99)4 piiratud teovõimega täiskasvanute õiguskaitse põhimõtete kohta.

juristid ja eelkõige notarid rohkem muret tundma selle üle, et need isikud saaksid tugineda kindlatele rahvusvahelise eraõiguse normidele. Kuna kõnealustel isikutel on sageli teatavat vara, on notarid kokku puutunud eelkõige rahvusvahelise eraõiguse probleemidega seoses neile isikutele kuuluvate asjade haldamise või müügiga või nende saadud päranduse käsitlemisega.

Tänu sellele, et teatavates hiljutistes rahvusvahelise eraõiguse seadustikes on sätestatud kindlad eeskirjad,¹⁰ on olnud võimalik rahvusvahelise ühtsuse pärast muret tundmata kavandada seda küsimust käsitleva rahvusvahelise eraõiguse teemalise rahvusvahelise konventsiooni läbirääkimisi. Võimalus see idee uuesti päevakorda võtta ja tööd alustada tekkis 1993. aastal seitsmeteistkümnendal istungjärgul tehtud otsusega vaadata läbi alaealiste kaitse suhtes ametiasutuste volitusi ja kohaldatavat õigust käsitlev 5. oktoobri 1961. aasta konventsioon. Kuna probleemid on seotud, vähemalt tehnilisel tasandil, oli mõistlik lasta valitsuse ekspertidel uurida, kas lahendust, mida nad aktsepteeriksid laste kaitse puhul, ei saaks vajalike kohandustega kohaldada täiskasvanute kaitse suhtes.

Konventsiooni põhisuunad

- 4 Konventsioonis järgitakse 19. oktoobri 1996. aasta konventsiooni ülesehitust ja lähtutakse mitmes punktis samadest lahendustest. See ei ole üllatav, sest mõlema konventsiooni üle pidasid läbirääkimisi enamjaolt samad valitsuste eksperdid, kelle kindel ülesanne, nagu juba viidatud, oli arutada, kas 1996. aasta konventsiooniga vastu võetud lahendusi saaks laiendada täiskasvanute kaitsele.

Üldiselt olid kõige olulisemate arutelude osalised ühelt poolt eksperdid, kes väitsid, et täiskasvanute rahvusvahelise kaitse probleem on eripärane, ja soovisid laste kaitset käsitleva konventsiooni näidisest mitte lähtuda, ja teiselt poolt eksperdid, kes kahe konventsiooni vastastikusel täiendavuses veendunud olles leidsid, et 1996. aasta konventsioonist kõrvalekaldumine oli vajalik üksnes erandjuhul. Nende kahe lähenemiseviisi teemaline arutelu oli kõige elavam ametiasutuste pädevuse valdkonnas. Selles punktis erikomisjoni saavutatud kompromissi diplomaatiline komisjon uuesti läbi ei vaadanud.

- 5 Nagu ka 1996. aasta konventsioonil, on sellel konventsioonil seitse järgmist peatükki: konventsiooni kohaldamisala; pädevus; kohaldatav õigus; tunnustamine ja jõustamine; koostöö; üldsätted; lõppsätted.

I peatükis (artiklid 1–4) määratletakse konventsiooni eesmärgid ja isikud, kelle suhtes konventsiooni kohaldatakse, esitatakse näitlik, aga üsna põhjalik loetelu konventsiooni kohaldamisalasse kuuluvatest kaitseabinõudest, ning märgitakse ammendavalt konventsiooni kohaldamisalast välja jäävad küsimused.

II peatükk, mis käsitleb pädevust (artiklid 5–12), on 1996. aasta näidisega üsna sarnane. Seda näidist iseloomustas soov hoiduda lapse isiku või vara suhtes kaitseabinõusid rakendades põhimõtteliselt igasugusest konkurentsist eri riikide ametiasutuste vahel ja eelistada lapse hariliku viibimiskoha riigi ametiasutuste pädevust. Mõned delegaadid

¹⁰ Näiteks Šveitsi 18. detsembri 1987. aasta seaduse artikli 85 lõige 2, millega laiendatakse 5. oktoobri 1961. aasta Haagi konventsiooni analoogia alusel täiskasvanutele. Vt ka Quebeci 18. detsembri 1991. aasta tsiviilseadustiku artiklit 3085, milles nähakse põhimõtteliselt ette, et täiskasvanuid käsitleva õigusliku korra suhtes kohaldatakse nende elukoha õigust, ja Tuneesia 27. novembri 1998. aasta seaduse artiklit 41, mille kohaselt kehtib õiguslikult piiratud teovõimega isiku eestkoste suhtes tema kodakondsusjärgne õigus.

oleksid soovinud laiendada seda süsteemi täiskasvanutele. Samas valmistab see siinkohal vähem muret. Ehkki kahtlemata on soovitatav, et täiskasvanu kaitse peaksid tagama harilikku viibimiskoha riigi ametiasutused, tuleks silmas pidada ka seda, et erinevalt lapsest, kes on vanemate vahelise vaidluse objekt, ei esine täiskasvanu puhul enamikul juhtudel võistlust kaitset kohaldada soovivate isikute vahel. Samuti on soovitatav üleliia mitte takistada ühegi sellise isiku head tahet, kes oleks valmis seda kohustust täitma. Kui see isik ei ela kaitstava täiskasvanuga samas riigis, oleks asjakohane lubada tal pöörduda oma elukohale võimalikult lähedal asuvate ametiasutuste poole ja mitte piirata teda sellega, et meetmeid võib võtta üksnes täiskasvanu harilikku viibimiskoha riigis, mis võib asuda väga kaugel. Samuti rõhutati, et täiskasvanu harilikku viibimiskoha riigi ametiasutuste ainupädevus võib ohustada tema isiklikku vabadust, eriti juhul, kui ta ei ole seda harilikku viibimiskohta ise valinud. See kaalutlus räägib kattuva pädevuse lubamise kasuks, vähemalt täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste jaoks.

II peatükk kajastab erikomisjonis saavutatud kompromissi. Ehkki artikli 5 kohaselt on pädevad eelkõige täiskasvanu harilikku viibimiskoha riigi ametiasutused, antakse artikliga 7 kattuv, ent alluv pädevus selle riigi ametiasutustele, mille kodanik täiskasvanu on. Ka artikliga 8 võimaldatakse täiskasvanu harilikku viibimiskoha riigi ametiasutustel paluda täiskasvanu huvides teiste riikide ametiasutustel kaitseabinõusid rakendada. Artikliga 9 antakse kattuv ja täiendav pädevus selle riigi ametiasutustele, kus asub täiskasvanu vara. Artiklites 10 ja 11 korratakse laste kaitse konventsiooni artikleid 11 ja 12 kiireloomuliste juhtumite ning mitmete ajutiste meetmete puhul, millel on piiratud territoriaalne mõju.

Kohaldatavat õigust käsitlevas III peatükis (artiklid 13–21) lähtutakse 1996. aasta konventsiooni põhimõttest, mille kohaselt kohaldab iga kaitseabinõusid rakendav ametiasutus oma riigi õigust (artikkel 13). Samamoodi määratakse selles kindlaks õigus, mida kohaldatakse täiskasvanu antud esindusõiguse suhtes, mida tuleb kasutada juhul, kui täiskasvanu ei suuda ise oma huve kaitsta (artikkel 15).

IV peatükk (artiklid 22–27) järgib väga täpselt 1996. aasta konventsiooni näidist ja reguleerib üksikasjalikult seda, kuidas ühes osalisriigis tunnustatakse ja rakendatakse teises osalisriigis rakendatud kaitseabinõusid. Selles tehakse selget vahet tunnustamisel, rakendatavaks tunnustamisel või rakendamise eesmärgil registreerimisel ja tegelikul rakendamisel.

V peatükis (artiklid 28–37) kehtestatakse osalisriikide vahelise koostöö mehhanism, mis lähtub samuti väga täpselt 1996. aasta konventsiooni vastavast peatükist. See mehhanism põhineb mitme muu Haagi konventsiooni eeskujul igas osalisriigis keskasutuse loomisel (artikkel 28), mille kohustused ja õigused sätestatakse järgnevatel artiklites.

Peatükk VI (artiklid 38–52) hõlmab üldsätteid, mille eesmärk on hõlbustada konventsiooni rakendamist ja järelevalvet ning kaitsta selle kohaselt kogutud andmete ja teabe konfidentsiaalsust. Selles määratakse kindlaks ka selle kohaldamine õigel ajal (artikkel 50), püütakse ennetada konventsioonidevahelisi vastuolusid (artiklid 48 ja 49) ning võetakse üle laste kaitse konventsiooni artikkelid 46–49, mis käsitlevad konventsiooni kohaldamist riikide suhtes, kus puudub ühtlustatud õigussüsteem (nii-öelda föderalsed klauslid, artiklid 44–47).

Peatükk VII (artiklid 53–59) sisaldab tavapäraseid klausleid allkirjastamisel, jõustumisel, konventsiooniga ühinemisel ja konventsiooni denonsseerimisel kehtiva protokolliga kohta.

KONVENTSIOONI KÄSITLEVAD MÄRKUSED ARTIKLITE KAUPA

Konventsiooni pealkiri ja preambul

- 6 Pealkirja „Täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsioon“ eelistati oluliselt pikemale laste kaitse konventsiooni pealkirjale. Kuna täiskasvanute puhul puudus selle ja eelmise konventsiooni segiajamise oht, tuli konventsioonile lühikese ja sisuka ning lihtsasti tsiteeritava pealkirja panek ainult kasuks.
- 7 Suhteliselt lühikeses preambulis rõhutatakse täiskasvanute kaitse puhul rahvusvahelise koostöö ja täiskasvanu huvide prioriseerimise ning tema väärkuse ja sõltumatuse austamise tähtsust. Komisjon ei varjanud asjaolu, et täiskasvanu huvid võivad mõnikord olla tema sõltumatusega vastuolus, ent mõlemaid nimetades üritab ta luua tasakaalu nende kahe aspekti vahel.

Komisjon lükkas tagasi mõne delegatsiooni ettepaneku, et preambulis tuleks viidata teistele rahvusvahelistele dokumentidele, eelkõige ÜRO paktidele kodaniku- ja poliitiliste õiguste ning majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste kohta. See seisukoht ei tähenda nende dokumentide tähtsuse alahindamist. Kaitset vajavate täiskasvanute põhiõigused olid kõikidel juhtudel komisjoni keskne mure, aga eespool nimetatud dokumentide erisätetel neis aruteludes ei peatunud.

I PEATÜKK – KONVENTSIOONI KOHALDAMISALA

Artikkel 1 (konventsiooni eesmärgid)¹¹

Lõige 1

- 8 See lõige, millel 1996. aasta konventsioonis samaväärset ei ole, osutab kohe alguses sellele, et konventsiooni eesmärk on teatavate täiskasvanute *kaitse*. See kaitse põhimõte on suuniseks ja mõõdupuuks konventsiooni kohaldamisala määratlemisel. Nagu näeme seoses artikliga 4, tähendab see seda, et mis tahes riigi ametiasutuse rakendatud abinõu kuulub konventsiooni kohaldamisalasse sõltuvalt sellest, kas selle eesmärk on kaitsta täiskasvanuid või mitte.
- 9 Lõikes 1 määratletakse täiskasvanud, kelle suhtes konventsiooni kohaldatakse. Need on mõistagi isikud, kes vajavad kaitset, ent selleks, et seda vajadust täiesti selgelt väljendada, hoidus komisjon meelega selles lõikes kasutamast õigusmõisteid, nagu „piiratud teovõimega isik“, millel on olenevalt asjaomasest õigusest erinevad tähendused. Seepärast leiti, et on eelistatav jääda kaitset vajava täiskasvanu faktilise kirjelduse juurde.

Sõnastus sisaldab kahte faktilist elementi. Esimene on täiskasvanu „isiklike võimete kahjustatus või piiratus“. Konventsiooni ei kohaldata seega välise vägivalla ohvriks sattunud täiskasvanute (nt perevägivalla all kannatavate naiste) kaitse suhtes. Nende ohvrite kaitse

¹¹ Iga nimetatud artikli järel kursiivis esitatud pealkirjad on lisanud raportöör seletuskirja loetavuse suurendamiseks; konventsiooni tekstis selliseid pealkirju ei ole.

kuulub tegelikult politsei pädevusse selle termini mittetehnilises tavatähenduses ja mitte juriidiliste kaitseabinõude alla. Täiskasvanud, keda soovitakse konventsiooniga kaitsta, on füüsiliselt või vaimselt piiratud teovõimega isikud või isikud, kelle isiklikud võimed on piiratud, samuti isikud – tavaliselt eakad, kellel on samad võimed kahjustunud, eelkõige Alzheimeri tõbe põdevad isikud. Ehkki komisjon ei soovinud seda tekstis märkida, et hoida ära teksti muutumist mõttetult kohmakaks, aktsepteeris ta, et see kahjustatus või piiratus võib olla püsiv või ajutine, kuivõrd see tekitab kaitseabinõu vajaduse.

Tõstatati küsimus selle kohta, kas pillav käitumine, mis võib teatavate riikide õiguse mõistes olla teovõimetuse tagajärg, on nende mõistetega hõlmatud. Komisjon leidis, et pillav käitumine iseenesest ei kuulu konventsiooni kohaldamisalasse. Samas võib see koos teiste teguritega viidata täiskasvanu isiklike võimete kahjustumisele, mis nõuab kaitseabinõusid konventsiooni tähenduses.

- 10** Täiskasvanu isiklike võimete piiratus või kahjustatus peab olema selline, et ta ei „suda ise oma huve kaitsta“. Selle määratluse teist elementi tuleb mõista laialt. Tekstis võetakse arvesse mitte üksnes täiskasvanu varalisi huve, mida ta oma füüsilise või vaimse seisundi tõttu ei pruugi olla võimeline nõuetekohaselt haldama, vaid üldisemalt tema isiklike ja tervisega seotud huve. Asjaolu, et täiskasvanu eirab tõsiselt oma selliste sugulaste isiklike või varalisi huve, kelle eest ta vastutab, võib samuti viidata tema isiklike võimete kahjustumisele.

Komisjon lükkas tagasi Ühendkuningriigi ettepaneku selgitada, et täiskasvanu piiratud teovõime võib mõjutada halvasti tema vaimseid võimeid või suhtlemisvõimet¹². Kohus ei tohiks lähtuda piiratud teovõime laadist, vaid esimene kriteerium on kindlasti jätkuvalt sellest piiratud teovõimest tulenev vajadus kaitse järele.

Hiina, Itaalia ja Ühendkuningriigi delegatsiooni ettepanekul (töödokument nr 95) püüdis komisjon sätestada artiklis 1, nagu ta oli teinud ka preambulis, et konventsiooni kohaldatakse nii-öelda rahvusvahelistes olukordades. Sellega on tegu juhul, kui olukord hõlmab rohkem kui üht riiki. Nõue, et olukord oleks rahvusvaheline, ei tohiks takistada mitmetasandilise õigussüsteemiga riike kohaldamast konventsiooni oma puhtalt siseste vastuolude suhtes, nagu neil on lubatud teha artikli 44 alusel (vt allpool punkt 154).

Lõige 2

- 11** Selles lõikes kirjeldatakse konventsiooni eesmärke ning see on justkui konventsiooni sisukord. See on 1996. aasta konventsiooni vastava artikliga praktiliselt identne ja selle kohta tuleb esitada samad märkused.

Punkt a

- 12** Konventsiooniga määratakse kindlaks riik, mille ametiasutustel on pädevus, aga mitte pädevad ametiasutused ise; pädevad ametiasutused võivad olla kohtu- või haldusasutused ja asuda mis tahes kohas asjaomase riigi territooriumil. Kui rääkida pädevuse vastuoludest, võib öelda, et konventsiooniga sätestatakse rahvusvaheline, aga mitte riigisisene pädevus.

¹² Töödokument nr 1, protokoll nr 1, punkt 23 [vt *diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999)*, lk 224 (edaspidi „diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999)“)].

Konventsioonis tehakse esimesest lõigust saadik selgeks, et see käsitleb täiskasvanu isiku *ja vara* kaitset. See selgitus on täiskasvanu puhul veelgi vajalikum kui lapse puhul, sest täiskasvanu nõrk seisund jätkub üldiselt sellise vanuseni, milles tal on vara, mida ei saa jätta hooldamata.

Punktid b ja c

- 13** Nendes kahes punktis teavitatakse III peatüki sätetest kohaldatava õiguse kohta. Kuna konventsiooni esimeses artiklis mainitakse täiskasvanu esindamise suhtes kohaldatava õiguse kindlaksmääramist, näitab konventsioon, et asjaomane õigusnorm (artikkel 13) käsitleb kollisiooninormi ja mitte lihtsalt tunnustamist.

Punktid d ja e

- 14** Need kaks punkti on selged ja teistest sõltumatud. Neis antakse teada konventsiooni IV (tunnustamine ja rakendamine) ja V peatükist (koostöö).

Artikkel 2 (mõiste „täiskasvanu“ määratlus)

- 15** Täiskasvanu on määratletud artikli 2 lõikes 1 kui „isik, kes on saanud 18-aastaseks“.

See alampiir ühtib väga loogiliselt laste kaitse konventsiooni kohaldamisel kehtiva ülempiiriga. Seega peaks olema ära hoitud isikute puhul kahe konventsiooni kohaldamisala vahele jäävate juhtumitega seotud probleemid. Näiteks kui osalisriigis võib teatavaid täiskasvanute kaitse abinõusid rakendada alates 16. eluaastast (nt Šotimaal), tuleks kohaldada 1996. aasta konventsiooni ja mitte täiskasvanute kaitse konventsiooni, kui sellised abinõud on ette nähtud 18aastase alaealise suhtes¹³.

Lõikes 2 käsitletakse veidi teistsugust juhtumit, mille puhul on pädevad ametiasutused rakendanud 1996. aasta konventsiooni kohaldades abinõusid piiratud teovõimega lapse kaitseks, nähes ette, et need abinõud jäävad kehtima ka pärast seda, kui laps jõuab täiskasvanuikka¹⁴, või jõustuvad alates tema jõudmisest täiskasvanuikka¹⁵. Lõike 2 eesmärk on muuta täiskasvanute kaitse konventsioon vastutavaks nende abinõude eest kohe, kui alaealine on saanud 18aastaseks. See säte on oluline. See võimaldab ära hoida kahe konventsiooni vahelise järjepidevuse katkemise. Kui seda ei oleks vastu võetud, ei oleks enam olnud võimalik tunnustada teistes osalisriikides abinõusid, mida on rakendatud 1996. aasta konventsiooni alusel sel ajal, kui laps oli alaealine, kooskõlas selle konventsiooniga, mida ei kohaldata üle 18aastaste isikute suhtes, samuti ei oleks neid tunnustatud täiskasvanute konventsiooni alusel, sest neid rakendati enne 18aastaseks saamist. Kui laps saab 18aastaseks, kohaldatakse tänu artikli 2 lõikele 2 nende eelnevate abinõude teistes osalisriikides tunnustamise¹⁶, samuti nende rakendamise suhtes uut konventsiooni, mis määrab loogiliselt kindlaks ka selle, millised on pädevad ametiasutused, mis võivad neid abinõusid vajaduse korral kehtetuks tunnistada või muuta.

¹³ Komisjon lükkas tagasi Ühendkuningriigi muudatusettepaneku (töödokument nr 2) käsitleda alaealist sellisel juhul konventsiooni tähenduses täiskasvanuna.

¹⁴ Näiteks Belgia tsiviilseadustiku artiklis 487 *bis* sätestatud mõiste „*minorité prolongée*“.

¹⁵ Näiteks Prantsuse tsiviilseadustiku artikli 494 lõikes 2 sätestatud mõiste „*tutelle anticipé*“.

¹⁶ Asjaolu, et ametiasutuste pädevust käsitlevad õigusnormid ei ole kahes konventsioonis identsed, võib tähendada, et abinõu, mille pädev ametiasutus on võtnud 1996. aasta konventsiooni alusel (nt lahutuse koht) ja mida soovitakse jätta kehtima ka pärast lapse täisealiseks saamist, ei saa täiskasvanute konventsiooni alusel tunnustada (vt allpool punkt 119 artikli 22 lõike 2 punkti a kohta).

- 16 Samas võidakse inimese elu lõppemisel küsida, kas uut konventsiooni võib kohaldada ka pärast kaitstava täiskasvanu surma. Vastus on põhimõtteliselt eitav. Seepärast ei või konventsiooni kasutada näiteks selleks, et tagada täiskasvanu surmajärgsete esindusõiguste tunnustamine. Samas võib mõnede konventsiooni sätete kohaldamine pärast surma olla võimalik, kuivõrd see seondub täiskasvanu elu ajal tehtud toimingute või rakendatud abinõudega, näiteks matuse korraldamine või kehtivate lepingute (nt eluaseme üürilepingu) ülesütlemine.
- 17 Laste kaitse konventsiooni eeskujul ei sisalda uus konventsioon sätteid, mis piiraksid geograafiliselt seda, milliste isikute suhtes seda kohaldatakse. Selle tulemusena on geograafiline kohaldamisala iga sätte puhul erinev. Kui konventsiooni mõne õigusnormiga antakse pädevus täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutustele, kohaldatakse seda kõikide täiskasvanute suhtes, kelle harilik viibimiskoht on osalisriigis¹⁷. Kui konventsiooni õigusnormiga antakse pädevus täiskasvanu elukoha ametiasutustele, kohaldatakse seda kõikide täiskasvanute suhtes, kelle elukoht on osalisriigis. Kui konventsiooni õigusnormiga sätestatakse kollisiooninorm, mis käsitleb täiskasvanu esindamist, siis on see õigusnorm (kui ole teisiti sätestatud) universaalne kollisiooninorm, nagu kõikides hiljutistes kohaldatavat õigust käsitlevates Haagi konventsioonides, mida kohaldatakse kõikide täiskasvanute suhtes nende kodakondsusest ja elukohast olenemata. (Vrd allpool märkused nr 46, 53 ja 82).

Artikkel 3 (kaitseabinõude loetelu)

- 18 Nii nagu laste kaitse konventsiooni artiklis 3, loetletakse selles artiklis küsimused, mida täiskasvanute kaitse abinõud võivad käsitleda. Komisjon kohandas seda loetelu täiskasvanute puhul vajadust mööda, järgides võimalikult täpselt eelmist eelnõu, et ära hoida vastuargumente. Kuna kaitseabinõud on igas õigussüsteemis erinevad, saab selles artiklis esitatud loetelu olla vaid näitlik. Sellega püütakse siiski katta väga laia kohaldamisala ja teatavad elemendid võivad kattuda; see midagi eriti ei muuda, sest kõikide elementide suhtes kohaldatakse sama õigusnormide kogumit. Näiteks oleks üsna mõttetu küsida, kas teatav institutsioon, näiteks Saksa *Betreuung* on kaitseriim punkti a tähenduses, samalaadne institutsioon punkti c tähenduses või erisekkumine punkti g tähenduses, sest see on igal juhul konventsiooni mõistes kaitseabinõu.

Samuti on võimalik, et teatavad loetletud abinõud võivad olla mõnes õigussüsteemis tundmatud. See ei tähenda, et neid võivad kasutada kõik ametiasutused, kellel on konventsiooni alusel pädevus, vaid üksnes seda, et neid saab selline ametiasutus rakendada juhul, kui need on sätestatud konventsiooni kohaselt kohaldatava õigusega ja kuuluvad sellisel juhul konventsiooni kohaldamisalasse.

- 19 Peale selle tuleks märkida, et tekst käsitleb täiskasvanute kaitset üksnes siis, kui see tingib või on tinginud kaitseabinõude rakendamise. Sellise isiku välja antud dokumentide kehtivus, kelle isiklikud võimed on kahjustatud, aga kelle suhtes ei ole rakendatud kaitseabinõud, jääb konventsiooni kohaldamisalast välja. Selline kehtivus on tegelikult teovõime ja nõusoleku ning seega juriidiliste kategooriate järgi isiku seisundi ja juriidiliste toimingute vaheline juhtum, mida ei kavatseta tulevase konventsiooniga reguleerida.

¹⁷ Vastavalt harilikule viibimiskohale osalisriigis juhul, kui konventsioon annab pädevuse täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutustele; vt allpool artikli 7 lõike 1 punkti 59 kohta.

Punkt a

- 20** Teatavates õigussüsteemides, seejuures üsna mitmes, määrab täiskasvanu isiklike võimete piiratuse või kahjustumise ulatus õiguslikult ära ka teovõime piiratuse määra ja seega ka selle, mis liiki kaitseriimi tema suhtes kohaldatakse (eestkoste, hooldus vms). Otsus, millega täiskasvanu ühte neist kategooriatest paigutatakse, on konventsiooni mõistes kaitseabinõu.

Kaitseriim, millele selles punktis viidatakse, võib olla üldine või seonduda ainult täiskasvanu teatavate toimingute või üksnes ühe tegevusalaga ja täiskasvanu teovõime võib olla piiratud üksnes osaliselt. Tekstis ei nimetata sõnaselgelt piiratud teovõime tühistamist, aga komisjoni selge kavatsus oli see konventsiooniga hõlmata ja kohustada ka osalisriike seda tühistamist tunnustama.

Punkt b

- 21** Täiskasvanu kaitsmine ei pea tingimata hõlmama tema piiratud teovõime väljakuulutamist. Täiskasvanu võib jätkuvalt oma asjade üle kontrolli omada ja hallata neid ilma kolmanda isiku abita, aga ta võidakse paigutada „kohtu- või haldusametuse kaitse alla“, mis võib täiskasvanu teatavad varasemad toimingud vajaduse korral näiteks tühistada või kaasa tuua nende tühistamise. See on eelkõige Prantsuse institutsiooni „*placement sous sauvegarde de justice*“¹⁸ objekt.

Punkt c

- 22** Kaitseabinõud võivad olla seotud eestkoste, hoolduse või muude seda laadi institutsioonidega. Siia alla kuuluvad kaitseriimid, mida kasutatakse, kui täiskasvanu vajab oma seisundi tõttu seoses eraelutoimingutega alalist esindamist või lihtsalt abistamist, järelevalvet või nõustamist.

Punkt d

- 23** Kasutatavad mõisted on väga laiad. Isik või organ, „kes vastutab täiskasvanu isiku või tema vara eest, esindab või abistab täiskasvanut“, võib olla eestkostja, hooldaja või *Betreuer*, aga ka lihtsalt eestkostjana tegutsev isik juhtudel, kui ei ole tundunud vajalik täielikku eestkostet kehtestada,¹⁹ või olla määratud esindama täiskasvanut kohtumenetluses, mis hõlmab huvide konflikti seadusliku esindajaga, või isegi hoolde- või vanadekodu, mis peab seaduslike esindajate puudumisel tegema meditsiinilisi otsuseid, jne.

Punkt e

- 24** Väljend „täiskasvanu paigutamine kinnisesse asutusse või mujale, kus on võimalik tagada tema kaitse“ on väga lai ja võib hõlmata juhtu, mil seda abinõu tuleb kasutada ilma asjaomase isiku nõusolekuta või isegi vastu tema tahtmist, samuti vabatahtlikku paigutamist ilma asjaomase isiku vabadust piiramata. Mõned delegatsioonid soovisid seda lõiget kustutada põhjendusel, et sellise paigutamise otsus tehakse sageli sotsiaalsetel, meditsiinilistel või isegi avaliku korraga seotud kaalutlustel, mis peaksid konventsiooni kohaldamisalast välja jääma. Suur enamus²⁰ otsustas selle lõike allesjätmise poolt nii

¹⁸ Prantsuse tsiviilseadustiku artiklid 491 jj.

¹⁹ Vt nt Prantsuse tsiviilseadustiku artikkel 499.

²⁰ 11 poolt- ja kaks vastuhäält, kaheksa erapooletut, vt protokoll nr 1, punkt 66 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomisjoni menetlus (1999), lk 227].

seetõttu, et kaitse valdkonnas on keeruline teha vahet avalikul ja eraõigusel, kui ka eesmärgiga tagada sümmeetria laste kaitse konventsiooniga. Samas on olemas kaitsemeetmed, mis tagavad, et selline paigutamine ei toimu paigutava riigi ametiasutuste soovide vastaselt (artikkel 33, vt allpool punkt 138).

Punkt f

- 25 Sellel punktil on täiskasvanute jaoks suur praktiline väärtus. Kaitseabinõud võivad hõlmata „täiskasvanu vara haldamist, säilitamist või võõrandamist“. See väga lai määratlus hõlmab kõiki vara puudutavaid toiminguid, eelkõige kinnisvara müüki, väärtpaberite haldust, investeringuid, reguleerimist ja täiskasvanu saadud pärandi käsitlemist.

Punkt g

- 26 Selles punktis nähakse ette olukord, milles kaitse piirdub „erisekkumiseks loa andmisega“ näiteks kirurgilise operatsiooni või vara müügi korral.
- 27 Komisjon kustutas kaitseabinõude loetelust 1996. aasta konventsiooni artikli 3 punktis f nimetatud abinõu (riikliku hoolekandetasutuse järelevalve kaitstava isiku eest hoolitseva isiku üle), sest ei osatud tuua ühtegi veenvat konkreetset näidet selle kohta, et see on täiskasvanute jaoks kasulik.
- 28 Küsiti, kas kaitseabinõude loetelu ei tuleks täiendada sättega, milles märgitakse, et kaitseabinõu võtmata jätmise otsust tuleks samuti käsitleda konventsiooni mõistes abinõuna²¹. Komisjon ei leidnud, et sellise sätte lisamine konventsiooni teksti oleks ühelgi eesmärgil vajalik, aga aktsepteeris selle tagajärge, nimelt osalisriikide kohustust tunnustada sellist negatiivset otsust, mille on teinud neist ühe pädev ametiasutus²².

Artikkel 4 (konventsiooni kohaldamisalast välja jäetud küsimused)

- 29 Selles artiklis loetletakse teatavad teemad või küsimused, mis on konventsiooni kohaldamisalast välja jäetud. Erinevalt artikli 3 loetelust, mis hõlmab määrsõna „eelkõige“, on see loetelu ammendav. Mis tahes abinõu, mille eesmärk on kaitsta täiskasvanu isikut või vara ja mis ei ole artikliga 4 välistatud, kuulub konventsiooni kohaldamisalasse.
- 30 Taas tuleks rõhutada, et abinõu on seotud eelkõige täiskasvanu kaitsega, vastasel korral jääb see konventsiooni kohaldamisalast mõistagi välja. Seega jäävad konventsiooni kohaldamisalast loogiliselt välja igasugused küsimused, mis on seotud täiskasvanu kodakondsusega, või samamoodi täiskasvanule määratud kahjutasudega, mis tulenevad tsiviilvastutuse õigusnormide kohaldamisest, välja arvatud seoses sellise isiku määramisega, kes on pädev määratud summasid vastu võtma ja neid vajaduse korral kasutama. Samal ajal tundub, et see, mille kohta mõnikord öeldakse piiratud teovõimega täiskasvanu „*capacité délictuelle*“ ehk tema võime kanda tsiviilvastutust toimingute eest, mis toovad kaasa tema põhjustatud kahju, tuleks konventsiooni kohaldamisalast välja jätta ja lisada vastutuse valdkonda. Konventsioon ei käsitle sellise täiskasvanu kaitse abinõusid, kes paneb toime õigusvastase teo.

²¹ Vaata samal teemal Jaapani delegatsiooni töödokument nr 84.

²² Vt näiteks artikli 7 lõige 3.

- 31 Artiklis 4 sätestatud välistustel on erinevad põhjendused. Mõne puhul on tegu sellega, et välistatud küsimust reguleerivad juba muud konventsioonid; mõnel juhul ei oleks konventsiooni õigusnormid, eelkõige see, et ei tehta põhimõtteliselt vahet *foorumil* ja *õigusel*, sobivad. Nii nagu teistegi välistuste puhul, mis on seotud avaliku õigusega, ei tundunud võimalik see, et osalisriikide pädevuse suhtes kehtestatakse rahvusvahelise lepinguga piirang küsimustes, mis puudutavad olulisi huve (kriminaalõigus, sisseree).

Lõige 1

Punkt a (ülalpidamiskohustus)

- 32 Kaks 2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsiooni reguleerivad õigust, mida kohaldatakse ülalpidamiskohustuse (toetamiskohustuse) suhtes, samuti nendega seotud otsuste tunnustamist ja rakendamist. Peale selle reguleerivad Brüsseli ja Lugano konventsioon Euroopa Liidu ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni riikide seas ülalpidamiskohustuse suhtes pädevuse omandamist ning tunnustamist ja rakendamist. Seega oleks uus konventsioon nendes küsimustes olnud tarbetu või tekitanud konventsioonide vastuolu. Ülalpidamiskohustuse väljajätmine oli seega vajalik.

Punkt b (abielu)

- 33 Abielu väljajätmine on põhjendatud sooviga ära hoida vastuolu 14. märtsi 1978. aasta konventsiooniga abielude kehtivuse kinnitamise ja tunnustamise kohta. Selle konventsiooni artikli 11 punktiga 4 lubatakse osalisriigil abielu kehtivust mitte tunnustada, kui tema õiguse kohaselt ei olnud ühel abikaasast vaimset suutlikkust anda nõusolek. Abielu hõlmamine uue konventsiooniga kohustaks seda riiki tunnustama sellise abielu kehtivust, kui see on sõlmitud sellele vastava kaitseabinõu kohaselt, mis oleks 1978. aasta konventsiooniga vastuolus.

Konventsioonis käsitletakse „seda laadi suhteid“ abieluga samaväärsena eesmärgiga need oma kohaldamisalast välja jätta. Ehkki jättes nimetamata, sooviti selle väljendiga hõlmata ametlikult tunnustatud hetero- või homoseksuaalseid liite, näiteks registreeritud kooselusid Põhjamaade ja Madalmaade õigusnormides või vabaabielulepingut (*pacte civil de solidarité* ehk PACS), mis on pärast seda kehtestatud Prantsuse õiguses²³.

- 34 Välistus hõlmab liidu moodustamist, tühistamist või lõpetamist ja – üksnes abielu korral – seaduslikku lahutamist. Konventsiooni ei kohaldata seega küsimuses, kas vaimselt piiratud teovõimega isik võib sõlmida abielu või mitte või kas ühe abikaasa tekkiv või hiljem selgunud piiratud teovõime võib olla abielu tühistamise või lõpetamise põhjus.
- 35 Teisest küljest kohaldatakse konventsiooni abielu ja seda laadi suhete mõjude suhtes. Komisjon lükkas tagasi kõik ettepanekud, millega püüti neid välja jätta. Ilmnes tõepoolest, et kõik õigusnormid, mis reguleerivad partnerite vahelisi suhteid ja eelkõige partnerite vahelist esindamist kohaldatavast abieluvararežiimist sõltumata, peaksid olema konventsiooniga hõlmatud, *kuivõrd nende eesmärk on põdurat partnerit kaitsta*. Vastasel juhul tuleneb väljajätmine artikli 1 lõikest 1. Seega on luba, mida partner võib kohtult taotleda, et esindada oma partnerit, kes ei pruugi olla suuteline oma soove väljendama (Prantsuse tsiviilseadustiku artikkel 219), konventsiooni mõistes kaitseabinõu, sest see on suunatud põdurale partnerile. Teisest küljest on luba, mida terve partner taotleb kohtult selleks, et sõlmida üksinda tehing, milleks on vajalik tema partneri abi (Prantsuse

²³ 15. novembri 1999. aasta seadus nr 99-944.

tsiviilseadustiku artikkel 217), terve partneri või perekonna, ent mitte pödüra partneri huvides. Seega ei kuulu see konventsiooni kohaldamisalasse, nagu on määratletud artikli 1 lõikega 1. Samamoodi ei ole perekondliku majutuskoha määramist reguleerivate õigusnormide eesmärk piiratud teovõimega partnerit kaitsta ja need on seega konventsiooni kohaldamisalast põhimõtteliselt välja jäetud. Ent otsust, millega kohus kasutaks neid õigusnorme eesmärgiga asjaomasel juhul seda partnerit kaitsta, tuleks käsitleda konventsiooni tähenduses kaitseabinõuna.

Punkt c (abieluvararežiim)

- 36** Abieluvararežiimi väljajätmine tundus loomulik, sest on olemas 14. märtsi 1978. aasta konventsioon abieluvararežiimide suhtes kohaldatava õiguse kohta²⁴. Järjepidevuse huvides laiendatakse seda „muudele seda laadi suhtele“.

Konventsiooniga abielust tulenevate mõjude hõlmamine ja konventsioonist abieluvararežiimide väljajätmine tekitab iseloomustamise probleemi, mis on tuttav õigussüsteemidest, kus nende kahe kategooria suhtes kehtivad erinevad ühendavad tegurid. Siin tundub see iseloomustamise probleem olevat siiski väga piiratud, sest abieluvararežiimile alluvate partnerite vahelist esindamist käsitlevad õigusnormid on teoreetiliselt suunatud režiimi toimimisele, ehkki võib eeldada, et pödüra partneri kaitsega seotud normid kuuluvad abielu mõjude alla.

Punkt d (hooldusel olev vara või pärimine)

- 37** Hooldusel oleva vara väljajätmine on mõistetav, pidades silmas muret, et konventsioon ei tohiks puutuda omandiõiguse süsteemidesse ja üldisemalt varaliste õiguste kategooriatesse. Pealegi on hooldusel olevat vara käsitleva rahvusvahelise eraõiguse küsimusi käsitletud juba eraldi konventsioonis²⁵.

Väljast tuleks mõista piiranguid arvestades ja see peaks piirduma hooldusel oleva vara toimimisega seotud õigusnormidega. Konkreetse näitena on hooldusel oleva vara väljajätmise tagajärg see, et juhul, kui usaldusisik on surnud ja hooldusel oleva vara dokumendis ei ole asendajat määratud, ei saa seda, et kohus nimetab teise usaldusisiku, käsitleda konventsiooni kohaldamisalasse kuuluva kaitseabinõuna²⁶. Seevastu kuulub konventsiooni kohaldamisalasse täiskasvanu esindaja nimetamine, kes on volitatud usaldusisikult vastu võtma hooldusel olevast varast saadud tulu või täiskasvanu nimel vastu võtma hooldusel olevat vara selle lõpetamise korral, sest see on täiskasvanu kaitse abinõu. Peale selle sisaldab varahaldusühingute konventsioon erandit selle õiguse kohustuslike sätete puhul, mis on määratud alaealiste ja piiratud teovõimega isikute kaitsega seotud foorumi kollisiooninormidega²⁷.

- 38** Pärimisasjade täielik väljajätmine tuleneb samuti laste kaitse konventsioonist, et eelkõige ära hoida vastuolu 1. augusti 1989. aasta Haagi konventsiooniga surma korral kohaldatava pärimisõiguse kohta.

²⁴ Hoolimata asjaolust, et selle konventsiooni kohaldamisalast on välja jäetud abikaasade õigus- ja teovõime (artikli 1 lõike 2 punkt 3).

²⁵ 1. juuli 1985. aasta Haagi konventsioon varahaldusühingute suhtes kohaldatava õiguse ja nende tunnustamise kohta.

²⁶ Varahaldusühingute konventsiooni artikli 8 punkti a kohaselt kuulub varahaldusühingute suhtes kohaldatava õiguse kohaldamisalasse „usaldusisikute nimetamine, tagasiastumine ja tagasikutsumine, võime tegutseda usaldusisikuna ja usaldusisiku ameti üleminek“.

²⁷ Artikli 15 punkt a.

See tähendab näiteks seda, et kui pärimist reguleerivas õiguses sätestatakse, et täiskasvanud pärija võib pärandi vastu võtta või sellest loobuda või sõlmida pärimislepingu üksnes teatavate kaitseabinõude kaudu, ei kohaldata konventsiooni nende kaitseabinõude suhtes. Heal juhul võidakse möönda, et kui pärimist reguleerivas õiguses nähakse ette täiskasvanud pärija seadusjärgse esindaja sekkumine, siis määratakse see esindaja konventsiooni eeskirju kohaldades.

Punkt e (sotsiaalkindlustus)

- 39 Sotsiaalkindlustuse väljajätmist selgitab asjaolu, et hüvitisi maksavad asutused, kelle otsus sõltub täpsetest siduvatest asjaoludest, mille puhul võetakse arvesse sotsiaalkindlustust omavate isikute töökohta või harilikku viibimiskohta ja mis ei pruugi konventsiooni õigusnormidele vastata. Teisest küljest kuulub konventsiooni kohaldamisalasse täiskasvanud esindaja määramine, kellel on õigus saada sotsiaalkindlustushüvitisi, välja arvatud määral, mil sotsiaalkindlustusmäärustega võidakse ette näha erieeskirjad.

Komisjon lükkas tagasi Taani, Soome, Norra ja Rootsi delegatsioonide ettepaneku välistada koos sotsiaalkindlustusega ka sotsiaalteenused,²⁸ ent tema selgelt väljendatud soov oli see, et sotsiaalkindlustust mõistetakse selle punkti tähenduses laialt, s.o laiemalt kui see, mis kuulub iga osalisriigi õiguses rangelt sotsiaalkindlustuse alla.

Võidakse aktsepteerida, et rahalised hüvitised, mille eesmärk on kompenseerida vahendite puudumist, või isegi teatavad mitterahalised sotsiaaltoetused tuleks samuti konventsiooni kohaldamisalast välja jätta. See tähendaks, et iga riik saaks otsustada neid eraldada oma territooriumil oma eeskirjade kohaselt igale sellel territooriumil viibivale piiratud teovõimega täiskasvanule, ilma et ta oleks seotud pädevust käsitlevate konventsiooni õigusnormidega ja ilma et teised osalisriigid oleksid kohustatud neid otsuseid tunnustama ning, kui see on asjakohane, siis võtta vastutust nende rakendamise eest.

Punkt f (tervis)

- 40 Konventsiooni kohaldamisalast on välja jäetud mitte haridus ja tervishoid tervikuna, vaid üksnes üldist laadi riiklikud meetmed, näiteks sellised, millega muudetakse vaktsineerimine kohustuslikuks. Teatava täiskasvanu mõnda hooldusasutusse paigutamine või otsus teha talle kirurgiline operatsioon on konventsiooni kohaldamisalasse kuuluvad otsused.
- 41 Komisjon jõudis selle lahenduseni, mille erikomisjon on juba vastu võtnud, alles väga pikale veninud arutelude järel selle üle, kas on otstarbekas jätta *meditsiinilised ja tervishoiuküsimused* tervikuna konventsiooni kohaldamisalast välja. Suurimale arvule delegatsioonidele vastuvõetavat lahendust leida püüdes loodi koguni spetsiaalne töörühm, mida juhtis Austraalia delegaat Nygh.

Meditsiiniliste küsimuste väljajätmist pooldavate isikute esitatud argumendid olid järgmised. Kardeti, et nende küsimuste hõlmamise korral tekib kohustus tunnustada või isegi rakendada individuaalseid meditsiinilist laadi otsuseid oma veendumustega vastuolus, näiteks abinõusid, millega nõutakse piiratud teovõimega täiskasvanute puhul aborti või steriliseerimist. Lisaks kardeti, et meditsiinisüsteem võib sattuda ummikseisu, kui arstid on enne ravi määramist või operatsiooni tegemist, sh mittekiireloomulistel juhtudel, kohustatud hankima vajaliku loa teise osalisriigi pädevatelt ametiasutustelt, riskides muutuda vastutavaks. Väljajätmise vastased väitsid seevastu, et kui meditsiinilised

²⁸ Töödokument nr 11, protokoll nr 2, punktid 40–49 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 230].

küsimused konventsioonist välja jätta, ei täidaks see sisuliselt oma eesmärki kaitsta haigeid ja eakaid ning muutuks seega üksnes täiskasvanu vara käsitlevaks konventsiooniks.

Nende pikaajaliste arutelude käigus arutas komisjon väljajätmise alternatiive, näiteks üksnes meditsiinilistele küsimustele omase pädevuse õigusnormide vastuvõtmine, millest kõige radikaalsem oleks olnud selles valdkonnas nõusoleku ja lubadega seotud teemade edastamine selle riigi ametiasutustele ja õigussüsteemile, kus arst töötab.

- 42 Oma arutelu viimasel päeval jõudis komisjon lõpuks kõikidele delegatsioonidele vastuvõetava lahenduseni²⁹. Ta lükkas tagasi kõik ettepanekud, milles sooviti meditsiinilised ja tervishoiuküsimused täielikult või osaliselt välja jätta või nende suhtes eraldi kord kehtestada. Ta leidis, et samal ajal kui meditsiinilised toimingud, mis iseenesest kuuluvad arstiteaduse valdkonda ja arstide pädevusse, seejuures arstid ei ole konventsiooni mõistes ametiasutused, jäävad konventsiooni kohaldamisalast välja, ilma et oleks mingit vajadust seda tekstis väljendada, on teisest küljest õiguslikud küsimused, mis käsitlevad nende meditsiiniliste toimingutega seotud täiskasvanu esindamist (load või õigusjärgse või *ad hoc* esindaja nimetamine), konventsiooniga hõlmatud ja nende suhtes tuleb kohaldada selle üldisi õigusnorme, ilma et need oleksid väljajätmise eeskirjade objektiks. Seetõttu ei viidata konventsioonis, välja arvatud artikli 4 lõike 1 punktis f, meditsiinilistele ega tervishoiuküsimustele. Pädevust käsitlevad õigusnormid, mida meditsiinivaldkonnas kõige sagedamini kohaldatakse (artiklid 10 ja 11), ilma et meditsiinisüsteem satuks ummikseisu, on esitatud allpool. Lisaks on artikli 20 sätted, mis käsitlevad kohustuslikke sätteid, ja artikli 22 sätted, millega nähakse ette tunnustamisest keeldumine, kui abinõu on vastuolus avaliku korruga või selle riigi kohustusliku õigusega, mille poole pöörduti, lahenduseks nende riikide muredele, kes esialgu soovisid meditsiinilised küsimused konventsiooni kohaldamisalast välja jätta.

Punkt g (kuritegudega seotud abinõud)

- 43 Konventsioon peaks käsitlema täiskasvanute kaitset ja mitte kriminaalkaristusi. Samas on keeruline selle vahele piiri tõmmata. Komisjon jättis kõrvale mõtte eristada repressiivseid ja kasvatuslikku laadi abinõusid. Selline eristamine oleks tekitanud keerulisi probleeme seoses iseloomustamisega. Pealegi oleks kriminaalkorras karistatava käitumise korral (näiteks mõrv, vägistamine, surmava relvaga rünne) olnud ebasoovitav, et riik, kus rikkumine toimus, saaks kasutada oma repressiivset võimu oma üldiste õigusnormide alusel, ent ei saaks rakendada, kui ta peaks seda asjakohasemaks, abinõu, mis hõlmab eriasutusse paigutamist, ega näha ette meditsiinilis-sotsiaalset tulemust,³⁰ sest tal puudub konventsiooni alusel pädevus täiskasvanu kaitse abinõude rakendamiseks. Konventsiooni kohaldamisalast selliste abinõude väljajätmine, mida võetakse seetõttu, et kaitset vajav isik on toime pannud kuriteo, väljendab komisjoni soovi mitte piirata osalisriikide pädevust reageerida abinõudega, mida nad peavad selliste kuritegude puhul asjakohaseks ja mis võivad olla kas karistuslikud või kasvatuslikud.

Väljend „isiku suhtes tema poolt toime pandud kuriteo tõttu rakendatud abinõud“ viitab sellele, et konventsiooni kohaldatakse üksnes abinõude suhtes, mis tulenevad õigusrikkumistest, mille kaitset vajav isik on toime pannud ja mis on selle isikuga seotud, ning mitte õigusrikkumiste suhtes, mille on toime pannud kolmandad isikud ja mis võivad õigustada teatavaid täiskasvanute kaitse abinõusid.

²⁹ Töödokument nr 114, mille esitasid 20 delegatsiooni.

³⁰ Need on sätestatud mõnedes hiljutistes õigusnormides, et ära hoida pedofiiliaga seotud korduvkuritegevust.

Kasutades punktis g sõna „täiskasvanu“ asemel sõna „isik“, püüti luua järjepidevus laste kaitse konventsiooniga. Punkti g kohaldatakse juhtudel, kui õigusrikkumise pani toime kaitset vajav isik sel ajal, kui ta oli veel alaealine, see tähendab, kui abinõu rakendatakse pärast seda, kui õigusrikkumise toimepanija on saanud 18aastaseks.

Punktis g nimetatud abinõude välistamise kohaldamiseks on vajalik ja piisav, et kaitset vajava isiku toime pandud tegu oleks tegu, mis on karistusõiguse alusel kuritegu, kui selle paneb toime mis tahes isik. Tekstiga ei nõuta asjaomasel juhul, et teo toime pannud isikule oleks seaduse alusel esitatud süüdistus. Tema dementsus võib kaitsta teda sellise süüdistuse eest.

Punkt h (varjupaik ja sisseränne)

- 44 See artikli 4 punkt jätab konventsiooni kohaldamisalast välja „varjupaigaõiguse ja sisserände kohta tehtud otsused“, sest need on otsused, mis tulenevad riikide suveräänsest võimust. Välja jäetakse üksnes nendes küsimustes tehtud otsused ehk varjupaiga või elamisloa andmine. Teisest küljest kuuluvad varjupaika või elamisloa taotlevate täiskasvanute kaitse ja esindamine konventsiooni kohaldamisalasse. Ameerika Ühendriikide delegatsiooni ettepanek (töödokument nr 12) jätta konventsiooni kohaldamisalast sõnaselgelt välja otsused, mis käsitlevad kodakondsust, võeti tagasi pärast tähelepanekut, et see välistus on enesestmõistetav järeldus, sest sellised otsused ei ole kaitseabinõud.

Punkt i (avalik julgeolek)

- 45 See välistus, mis on nii 1996. aasta konventsiooniga kui ka erikomisjoni esialgse konventsiooni eelnõuga võrreldes uus, käsitleb eelkõige selliste täiskasvanute kinnipidamist, kes on kolmandatele isikutele ohuks vaimsete häirete tõttu, mille all nad kannatavad.

Mõned delegatsioonid oleks soovinud konventsiooni kohaldamisalast välja jätta kõik psühhiaatrilistel põhjustel kinnisesse asutusse sundkorras paigutamise abinõud, et ära hoida probleeme tunnustamise ja rakendamise etapis³¹. Samas oli keeruline sobitada sellist abinõude välistamist konventsiooni tähenduses artikli 3 loetelu punktis e esitatud viitega kinnisesse asutusse paigutamisele (vt eespool punkt 24). Seetõttu muutsid need delegatsioonid oma ettepanekuid, et jätta välja kinnisesse asutusse sundkorras paigutamise abinõud üksnes seoses ohtlike täiskasvanutega³². Mõte oli selles, et kohaldamisalast jäetaks välja selline kinnisesse asutusse paigutamine, mis toimub avaliku julgeoleku huvides ega ole konventsiooni puhul asjakohane, ja mitte selline paigutamine, mis on vajalik täiskasvanu kaitsmiseks. Aga kuna psühhiaatrilise häire all kannatav täiskasvanu võib olla ohuks ka iseendale ja vajada kinnipidamist enda kaitsmiseks, tundus arukam mitte viidata selles punktis kinnisesse asutusse paigutamisele, vaid üksnes avalikule julgeolekule³³. Lõppkokkuvõttes vastu võetud tekst piirab märkimisväärselt välistuse ulatust. Välja on jäetud „üksnes avaliku julgeoleku tagamiseks rakendatud abinõud“³⁴. Seega kuulub nii avaliku julgeoleku kui ka täiskasvanu huvides kinnisesse asutusse sundkorras paigutamise abinõu siiski konventsiooni kohaldamisalasse.

³¹ Vt töödokumendid nr 4, 11 ja 13 ning väga napid hääletustulemused töödokumendi nr 13 puhul (protokoll nr 2, punkt 103 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 234]).

³² Töödokument nr 60.

³³ Töödokument nr 52 ja selle vastuvõtmine, protokoll nr 8, punkt 58 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 278].

³⁴ Töödokument nr 86 ja selle vastuvõtmine, protokoll nr 15, punkt 50 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 325].

Lõige 2

- 46 Selle lõike eesmärk on näha ette üksnes sellised välistused, mis on rangelt vajalikud ehk mis kuuluvad otse välistatud küsimustes kohaldatavate määruste alla, aga mitte hõlmata üldisi kaitseabinõusid, mida tuleb rakendada, isegi kui need puudutavad neid küsimusi. Seega tähendab lõike 1 punktis a nimetatud välistus seda, et täiskasvanu ülalpidamise nõue ei kuulu konventsiooni kohaldamisalasse, aga lõikest 2 on selge, et konventsiooni kohaldatakse sellise isiku määramisel, kes osaleb täiskasvanu nimel menetluses. Samamoodi on konventsiooni kohaldamisalast lõike 1 punktiga b välja jäetud küsimus, kas piiratud teovõimega täiskasvanu esindaja peaks lubama tal sõlmida abielu, ent sellise seadusliku esindaja määramine, kes peaks vajaduse korral andma loa ka abielu sõlmimiseks, kuulub konventsiooni kohaldamisalasse. Veel ühe näitena võib tuua selle, et ehkki kodakondsus on iseenesest konventsiooni kohaldamisalast väljaspool, ilma et oleks mingit vajadust seda sõnaselgelt välistada,³⁵ ja seega ei kohaldata konventsiooni küsimuses, kas piiratud teovõimega täiskasvanu vajab abi või esindamist naturalisatsioonitaotluse esitamisel, kuulub teda abistama või esindama volitatud isiku määramise abinõu konventsiooni kohaldamisalasse. Üldiselt jäetakse artikliga 4 konventsiooni kohaldamisalast välja küsimused, mis kuuluvad selle ametiasutuse rahvusvahelise eraõiguse kohaselt, mille poole pöörduiti, välistatud kategooriasse, nagu abieluvararežiimid või pärimine, aga kui selles kontekstis tekib esindamisega seotud probleem, näiteks eesmärgiga sõlmida abieluleping või pärimisega seotud leping, tuleb kohaldada konventsiooni.

Lõike 2 sõnastus üksnes kindlustab konventsiooni kohaldamise välistatud küsimustes seoses „isiku õigusega tegutseda täiskasvanu esindajana“. Selle esindaja volitused kuuluvad reeglina välistatud küsimust reguleeriva õiguse alla. Näiteks kui täiskasvanu saadud pärandi suhtes kohaldatava õigusega keelatakse see, et tema esindaja võtab tema saadud pärandi lihtsalt vastu,³⁶ tuleb esindaja volituste selle piirangu suhtes kohaldada seda õigust ja mitte õigust, mida oleks konventsiooni kohaselt kohaldatud selle esindaja nimetamise suhtes.

II PEATÜKK – PÄDEVUS

- 47 See peatükk tuleneb kahe lähenemisviisi ühendamisest, mille puhul olid delegatsioonide seisukohad erikomisjoni töö ajal lahknenuid.

Esimese lähenemisviisi kohaselt oli täiskasvanu kaitse huvides ja selleks, et tagada ligipääsetav foorum nendele vähestele isikutele, kes on valmis temaga tegelema, soovivat sätestada kattuva pädevuse süsteem, mida täiendavad pooleliolevaid kohtuasju (*lis pendens*) käsitlevad sätted, et kõrvaldada võimalikud pädevuse vastuolud. Täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutused oleks seega asetatud võrdsesse seisu tema kodakondsusjärgse riigi ametiasutustega, mida oleks vajaduse korral tugevdanud täiendav seos (vara asukoht, täiskasvanu varasema elukoha olemasolu, täiskasvanu eest hoold kandma valmis isikute elukoht), ja võib-olla ka täiskasvanu eelmise hariliku viibimiskoha ametiasutustega, mida oleks tugevdavad samad elemendid. Peale selle oleks antud pädevus selle riigi ametiasutustele, kus asub täiskasvanu vara, et võtta kaitseabinõusid seoses selle varaga.

³⁵ Vt eespool punkt 44 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 325].

³⁶ Vt näiteks Prantsuse tsiviilseadustiku artikkel 461 koostoimes artikliga 495.

Teise lähenemisviisi kohaselt eelistati nagu ka 1996. aasta konventsioonis jätta alles eelkõige täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutuste pädevus ja kehtestada tingimus, et mis tahes muu ametiasutuse pädevuseks on vaja eespool nimetatud ametiasutuste nõusolekut, olenemata sellest, kas tegu on eelmise hariliku viibimiskoha, täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi, vara asukoha või sugulaste hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustega. Samuti tehti ettepanek eelistada täiskasvanu enda poolt sõnaselgelt nimetatud pädevust ja selle nimetamata jätmisel kas hariliku viibimiskoha riigi pädevust või hariliku viibimiskoha riigi lubatud pädevust.

- 48 Erikomisjon suutis selle vastuseisu ületada ja diplomaatiline komisjon säilitas koostatud teksti üldise ülesehituse. Peamine pädevus antakse täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustele (artikkel 5), aga tunnustatakse ka selle riigi ametiasutuste kattuvat, ehkki täiendavat pädevust, mille kodanik täiskasvanu on (artikkel 7), ja mitmeid muid täiendavaid pädevusi, milleks on siiski vaja hariliku viibimiskoha riigi ametiasutuste nõusolekut (artikkel 8). Aktsepteeritakse ka selle riigi ametiasutuste pädevust, kus asub täiskasvanu vara, et rakendada kaitseabinõusid selle vara suhtes (artikkel 9), ning selle riigi pädevust, mille territooriumil asub täiskasvanu (artiklid 10 ja 11) või täiskasvanule kuuluv vara (artikkel 10), et rakendada kiireloomulisi abinõusid (artikkel 10) või ajutisi abinõusid, millel on piiratud territoriaalne mõju isiku kaitsele (artikkel 11).

Artikkel 5 (täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutuste pädevus)

Lõige 1

- 49 Selles lõikes korratakse sõna-sõnalt laste kaitse konventsiooni artikli 5 lõiget 1. Täiskasvanu harilikuks viibimiskohaks oleva osalisriigi ametiasutuste peamine pädevus ei tekitanud mingeid raskusi ja seda aktsepteeriti ühehäälselt. Harilikku viibimiskohta ei määratletud, mis peaks sellega seotud olulistest õiguslikest tagajärgedest hoolimata jääma faktiliseks mõisteks. Hariliku viibimiskoha kvantitatiivse või kvalitatiivse määratluse ühes konventsioonis esitamise puudus oleks see, et tekitatakse kahtlusi selle väljendi tõlgendamisel mitmes muus konventsioonis, kus seda kasutatakse.

Lõige 2

- 50 Taas samamoodi kui laste kaitse konventsiooni puhul, aktsepteeris komisjon ühehäälselt, et kui täiskasvanu harilik viibimiskoht hakkab olema teises osalisriigis, läheb pädevus üle uue hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustele. Esimeses riigis rakendatud abinõude jätkuva kehtivuse küsimust reguleerib artikkel 12 (vt allpool).

Hariliku viibimiskoha muutumine tähendab nii varasema hariliku viibimiskoha kaotamist kui ka uue hariliku viibimiskoha omandamist. Võib juhtuda, et nende kahe sündmuse vahele jääb teatav viitaeg, aga kõnealune uus harilik viibimiskoht võidakse omandada ka kohe, tuginedes lihtsale oletusele, et see täiskasvanu on pikaajaliselt või isegi lõplikult kolinud. Seega on see faktiküsimus, mida peavad hindama need ametiasutused, kelle poole on pöördutud otsuse tegemiseks.

- 51 Komisjon ei arutanud uuesti teatavaid küsimusi, mis on seotud hariliku viibimiskoha muutumisega ja mida arutati üksikasjalikult laste kaitse konventsiooni läbirääkimiste ajal. Seega ta aktsepteeris kaudselt lahendusi, milleni oli nende käigus jõutud. Seega kui täiskasvanu hariliku viibimiskoha riik muutub sel ajal, kui esimese hariliku viibimiskoha ametiasutused arutavad kaitseabinõu taotlust, tuleks *perpetuatio fori* tagasi lükata selles mõttes, et hariliku viibimiskoha muutus jätab varasema hariliku viibimiskoha ametiasutused

ipso facto ilma nende pädevusest ja kohustab neid selle teostamisest loobuma³⁷.

- 52 Artikliga 5 eeldatakse, et täiskasvanu harilik viibimiskoht on osalisriigis. Kui harilikuks viibimiskohaks saab osalisriigi asemel kolmas riik, lõpeb artikli 5 kohaldamine alates elukoha muutumise ajast ja riigi menetlusõiguse kohaselt ei saa küsimust juba arutanud esimese hariliku viibimiskoha osalisriigi ametiasutuse pädevust ühelgi viisil säilitada, ehkki teised osalisriigid ei ole konventsiooni järgi kohustatud tunnustama abinõusid, mida see ametiasutus rakendada võib³⁸.

Artikkel 6 (pagulastest, ümber asustatud või hariliku viibimiskohata täiskasvanud)

- 53 See artikkel on täpselt sama sõnastusega kui laste kaitse konventsiooni artikkel 6 ja seega tuleb selle kohta esitada samad märkused.

Lõige 1

- 54 Selles lõikes sätestatud täiskasvanud vajavad sageli lisaks kiireloomulistele olukordadele, et nende kaitse tagataks pikaajaliselt. Näiteks võivad nad tõepoolest olla sunnitud taotlema varjupaika või müüma vara, mida nad omavad selles riigis, kus nad asuvad. Seepärast on vaja korraldada nende kaitse ja konventsiooniga nende hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustele antud pädevus siinkohal ei toimi, sest need täiskasvanud on *ex hypothesi* katkestanud kõik sidemed oma varasema hariliku viibimiskoha riigiga ning kuna nende viibimine riigis, kus neile on pakutud esialgu varjupaika, on ebakindel, ei saa arvata, et sellest riigist on saanud nende harilik viibimiskoht. Seega oli nagu lastegi puhul lihtsaim lahendus anda sellistes olukordades selle riigi ametiasutustele, mille territooriumil need täiskasvanud asuvad, üldine pädevus, mis tavaliselt antakse nende hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustele.

Lõige 2

- 55 Selle lõikega laiendatakse lõike 1 lahendust „täiskasvanutele, kelle harilikku viibimiskohta ei ole võimalik kindlaks teha“. Vajaduse korral on sellisel juhul pädev täiskasvanu viibimiskoha riigi kohus. See pädevus peab lõppema kohe, kui on tehtud kindlaks, et täiskasvanul on kusagil harilik viibimiskoht. Kui harilik viibimiskoht on osalisriigi territooriumil, on seega pädevad selle riigi ametiasutused. Kui see asub kolmandas riigis, jääb selle riigi ametiasutustele, mille territooriumil täiskasvanu asub, üksnes piiratud pädevus, mis on neile antud artiklitega 10 ja 11 (vt allpool ja vt ka punkt 89).

Olukorda, mille suhtes seda teksti kohaldatakse, tuleb selgelt eristada olukorrast, milles harilik viibimiskoht muutub ja mis on sätestatud artikli 5 lõikes 2. Kui hariliku viibimiskoha riik muutub, jääb eelmise hariliku viibimiskoha ametiasutuste pädevus alles seni, kuni täiskasvanu ei ole omandanud harilikku viibimiskohta riigis, kuhu ta kolis. Artikli 6 lõiget 2 ei tohiks kasutada selleks, et anda viivitamata üldine pädevus viimasena nimetatud riigi ametiasutustele, tuginedes sellele, et täiskasvanu oleks kaotanud oma eelmise hariliku viibimiskoha enne uue omandamist. See tõlgendusviga oleks eriti ohtlik juhul, kui täiskasvanu üleviimine on otsustatud ilma tema nõusolekuta. See jätaks täiskasvanu kolimisele eelneva hariliku viibimiskoha ametiasutused tegelikult ilma igasugusest võimalusest lasta täiskasvanul tagasi pöörduda, tuginedes sellele, et artikli 7 lõigetega 2 ja 3

³⁷ Vt laste kaitse konventsiooni seletuskirja punkt nr 42.

³⁸ Laste kaitse konventsiooni puhul aktsepteeritud lahendus. Vt viited, eespool nimetatud seletuskirja punkt 30.

tunnustatakse selle riigi ametiasutuste pädevuse ja rakendatud abinõude ülimuslikkust, kuhu täiskasvanu on kolinud. Seepärast on artikli 6 lõike 2 kohaldamise puhul vajalik teatav ooteaeg, et tagada, et eelmisest harilikust viibimiskohast, mis oli iseenesest kindlalt kinnistunud, on lahkunud.

Artikkel 7 (täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste kattuv ja täiendav pädevus)

- 56** See artikkel on esimene ja peamine element eespool kirjeldatud kompromissi puhul, mis saavutati kattuva mittehierarhilise pädevuse toetajate ja täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustele täielikult alluvate pädevuste toetajate vahel³⁹. Lõikes 1 sätestatakse täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste kattuva pädevuse põhimõtte ja määratakse kindlaks selle tingimused. Lõigetes 2 ja 3 määratletakse selle täiendav laad.

Lõige 1

- 57** Ametiasutused, kellele antakse selle lõikega pädevus, on „täiskasvanu kodakondsusjärgse osalisriigi“ ametiasutused. Inglise keeles määramata artikli kasutamine näitab, et kui täiskasvanul oleks mitu kodakondsust, antaks pädevus kattuvalt iga sellise riigi ametiasutustele, mille kodanik ta on.

Kodakondsusjärgse riigi (või riikide) pädevus on sätestatud, ilma et oleks vaja täiendavat siduvat tegurit, näiteks täiskasvanu eelmine elukoht, sugulaste elukoht või vara asukoht, ja ilma et nõutaks luba selle riigi ametiasutustelt, kus on täiskasvanu harilik viibimiskoht. See on ilmselgelt kattuva pädevuse juhtum.

See pädevus on nagu harilikugi viibimiskoha riigi ametiasutuste oma üldine ja võib olla seotud täiskasvanu isiku või vara kaitse abinõudega.

- 58** See pädevus on sellegipoolest välistatud „pagulasest täiskasvanu või oma kodakondsusjärgses riigis toimuvate rahutuste tõttu rahvusvaheliselt ümberasustatu“ korral. Täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutused oleksid tegelikult ebasoodsas seisus, et kaitsta omalt poolt täiskasvanut, kes on olnud sunnitud sellest riigist lahkuma kas seetõttu, et ta on olnud tagakiusamise ohver või teda on sellega ähvardatud (pagulasseisund) või selles riigis valitsevate rahutuste tõttu. Mitme kodakondsuse korral tuleb teksti tõlgendada nii, et täiskasvanu muu kodakondsusjärgse riigi ametiasutused kui see riik, kust ta on olnud sunnitud lahkuma, võivad teostada artiklis 7 sätestatud pädevust.
- 59** Ehkki seda ei ole sõnaselgelt öeldud, põhineb tekst eeldusel, et täiskasvanu harilik viibimiskoht on osalisriigis. Kui see nii ei ole, siis ei takista miski sellel osalisriigil, mille kodanik täiskasvanu on, rakendamast oma riigi õiguse alusel täiskasvanu kaitse abinõusid. Ent kuna artikliga 7 nõutakse, et kodakondsusjärgse riigi ametiasutused teavitaksid hariliku viibimiskoha riigi ametiasutusi, mis peab tingimata olema osalisriik,⁴⁰ või nende asemel tegutsevaid ametiasutusi, ei käsitleta selles juhtumit, mille puhul täiskasvanu harilik viibimiskoht või asukoht (artikli 6 lõikes 1 kirjeldatud olukord) on kolmandas riigis. Teised osalisriigid ei ole sellisel juhul kohustatud tunnustama täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste rakendatud abinõusid.

³⁹ Vt eespool II peatüki sissejuhatus.

⁴⁰ Artikli 7 lõikes 1 viidatakse ametiasutustele, mis on pädevad artikli 5 või artikli 6 lõike 2 alusel ja mis on seega osalisriikide ametiasutused.

- 60 Lisaks nõudele teavitada ette ametiasutusi, millel on pädevus artikli 5 või artikli 6 lõike 2 alusel,⁴¹ saavad kodakondsusjärgse riigi ametiasutused oma pädevuse säilitada üksnes juhul, „kui nad leiavad, et suudavad paremini hinnata täiskasvanu huve“. Sellel hindamisel võiksid nad arvesse võtta teiste siduvate tegurite, näiteks eespool punktis 57 sätestatud tegurite olemasolu. See täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste poolt pädevuse teostamise positiivne tingimus on samal ajal paindlik element, võimaldades neil ametiasutustel pädevusest loobuda, kui nad leiavad, et hariliku viibimiskoha riigi ametiasutused või mis tahes muu riigi ametiasutused, millel hariliku viibimiskoha ametiasutused on artikli 8 alusel (vt allpool) palunud teostada kaitse eesmärgil pädevust, on paremas seisus, et neid huve hinnata.

Lõige 2

- 61 See lõige nagu järgminegi viitab täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste pädevuse täiendavale laadile.

Kolm asjaolu võivad takistada selle pädevuse teostamist: kui artikli 5, artikli 6 lõike 2 või artikli 8⁴² kohaselt on pädevad ametiasutused rakendanud kõik abinõud, mida olukord nõuab, kui nad on otsustanud, et ühtegi abinõud ei tuleks rakendada, või kui on pooleli enne neid alustatud menetlus. Sellisel juhul peavad riigi ametiasutused oma pädevusest loobuma ja, kui nende poole pöördui esimesena, peavad nad asja isegi lõpetama, kui nad saavad teada, et mõnes nimetatud ametiasutuses on menetlust varem alustatud.

Elkõige seoses kõnealuse viimasena nimetatud asjaoluga ei öelda tekstis, et nende ametiasutuste juures toimuv menetlus, millel on pädevus artikli 5 või artikli 6 lõike 2 alusel, peab toimuma „sama eesmärgil“ nagu menetlus, mis on algatatud täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuse juures. See selgitus oleks võimaldanud sellistel kodakondsusjärgse riigi ametiasutustel, mis käsitlevad täiskasvanu vara puudutava kaitseabinõu taotlust, säilitada oma pädevus, kui hariliku viibimiskoha ametiasutused käsitlevad tema isikut puudutavat taotlust. Samas lükati see selgitus tagasi, sest tundus, et need kaks aspekti on peaaegu alati omavahel tihedalt seotud ja näiteks vara müügi luba võidakse taotleda selleks, et tagada täiskasvanule minimaalsed vahendid, mis on seega tema isiku huvides.

- 62 Täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste pädevuse kohaldamine lõpeb üksnes siis, kui artikli 5, artikli 6 lõike 2 või artikli 8 kohaselt pädev ametiasutus, kes on teostanud või teostab oma pädevust, on neid ametiasutusi teavitatud ühest neist kolmest tekstis märgitud asjaolust. Nende jaoks ei piisa, kui nad on sellest teadlikud, isegi juhtumi toimikus olevate dokumentide alusel. Kodakondsusjärgse riigi ametiasutuse kohustus teavitada, olles teatanud oma kavatsusest teostada oma pädevust, on oluline, sest see annab kindlustunde, et sel hetkel, kui kodakondsusjärgse riigi ametiasutus valmistub sekkuma, hakkab tavapäraselt pädev ametiasutus hindama asjaolusid, mis tagavad selle, et kodakondsusjärgse riigi ametiasutus teostab oma pädevust. Seega näiteks hariliku viibimiskoha riigi ametiasutuste poolt varem tehtud otsuste olemasolu, millest ei ole kodakondsusjärgse riigi ametiasutusi väidetavasti ametlikult teavitatud, ei takistaks neid

⁴¹ See tingimus on juba kehtestatud alaealiste kaitse suhtes ametiasutuste volitusi ja kohaldatavat õigust käsitleva 5. oktoobri 1961. aasta konventsiooni artikli 4 lõikega 1, aga koostöömehhanismi puudumise tõttu on seda harva järgitud.

⁴² Asjaolu, et artikli 7 lõikes 2 ei nimetata pädevaid ametiasutusi artikli 6 lõike 1 kohaselt, on iseenesest mõistetav, sest kodakondsusjärgse riigi ametiasutustel ei ole pädevust artikli 6 lõikes 1 hõlmatud juhul (pagulased või ümber asustatud isikud). Eespool märkuses nr 58 nimetatud piiripealsel juhul, kui topeltkodakondsusega isik on sunnitud ühest oma kodakondsusjärgsest riigist lahkuma, on endiselt prioriteetne selle riigi ametiasutuste pädevus, kus ta asub.

seega teostamast oma pädevust kooskõlas artikli 7 lõikega 1, sest olukord võib olla neist otsustest saadik muutunud.

- 63** Andes pädevale ametiasutusele õiguse blokeerida artikli 8⁴³ kohaselt kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste pädevus, soovis komisjon kõrvaldada riski seoses kattuva pädevusega, mida oleks saanud teostada paralleelselt ja vastuoluliselt. Juhtudel, mil see artikli 8 kohaselt delegeeritud pädevus piirdub teatava kaitseaspektiga (vt allpool punkt 66), on mõistlik eeldada, et delegeeriv ametiasutus peaks hoiduma kodakondsusjärgse riigi ametiasutuse pädevuse blokeerimisest muude kaitse aspektide suhtes.

Igal juhul selleks, et artikli 8 kohaselt pädev ametiasutus saaks teavitada kodakondsusjärgse riigi ametiasutust, et see ei teostaks oma pädevust, peab ta ise olema teavitatud viimase kavatsustest. Teksti kohaselt saab talle seda teavet anda üksnes artikli 5 või artikli 6 lõike 2 kohaselt pädev ametiasutus juhul, kui kodakondsusjärgse riigi ametiasutused on teda ennast teavitanud artikli 7 lõike 1 alusel.

Lõige 3

- 64** Täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste pädevuse täiendav laad mõjutab nende rakendatud abinõusid selles mõttes, et need abinõud „muutuvad kehtetuks niipea, kui artikli 5, artikli 6 lõike 2 või artikli 8 kohaselt pädevad ametiasutused on rakendanud olukorrale vastavaid abinõusid või otsustanud neid mitte rakendada“.

Paralleelsus lõikega 2 on tahtlik. Nagu just selgitatud, takistavad need kaks asjaolu kodakondsusjärgse riigi ametiasutust oma pädevust teostamast (lõige 2). Kui need ilmnevad pärast seda, kui kodakondsusjärgne riik on teostanud oma pädevust ja rakendanud kaitseabinõusid, on neil neid abinõusid tühistav mõju (lõige 3). Ei oleks vastuvõetav, kui pädevuse kattuvus tooks kaasa selle, et kaitseabinõusid rakendatakse ebakorrapäraselt või vastuoluliselt. Seepärast eelistatakse tekstis otsuseid, mille on lõppkokkuvõttes teinud hariliku viibimiskoha ametiasutused, mis on tavapäraselt pädevad kas artikli 5 või artikli 6 lõike 2 või artikli 8 kohaselt – olenemata sellest, kas need otsused on positiivsed ja hõlmavad kaitseabinõu või negatiivsed selles mõttes, et nendes otsustatakse, et kaitseabinõu ei ole vaja rakendada.

Paralleelsus lõikega 2 jätkub selles osas, et artikli 5, artikli 6 lõike 2 või artikli 8 kohaselt pädevad ametiasutused peavad teavitama kodakondsusjärgse riigi ametiasutusi enda rakendatud abinõudest või oma otsusest abinõusid mitte rakendada. Samas ei osuta teksti sõnastus sellele, et ehkki selle teabe esitamine on kohustuslik, on see kodakondsusjärgse riigi ametiasutuse rakendatud abinõu tühistava mõju eeltingimus.

Artikkel 8 (pädevuse üleandmine asjakohasele foorumile)

- 65** See artikkel, mis lähtub samadest kaalutlustest nagu laste kaitse konventsiooni artiklid 8 ja 9, on teine element eespool nimetatud kompromissi puhul, mis saavutati pädevuse probleemiga seotud kahe lähenemisviisi vahel. Selles pannakse rõhku täiskasvanu hariliku viibimiskoha osalisriigi ametiasutuste ülimuslikkusele, võimaldades neil juhul, kui täiskasvanu huvid seda nõuavad, lasta teda kaitsta teise osalisriigi ametiasutustel.

⁴³ Teisisõnu ametiasutusele, millele hariliku viibimiskoha riigi (või artikli 6 korral asukoha riigi) ametiasutus on mingil viisil delegeeritud oma pädevuse, vt allpool märkused nr 65 jj.

Lõige 1

- 66** Võib juhtuda, et täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutused, kellele on antud peamine pädevus (artikkel 5), või veel enam selle riigi ametiasutused, kus täiskasvanu lihtsalt viibib artikli 6 korral, ei ole kõige paremas seisus, et hinnata asjaomasel juhul täiskasvanu huve. Näiteks kui täiskasvanu elab muus riigis kui tema kodakondsusjärgne riik, kus ta oli mõne äsja surnud isiku kaitse all, ja sellise ainsa sugulase, kes saaks tulevikus tagada tema kaitse, harilik viibimiskoht on teises riigis, on selle riigi ametiasutused kahtlemata parimas seisus, et hinnata selle sugulase sobivust ning korraldada tingimusi, mille alusel kaitse tuleb tagada.

Artikli 8 lõikega 1, milles ühendatakse laste kaitse konventsiooni artiklites 8 ja 9 sätestatud kaks menetlust, nähakse ette, et osalisriigi ametiasutused, mis on pädevad artikli 5 (harilik viibimiskoht) või artikli 6 (pagulaste, ümber asustatud isikute või hariliku viibimiskohata isikute viibimiskoht) kohaselt, saavad kas omal algatusel või teise osalisriigi ametiasutuste taotlusel esitada taotluse selle osalisriigi ametiasutustele, mis tundub olevat parimas seisus, et rakendada täiskasvanu kaitseks abinõusid⁴⁴.

Seda pädevuse üleandmise taotlemise võimalust saavad kasutada üksnes täiskasvanu hariliku viibimiskoha osalisriigi ametiasutused või artiklis 6 ette nähtud juhtudel selle riigi ametiasutused, mille territooriumil täiskasvanu asub. See sõnastus jätab välja täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutused. Need ametiasutused võivad teostada oma pädevust otse, „kui nad leiavad, et suudavad paremini hinnata täiskasvanu huve“ (artikkel 7), aga võivad seda mitte teha üksnes vastupidisel juhul.

Teise osalisriigi ametiasutustele suunatud taotluse eesmärk on „rakendada abinõusid täiskasvanu isiku või tema vara kaitseks“. Lisatud on, et see taotlus võib olla seotud „nimetatud kaitse kõikide või mõningate aspektidega“. Seega muudetakse see pädevuse delegerimise süsteem paindlikuks. Sellele riigile esitatud taotlus, kus asub vara, võib piirduda näiteks seal asuva vara kaitsega.

Lõige 2

- 67** Selles lõikes loetletakse riigid, kelle ametiasutuste poole võib eelmises lõikes loetletud tingimustel, see tähendab täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutuste taotlusel pöörduda.
- 68** Tekstis nimetatakse kõigepealt „riiki, kelle kodanik täiskasvanu on“. Siin ei esine kattuvust artiklis 7 sätestatud täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste esmase pädevusega. Artikli 7 puhul on see kattuv pädevus täiendav ja lakkab kehtimast, kui täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutused otsustavad oma pädevust teostada. Artikli 8 puhul võivad kodakondsusjärgse riigi ametiasutused vabalt tegutseda delegeritud volituse piires, mida neil on palutud kinnitada, sest hariliku viibimiskoha riigi ametiasutused on andnud neile pädevuse ja ise taandunud. Pagulase või kodakondsusjärgsest riigist sundkorras ümber asustatud isiku puhul tuleb eeldada, isegi kui komisjon ei soovinud selle kohta selgitusi anda,⁴⁵ et selle riigi ametiasutused, kus täiskasvanu asub, mis on pädevad artikli 6 lõike 1

⁴⁴ Prantsusmaa delegaadi Bauri juhitud töörühm koostas näidisevormi, mida taotleb ametiasutus ja taotluse saanud ametiasutus saaksid kasutada artikli 8 kohaldamise kohta (töödokument nr 91). See näidis, mille komisjon on heaks kiitnud, ei ole konventsiooni lisatud, aga alaline büroo soovib osalisriikidel seda kasutada.

⁴⁵ Vaata selle punkti arutelu, protokoll nr 4, punktid 20–36 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 244–245].

kohaselt, hoiduvad asjaolude samaks jäädes pädevuse delegeerimisest täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutustele.

- 69** Järgmisena nimetatakse „riiki, kus oli täiskasvanu eelmine harilik viibimiskoht“. Selle väljendi all tuleks mõista viimast harilikku viibimiskohta ja mitte mõnda muud eelmist harilikku viibimiskohta⁴⁶. Praeguse hariliku viibimiskoha riigi ametiasutused võtavad arvesse eelkõige seda, kas see viimane harilik viibimiskoht oli enam-vähem viimane ja kas seal on isikuid, kes täiskasvanut tundsid.
- 70** Kolmandana nimetatakse „riiki, kus asub täiskasvanu vara“. Siin tuleb teha tähelepanek, mis on sarnane eespool seoses täiskasvanu kodakondsusjärgse riigiga tehtud tähelepanekuga. Selle riigi ametiasutuste pädevus, kus asub vara, on sätestatud eelkõige artiklis 9, aga on selles artiklis piiritletud, nagu näha, abinõudega, mida võtavad täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutused, ja piirdub abinõudega, mis on seotud varaga, samal ajal kui artikli 8 korral on selle riigi pädevus, kus asub vara, teataval viisil delegeeritud ega piirdu seda vara käsitlevate sätetega.
- 71** Neljandaks nimetatakse „riiki, mille ametiasutused on täiskasvanu kirjalikult valinud enda kaitseks abinõusid rakendama“. Selline vabale tahtele tuginemine on vastus soovile tunnustada ja edendada piiratud teovõimega isiku iseseisvust. Ent kuna arvesse tuleb võtta ka selliste isikute haavatavust väliste mõjude suhtes, mis neile võivad avalduda, otsustati seda iseseisvust piiritleda, kehtestades selle suhtes täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutuste kontroll⁴⁷.
- 72** Viiendaks nimetatakse punktis e „riiki, kus asub täiskasvanu sellise lähedase isiku harilik viibimiskoht, kes on valmis tema kaitse enda peale võtma“. Selle riigi ametiasutuste pädevus on seda mõistetavam selle poolest, et teostatakse just selle riigi kaitset ja võib-olla peab isik selles riigis elama asuma. Selle pädevuse suhtes teostatakse ka täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutuste järelevalvet, kes annavad esmase hinnangu selle kohta, kas kõnealune isik usaldusväärne – mille määravad kindlaks hariliku viibimiskoha riigi ametiasutused –, et teostada täiskasvanu kaitset.

Komisjon jättis alles väljendi „täiskasvanu lähedane isik“, eelistades seda ilmselt täpsemale väljendile „täiskasvanu sugulased“, et hõlmata ka sellised isikud nagu sõbrad või kaaslased, kes on täiskasvanule pühendunud, ehkki neil ei ole perekondlikku sidet.

- 73** Lisaks nimetatakse seoses isiku kaitsega punktis f riiki, mille territooriumil täiskasvanu asub. Selle riigi pädevus, kus täiskasvanu asub, on põhimõtteliselt juba sätestatud artiklis 6 selles kirjeldatud olukordades ning artiklis 10 kiireloomulistes asjades ja artiklis 11 seoses ajutiste ja piiratud abinõudega. Artiklis 8 võivad selle riigi ametiasutused, kus täiskasvanu asub, saada hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustelt⁴⁸ volituse tagada isiku kaitse, ilma muude piiranguteta kui need, mis on hõlmatud nende ametiasutuste taotluses. Arutelu ajal kaaluti esialgu seda uut delegeerimise juhtu kui üksnes meditsiinivaldkonnas kohalduvat. Eespool (punkt 42) sätestatud otsus mitte näha ette ühtegi erieeskirja selles valdkonnas, hõlmas

⁴⁶ Artikli 8 lõike 2 punkt b erineb selles osas artikli 15 lõike 2 punktist b, mis võimaldab täiskasvanul määrata, et piiratud teovõime korral reguleerib volitust „täiskasvanu eelmine hariliku viibimiskoha riigi“ õigus, vt allpool punkt 102.

⁴⁷ Komisjon lükkas tagasi Ameerika Ühendriikide delegatsiooni ettepaneku lubada pädevuse delegeerimist riigile, mille õigus reguleerib volitust piiratud teovõime korral, nagu on sätestatud artiklis 15. Vt töödokument nr 26 ja arutelu, protokoll nr 4, punktid 58–65 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 246–247].

⁴⁸ Asjaomasel juhul saavad pädevust delegeerida teoreetiliselt üksnes artikli 5 kohased pädevad ametiasutused.

selle delegeerimisvõimaluse laiendamist täiskasvanu isiku kaitseks üldiselt.

Lõige 3

- 74** Delegeerivatel ametiasutustel ei ole õigust sundida ametiasutusi, kelle poole nad pöörduvad, kinnitama pädevust, mida nad paluvad neil teostada. Et hoiduda kaitse puhul lüngast, sätestatakse lõikes 3, et kui taotluse saanud ametiasutused ei kinnita pädevust, siis artiklite 5 või 6 kohaselt pädevad ametiasutused säilitavad pädevuse.

Tekstis ei osutata pädevuse kinnitamata jätmise viisile. See võib ilmselt toimuda formaalse pädevusest keeldumisena, ent tundub, et ka pikaajalise vastamata jätmisega⁴⁹.

Artikkel 9 (selle riigi ametiasutuste pädevus, kus asub täiskasvanu vara)

- 75** Vajadust hõlmata selle riigi ametiasutuste pädevus, kus asub täiskasvanu vara, et rakendada kaitseabinõusid seoses selle varaga, selgitab asjaolu, et kaitset vajavad täiskasvanud on erinevalt lastest üldiselt varaomanikud. Kui vara asub muus osalisriigis kui see, kus on täiskasvanu harilik viibimiskoht, võimaldab selle riigi ametiasutuste pädevus, kus vara asub, rakendada kaitseabinõu, mida on kohandatud selle riigi õiguse nõuetega ja mida on lihtne rakendada. Näiteks kui vara asukoha riigi õigusega nõutakse kohtu luba vara müügiks või hoopis päranduse vastuvõtmiseks, millest see sõltub, või maad käsitleva ametliku teate avaldamiseks, ja hariliku viibimiskoha riigi õiguses sellist luba ei tunta, on otstarbekam pöörduda selle küsimusega otse selle riigi ametiasutuste poole, kus vara asub.
- 76** Asukohariigi ametiasutuste pädevust rakendada kaitseabinõusid seoses kõnealuse varaga aktsepteeritakse üksnes „ulatuses, mis on ühitatav artiklite 5–8 alusel pädevate ametiasutuste rakendatud abinõudega“.

See piirang on iseenesest mõistetav ja selle eesmärk on hoiduda järjekindlusetusest vara kaitse abinõude vahel, mida võivad rakendada kohalikud omavalitsused ja mida rakendavad ametiasutused, millel on üldine pädevus kaitset korraldada. Tuleks märkida, et üldise pädevusega ametiasutuste rakendatud abinõud võivad olla rakendatud enne või pärast asukohariigi ametiasutuste rakendatud abinõusid⁵⁰. Kui neid on rakendatud hiljem, siis need lõpetavad asukohariigi ametiasutuste rakendatud abinõud ulatuses, mil need ei ole vastavad.

Artikkel 10 (pädevus kiireloomulistes asjades)

- 77** See tekst kordab sõna-sõnalt laste kaitse konventsiooni artikli 11 teksti ja see võeti vastu ilma aruteluta, välja arvatud neljanda lõike lisamine.

Lõige 1

- 78** Selle lõikega antakse iga osalisriigi ametiasutustele, mille territooriumil täiskasvanu või talle kuuluv vara asuvad, pädevus rakendada vajalikke kaitseabinõusid kiireloomulistes asjades.

⁴⁹ Eespool nimetatud vormi (punkt 44) kasutamine peaks võimaldama ära hoida varjatud keeldumisega seotud ebakindlust.

⁵⁰ See lahendus tuleneb Ameerika Ühendriikide ettepaneku vastuvõtmisest kustutada erikomisjoni esialgses eelnõus määr sõna „juba“ (juba võetud abinõud), vt töödokument nr 101 ja protokoll nr 15 punktid 76–77 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 326].

Kiireloomuline olukord ilmneb juhul, kui parandusmeetmeid püüti võtta üksnes tavakanalite kaudu, mis on sätestatud artiklites 5–9, ja kui olukord võib kaasa tuua korvamatu kahju täiskasvanule või tema varale. Kiireloomuline olukord õigustab seega tavapärase õigusnormi erandit ja seda tuleks seetõttu suhteliselt rangelt tõlgendada. Eelkõige meditsiinilistes küsimustes ei tohi artiklit 10 kasutada kui üldist põhjendust selle riigi ametiasutuste pädevusele, kus täiskasvanu asub. Näitena on toodud noore piiratud teovõimega naise raseduse katkestamine. Ehkki selline operatsioon tuleb teha tingimata teatava aja jooksul, ei ole see tavaliselt seda laadi kiireloomuline asi, mis on hõlmatud artikliga 10. Mõned delegatsioonid oleksid soovinud selles valdkonnas näha selle koha pädevust, kus täiskasvanu asub, aga seda käsitlevate ettepanekute⁵¹ tagasi lükkamine ei saa õigustada pädevuse kuritarvitamist kiireloomulisel juhul.

Artiklis 10 sätestatud pädevus kattub täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutuste pädevusega. Selle põhjendus on just nimelt kiireloomulise juhtumi esinemine. Kui seda pädevust ei oleks sätestatud, võiksid viivitused, mille põhjustaks kohustus esitada täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustele taotlus, täiskasvanu huvide kaitse ohtu seada. Kõnealust kaasnevat pädevust teostatakse näiteks siis, kui on vaja tagada sellise isiku esindamine, kes on oma harilikust viibimiskohast eemal ja kellele tuleb teha kiireloomuline kirurgiline operatsioon, või kui tuleb kiiresti müüa täiskasvanule kuuluvad riknevad kaubad.

- 79** Riigid, mille ametiasutuste poole võib kiireloomulisusele tuginedes pöörduda, on need riigid, mille territooriumil täiskasvanu või talle kuuluv vara asuvad. Seoses selle riigi pädevusega, kus täiskasvanu asub, laieneb see *ex hypothesi* täiskasvanutele, kes ei ole pagulased või ümber asustatud täiskasvanud artikli 6 lõike 1 tähenduses või hariliku viibimiskohata täiskasvanud artikli 6 lõike 2 tähenduses. Nende täiskasvanute puhul on sellise hariliku viibimiskoha riigi puudumisel, mis on kindlaks määratud või kättesaadav, üldine pädevus tõepoolest täiskasvanu asukoha ametiasutustel. Siinkohal kohaldatakse asukohal põhinevat pädevust üksnes kiireloomulistest olukordades.

Selle riigi ametiasutustel, mille territooriumil asub täiskasvanu vara, on kiireloomulistel juhtudel pädevus, mis ei piirdu selle vara kaitsega. Tegelikult on võimalik aru saada, et kiireloomulisel juhul on nõutav täiskasvanu vara müük ühes riigis, et tagada talle viivitamata vajalikud vahendid riigis, kus ta asub (vt eespool punkt 61).

Lõige 2

- 80** Kiireloomulisusel põhinev pädevus, isegi kui see on kattuv nende ametiasutuste pädevusega, millel on tavapäraselt konventsiooni alusel pädevus, peab jääma sellele alluvaks. Seega sätestatakse artikli 10 lõikes 2, aga üksnes juhul, kui asjaomase täiskasvanu harilik viibimiskoht on osalisriigis, et lõike 1 kohaldamisel rakendatud abinõud „muutuvad kehtetuks niipea, kui artiklite 5–9 alusel pädevad ametiasutused on rakendanud olukorrale vastavaid abinõusid“ (vrd artikli 7 lõikega 2). Sel hetkel on olukord selliste ametiasutuste kontrolli all, millel on tavapäraselt pädevus, ja enam ei ole põhjust säilitada täiskasvanu asukoha riigi ametiasutuste pädevust ega abinõusid, mida nad on kiireloomulistest asjades rakendanud ning mida pidid kuni selle hetkeni kõik osalisriigid tunnustama (vrd artikkel 22).

⁵¹ Vt kolme Põhjamaa ettepanek (töödokument 19 ja arutelu, protokoll nr 4, punktid 66–100 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 247–249]).

Lõige 3

- 81** See lõige reguleerib kiireloomulises asjas pädeva kohtu rakendatud abinõude kehtima jäämist, aga eeldusel, et asjaomase täiskasvanu harilik viibimiskoht ei ole osalisriigis. Kui täiskasvanu harilikuks viibimiskohaks oleva kolmanda riigi ametiasutused või olenevalt asjaoludest muu sellise riigi ametiasutused, mille pädevust võidakse tunnustada, on rakendanud abinõusid, mida olukord nõuab, ei ole põhjust säilitada kiireloomulises asjas pädeva kohtu rakendatud abinõusid.

Selle järelduse põhjus on sama kui lõikes 2 ette nähtud olukorras sellele olukorrale omase keerukusega, et ametiasutus, mis oleks muidu olnud pädev, asub kolmandas riigis, millele ei saa konventsiooniga *ex hypothesi* pädevust anda ja mille otsuseid ei pruugi osalisriigid tunnustada. Osalisriikides kolmanda riigi rakendatud abinõude tunnustamine võib sõltuda üksnes iga asjaomase osalisriigi riigisisest õigusest; selle tulemusena ei ilmne kiireloomulises asjas pädeva kohtu rakendatud abinõude mõjud eri osalisriikides ühtselt ega samal ajal. See mõju avaldub igas neist riikidest erinevalt „niipea kui kõnealune osalisriik on [neid] tunnustanud“, see tähendab niipea kui kolmanda riigi tehtud otsuseid tunnustatakse igas eri osalisriigis (ja mitte üksnes selles riigis, kelle ametiasutus on kiireloomulise abinõu rakendanud).

Artikli 10 lõikes 3 sätestatu tundub olevat selge. Vähemalt märgitakse selles, et kiireloomulise abinõu osalisriigis rakendamine ei takista kolmanda riigi rakendatud abinõude tunnustamist teistes osalisriikides.

Lõige 4

- 82** Selles lõikes sätestatakse lõike 1 alusel pädevate ametiasutuste kohustus teavitada täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutusi rakendatud abinõudest. Selle sättega väljendatakse taas täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ülimuslikkust ja seda võib võrrelda teavitamiskohustusega, mis on artikli 7 lõikega 1 kehtestatud täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutustele. Samas on see teavitamiskohustus siin oluliselt nõrgem. See on sätestatud üksnes „võimaluse korral“ ja alles siis, kui abinõusid on rakendatud. Kuna need on *ex hypothesi* kiireloomulised abinõud, oleks sellist eelneva teavitamise kohustust, nagu on sätestatud artikli 7 lõikes 1, olnud keeruline mõista. Hariliku viibimiskoha ametiasutuste teavitamine ei ole seega artiklis 10 sätestatud pädevuse tingimus ja teavitamata jätmine ei saaks seega olla kiireloomuliste abinõude tunnustamata jätmise alus.

Teine erinevus artikli 7 lõikest 1 on see, et kiireloomulisi abinõusid rakendanud ametiasutused peavad neist teavitama üksnes täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutusi ja mitte ametiasutusi, millel oleks võinud olla pädevus artikli 6 alusel. See piirang on mõistetav. Kui kiireloomulisi abinõusid võtnud ametiasutus on selle riigi oma, kus täiskasvanu asub, võidakse see segamini ajada artiklis 6 sätestatud ametiasutusega. Kui selle riigi ametiasutus, kus asub vara, on rakendanud kiireloomulise abinõu vara kaitsmiseks, ei ole põhjust kehtestada tema suhtes asukohariigi ametiasutuste teavitamise kohustust, mida ei ole kehtestatud tema suhtes artikliga 9, tehes otsuseid mittekiireloomulistes asjades⁵². Tegelikult ei kehtestata artikliga 9 kohustust teavitada ka hariliku viibimiskoha riiki ja selle poolest on kiireloomulises asjas teavitamise kohustus

⁵² Üksnes juhul, kui selle riigi ametiasutustel, kus vara asub, on palutud erandkorras rakendada täiskasvanu isiku kaitseks kiireloomulist kaitseabinõu, võib see olla tundunud kohustusena teavitada selle riigi ametiasutusi, kus täiskasvanu asub, artiklis 6 sätestatud olukordades. Komisjon ei soovinud oma ülesannet veelgi keerulisemaks muuta.

rangem kui tavaolukorras.

Artikkel 11 (isiku kaitseks rakendatavad ajutised ja piiratud territoriaalse mõjuga abinõud)

Lõige 1

- 83** Kiireloomulistest asjadest sõltumata antakse artikliga 11 iga osalisriigi ametiasutustele, mille territooriumil täiskasvanu asub, ka erakorraline kattuv pädevus rakendada seoses tema isiku kaitsega abinõusid, mis on laadilt ajutised ja mille territoriaalne mõju piirduvad kõnealuse riigiga.

See sõnastus, mille puhul on lähtunud laste kaitse konventsiooni artiklist 12, pärineb diplomaatilise komisjoni pikaajalisest arutelust meditsiinilistes küsimustes (vt eespool märkused nr 41 jj artikli 4 lõike 1 punkti f kohta). Ameerika Ühendriikide, Soome ja Šveitsi delegatsioonid⁵³ olid teinud ettepaneku kõnealune artikkel 12 täiskasvanute puhul lihtsalt üle võtta, arvates, et nad suudavad seega teiste seas lahendada ka meditsiinilised küsimused. See ettepanek lükati tagasi⁵⁴ muu hulgas seetõttu, et piiratud territoriaalse mõju mõistel on meditsiinilistes küsimustes harva mingit tähendust. Ettepanek võeti hiljem taas päevakorda ja komisjon kiitis selle teisel lugemisel heaks sõnastuses, mis piirdus ravi puudutavate abinõudega piiratud territoriaalset mõju rohkem nimetamata⁵⁵. Alles läbirääkimiste lõppetapis võeti kompromissina ja ilma aruteluta vastu lõplik sõnastus,⁵⁶ ravile rohkem viiteid hõlmamata ning lisades taas piiratud territoriaalse mõju mõisted.

- 84** See pädevus antakse üksnes erandjuhtudel selle riigi ametiasutustele, kus täiskasvanu asub. Abinõud, mida võib rakendada, puudutavad üksnes täiskasvanu isikut, erinevalt laste kaitse konventsiooni artiklist 12, milles nimetatakse ka lapse vara kaitset. Eespool osutatud arutelusid silmas pidades võidakse loogiliselt arvata, et neil abinõudel võib olla meditsiiniline eesmärk. Samas võivad need abinõud olla üksnes ajutised ja nende territoriaalne kehtivus võib piirduda selle riigiga. Võib ette kujutada olukorda, kus riik, mille territooriumil noor piiratud teovõimega täiskasvanu ajutiselt asub, otsustab kaitse eesmärgil ta teatavatest tema vahetus läheduses viibivatest isikutest isoleerida sel ajal, kui ta selles riigis asub, või rakendab kinnisesse asutusse paigutamise või ajutise haiglaravi abinõu, isegi mittekiireloomulisel juhul. Aga selle sõnastusega ei anta sellele riigile, kus täiskasvanu asub, pädevust anda luba olulisteks ja lõplikeks meditsiinilisteks abinõudeks, nagu abort, steriliseerimine või kirurgiline operatsioon, millega kaasneb elundi eemaldamine või jäseme amputeerimine.

Sellest artiklist tulenev pädevus on siiski piiratud, sest sellele tuginedes selle riigi ametiasutuste rakendatud abinõud, kus täiskasvanu asub, peavad olema vastavuses abinõudega, mida rakendavad tema hariliku viibimiskoha riigi ametiasutused. Seega ei ole põhjust karta, et artikli 11 alusel pädevad ametiasutused võivad korraldada oma riigi territooriumil täiskasvanule teatud mõttes eraldi kaitse, sest nende rakendatud abinõud peavad vastama kõikidele abinõudele, mida on juba rakendanud tavapärast pädevust omavad ametiasutused. See piirang eristab artiklit 11 artiklist 10. Üksnes kiireloomulistes

⁵³ Töödokument nr 15.

⁵⁴ Kaheksa poolt- ja kuus vastuhäält, seitse erapooletut, protokoll nr 4, punkt 103 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 249].

⁵⁵ Vt töödokumendid nr 82, arutelu protokollis nr 13, punktid 1–18 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 310–311] ja redaktsioonikomitee esitatud tekst pärast arutelu, töödokument nr 88, artikkel 10 *bis*, ja edasine arutelu, protokoll nr 15, punktid 78–100 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 326–328].

⁵⁶ Töödokument nr 114.

olukordades on riigil, kus täiskasvanu asub, pädevus jätta kõrvale tavapäraselt pädeva ametiasutuse poolt varem võetud abinõud.

Peale selle sõltub artiklist 11 tulenev pädevus, nagu ka täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutustele artikliga 7 antud pädevus sellest, et hariliku viibimiskoha ametiasutusi on ette teavitatud.

Lõige 2

- 85** Olles sõnastuselt väga sarnane artikli 10 teise lõikega, aga sellest erinedes, ja kehtides samamoodi juhul, kui täiskasvanu harilik viibimiskoht on osalisriigis, näeb see lõige ette, et sel viisil võetud ajutised abinõud muutuvad kehtetuks niipea kui artiklite 5–8⁵⁷ alusel pädevad ametiasutused „on otsustanud rakendada olukorrale vastavaid kaitseabinõusid“. Lause viimane osa erineb artikli 10 sõnastusest. Tegu võib olla sellega, et pärast olukorraga tutvumist võivad ametiasutused, kellel on tavapäraselt pädevus, leida, et abinõu ei pea rakendama. Sellisel juhul ei pea artikli 11 kohaldamisel rakendatud abinõusid enam jätkama.

Artiklis 11 ei korratud laste kaitse konventsiooni artikli 12 lõiget 3. Seejuures on enesestmõistetav, et kui täiskasvanu harilik viibimiskoht on kolmandas riigis ja kui osalisriiki, kes on rakendanud abinõusid artikli 11 alusel, tunnustab (mida konventsioon ei reguleeri) hariliku viibimiskoha riigi rakendatud abinõusid, kaotavad selle osalisriigi poolt artikli 11 alusel rakendatud abinõud asjaomases osalisriigis kehtivuse.

Artikkel 12 (abinõude kehtivus asjaolude muutumise korral)

- 86** See artikkel, mis on identne laste kaitse konventsiooni artikliga 14, tagab pädeva ametiasutuse rakendatud abinõude kehtivuse isegi siis, kui selle ametiasutuse pädevuse alus on seejärel asjaolude muutumise tõttu kadunud, kuivõrd ametiasutused, millel on pärast seda muudatust pädevus, ei ole neid muutnud, asendanud ega lõpetanud.

See kehtivus on vajalik, et tagada täiskasvanu kaitse teatav järjepidevus. Näiteks kui täiskasvanu esimese hariliku viibimiskoha ametiasutused on nimetanud eestkostja, siis on vaja, et see eestkostja saaks jätkuvalt täita oma ülesandeid juhul, kui täiskasvanu harilikuks viibimiskohaks saab teine riik. Muidugi on kooskõlas artikli 5 lõikega 2 selle uue riigi ametiasutused pädevad rakendama edaspidi täiskasvanu kaitseks abinõusid või varem rakendatud abinõusid tühistama (vt eespool punkt 20), aga kuni nad ei ole tegutsenud, peaksid enne elukoha muutumist rakendatud abinõud jääma jõusse, et tagada kaitse järjepidevus.

Artikli 22 lõikes 1 sätestatud põhimõtte (vt allpool punkt 116) tunnustada seaduse järgi kõikides osalisriikides abinõusid, mida neist üks on rakendanud, ei oleks piisav selle tulemuse saavutamiseks. Artikliga 22 tagatakse küll jõus olevate abinõude tunnustamine, aga artikliga 12 lahendatud probleem, mida siin kommenteeritakse, on just see, kuidas teada, kas abinõud jäävad asjaolude muutumise korral kehtima.

- 87** Artiklit 12 kohaldatakse artiklite 5–9 kohaldamiseks rakendatud abinõude suhtes. Selle kohaldamisalast jäetakse välja nii artikli 10 kohaselt kiireloomulistes asjades kehtiva pädevuse alusel rakendatud abinõud, mida reguleerib asjaomase artikli lõige 3, kui ka

⁵⁷ Viide artiklile 6 on siinkohal mõttetud, sest artikliga 6, nagu ka artikliga 11, antakse pädevus sellele riigile, kus täiskasvanu asub.

täiskasvanu isiku kaitse ajutised abinõud, mida rakendatakse artikli 11 kohaselt. Teisest küljest ei kohaldata seda abinõude suhtes, mida on rakendanud täiskasvanu kodakondsusjärgse riigi ametiasutused (artikkel 7), välja arvatud artikli 7 lõike 3 puhul, milles määratakse kindlaks viisid, kuidas need abinõud enam ei kehti (vt eespool punkt 64).

- 88** Kõnealune „asjaolude muutumine“ on artiklite 5 ja 6 korral vastavalt kas täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi muutumine või üksnes täiskasvanu asukoha riigi muutumine. Rakendatud abinõud jäävad kooskõlas artikliga 12 kehtima, aga nende kohaldamise tingimusi reguleerib alates muutumise ajast uue hariliku viibimiskoha riigi õigus kooskõlas artikliga 14 (vt allpool). Artiklite 7–9 korral on „asjaolude muutumine“ vastavalt kas täiskasvanu kodakondsuse või vara asukoha muutumine. Artikli 8 korral kohaldatakse seda teksti harvemini seetõttu, et teatavad selles kavandatud pädevuse juhud (punktid b ja d) kehtestatakse õigel ajal. See võiks samas toimida täiskasvanu kodakondsuse, vara asukoha, täiskasvanu asukoha või täiskasvanu sugulaste hariliku viibimiskoha muutuse korral.

Rakendatud abinõude kehtima jäämine tagatakse üksnes „vastavalt neis sätestatud tingimustele“. Selle määratluse puhul võetakse arvesse asjaolu, et hariliku viibimiskoha riigi pädev ametiasutus võib olla rakendanud abinõusid, mis on kohaldatavad üksnes seni, kuni täiskasvanu elas selles riigis. Näiteks võib ta olla sätestanud, et elukoha muutumise korral tuleb sellest teatada uue elukoha riigi ametiasutustele. Sellisel kohustusel ei saa olla territooriumiülest mõju ja see ei kehti pärast hariliku viibimiskoha riigi muutumist. Samamoodi juhul, kui sama ametiasutus kohaldab täiskasvanu suhtes riigi sotsiaalasutuse järelevalvet, on selge, et see abinõu ei saa jääda kehtima pärast täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi muutumist, sest kõnealune asutus saab kasutada oma volitusi üksnes selle liikmesriigi territooriumil, kuhu ta kuulub.

Lõppmärkused

- 89** II peatükis esitatud pädevust reguleerivad õigusnormid, mida on eespool analüüsitud, moodustavad täieliku ja suletud süsteemi, mida kohaldatakse osalisriikide suhtes tervikuna, kui täiskasvanu harilik viibimiskoht on neist ühe territooriumil. Sellisel juhul ei või osalisriik teostada täiskasvanu suhtes pädevust, kui see pädevus ei ole konventsioonis sätestatud. Sama lahendus on valdav olukordades, mida on kirjeldatud artiklis 6, kui täiskasvanu viibib osalisriigis.

Teistes olukordades tingib üksnes täiskasvanu viibimine riigis artiklite 10 ja 11 kohaldamise, aga nende artiklitega ei välistata laiemaid aluseid pädevusele, mida osalisriigid võivad oma ametiasutustele oma riigi õigust kohaldades anda; välja arvatud asjaolu, et sel juhul ei ole teised osalisriigid üldse kohustatud tunnustama neid laiemaid pädevuse aluseid, mis ei kuulu konventsiooni kohaldamisalasse. Sama asi kehtib, seejuures veelgi rohkem, täiskasvanute puhul, kelle harilik viibimiskoht ei ole osalisriigis ja kes isegi ei asu neist ühes.

III PEATÜKK – KOHALDATAV ÕIGUS

- 90** Ehkki see peatükk vastab tervikuna laste kaitse konventsiooni vastavale peatükile ja eelkõige põhimõttele, et pädevust kinnitanud ametiasutus kohaldab enda õigust, on see kahes olulises punktis siiski erinev.

Esimene on see, et täiskasvanu teovõime või isegi tema õiguste vaba kasutamise piirang saab tuleneda üksnes kaitseabinõust. Seega ei leia konventsioonist samaväärset sätet sätetega, millega määratakse 1996. aasta konventsioonis kindlaks vanema kohustuste

seadusjärgse kehtestamise või lõpetamise suhtes kohaldatav õigus. Komisjon lükkas tagasi Soome ja Rootsi delegatsioonide ettepaneku kohaldada täiskasvanu *ex lege* esindamise suhtes tema hariliku viibimiskoha õigust⁵⁸. Praktiline näide oli see, kui abikaasa esindab seaduse alusel teist abikaasat, et teha otsuseid pärast õnnetust, mille tõttu abikaasa langes koomasse. Seega ei reguleeri seda küsimust konventsioon, isegi kui see kuulub selle kohaldamisalasse abielu tagajärjel (vt eespool märkus 35 artikli 4 lõike 1 punkti b kohta).

Teine erinevus on seotud juhtumiga, mille korral täiskasvanu on saanud eelnevalt sisse seada kaitsva režiimi juhaks, kui ta ei suuda enam oma huve kaitsta. Teatavates õigussüsteemides selliste volituste (näiteks Kanadas *mandats d'inaptitude*) väljatöötamine õigustas seda, et konventsiooni lisati säte nende suhtes kohaldatava õiguse kohta (vt allpool punkt 96 artikli 15 kohta).

Artikkel 13 (kaitseabinõude suhtes kohaldatav õigus)

Lõige 1

- 91 Komisjon võttis ilma aruteluta vastu 1996. aasta konventsioonis sätestatud põhimõtte, mis sisaldas juba alaealiste kaitset käsitlevas 5. oktoobri 1961. aasta konventsioonis ja mille kohaselt „teostades II peatüki alusel pädevust kohaldab osalisriigi ametiasutus oma riigi õigust“.

Seega hõlbustatakse selle ametiasutuse ülesannet, mis on kinnitanud pädevust ja kohaldab õigust, mida ta kõige paremini tunneb. Ja kuna abinõusid viiakse kõige sagedamini ellu selle ametiasutuse riigis, mis on neid rakendanud, on nende täitmine ka sujuvam, sest need on selle riigi õigusega kooskõlas. Samas selleks, et hoiduda jäikuse ohust, võimaldatakse konventsiooniga nagu ka 1996. aasta konventsiooniga teatavat paindlikkust kaitseabinõude suhtes kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel. See on sätestatud lõikes 2.

Lõige 2

- 92 Selle lõikega nähakse ette erand, mis ei põhine läheduse (lähima seose) põhimõttel, vaid täiskasvanu parimatel huvidel. Näiteks kui hariliku viibimiskoha ametiasutustelt (ja mitte asukoha riigi omadelt, mis oleks lubatud artikliga 9) küsitakse luba, et müüa täiskasvanu välisriigis asuvat vara, on eelistatav, et pädevust teostav ametiasutus oleks valmis kohaldama või võtma arvesse vara asukoha riigi õigust ning andma selle õiguse alusel ettenähtud luba, isegi kui pädevust teostava ametiasutuse õigus ei nõua sel juhul luba.

Artikkel 14 (abinõu rakendamise tingimused)

- 93 Artikkel 14 on koostatud erikomisjoni esialgse eelnõu artikli 12 lõike 3 ja artikli 14 ühendamise teel, mille eesmärk oli lahendada kaks erinevat olukorda samade põhimõtete alusel.

Üks olukord on õiguse muutumine, mille selgeim näide on täiskasvanu hariliku viibimiskoha muutumine kaitseabinõu võtmise ja rakendamise vahelisel ajal. Seda olukorda reguleeris esialgse eelnõu artikli 12 lõike 3, ehkki see oli ebapiisavalt väljendatud⁵⁹. Mõte oli selles, et

⁵⁸ Töödokument nr 29, tagasi lükatud kümne poolt- ja kolme vastuhäälega, üheksa erapooletut, vt protokoll nr 6, punkt 61 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 264].

⁵⁹ Vt esialgse eelnõu seletuskiri, punktid 86–89.

uue hariliku viibimiskoha riigis abinõu rakendamise tingimusi peab reguleerima selle riigi õigus.

Teine olukord on üldisemalt esindusõiguse kasutamine – olenevalt sellest, kas see õigus tuleneb kaitseabinõust või volitusest täiskasvanu piiratud teovõime korral – riigis, mis ei ole riik, mille õiguse järgi see on antud. Seda olukorda reguleeritigi nii napolisõnaliselt⁶⁰ esialgse eelnõu artikliga 14 nii, et nende volituste kasutamise korra suhtes kehtib selle riigi õigus, kus neid kasutatakse.

Mõlema olukorra puhul oli eesmärk teha ruumi abinõude rakendamise või volituste kasutamise koha õigusele, aga oli keeruline tuvastada, mis kuulub abinõude rakendamise tingimuste (õiguse muutumise korral) ja mis volituste kasutamise korra alla.

- 94 Diplomaatilise komisjoni otsustatud artikli 14 sõnastuse eesmärk on rakendada kaitseabinõusid muus riigis kui riik, kus neid võeti, olenemata sellest, kas see olukord tuleneb õiguse muutumisest või mitte. Seda ei kohaldata esindusõiguste rakendamise suhtes, mille on andnud täiskasvanu isiklikult ja mida reguleerib artikli 15 lõige 3 (vt allpool).

Artikli 14 kohaselt reguleerib abinõu rakendamise tingimusi selle osalisriigi õigus, kus abinõud rakendatakse. Väljendit „rakendamise tingimused“ tuleb mõista üsna laias tähenduses. Näitena võib tuua täiskasvanule tema eelmise hariliku viibimiskoha riigis määratud eestkostja, kes peab teostama tema õigusi ehk rakendama kaitseabinõu, mille kohaselt ta on määratud, teises riigis, olgu see siis kas uue hariliku viibimiskoha riik või riik, kus täiskasvanu omab müümisele kuuluvat vara. Kui teise riigi õiguse kohaselt peab eestkostja tehtav toiming, näiteks vara müük, toimuma eestkostja määranud kohtuniku loal, siis on see „rakendamise tingimus“, mida tuleb seega järgida. Võib olla ka nii, et selle riigi õigusega, mille alusel eestkostja on määratud, nõutakse seda luba, samal ajal kui abinõu rakendamise koha õigusega ei nõuta. Nende olukordade paralleelsus tähendaks sellisel juhul ka seda, et pidi kohaldama rakendamise koha õigust. Samas võiks päritoluriigi õigusega nõutava loa nõuet vaadelda volituste olemasolu lahutamatu osana ja eestkostjale soovitatakse, et selline luba on nõutav. See peaks olema nii eelkõige juhul, kui eestkostjal on artiklis 38 osutatud tõend, mis näitab, et teatavate volituste puhul on vaja luba.

Artikkel 15 (volitus piiratud teovõime korral)

Lõige 1

- 95 Selles artiklis nähakse ette olukord, kus täiskasvanu ise korraldab eelnevalt oma kaitse ajaks, mil ta ei pruugi suuta oma huve kaitsta. Ta teeb seda seeläbi, et annab oma valitud isikule vabatahtliku aktiga, mis võib olla selle isikuga sõlmitud leping või ühepoolne akt, esindusõiguse. Võrdluseks võib tuua selle, et laste kaitse konventsioon (artikli 16 lõige 2) käsitleb lepingu või ühepoolse aktiga kehtestatud vanema kohustusi, aga lepingu või akti alusel voliltaja või volitajad on lapse vanemad või vanem, samal ajal kui selles konventsioonis on volitaja kaitstav täiskasvanu.
- 96 Siin kirjeldatud olukorda iseloomustab asjaolu, et ühest küljest ei saa esindusõigust üldiselt hakata kasutama enne kui täiskasvanu, kes selle andis, ei ole enam võimeline oma huve ise kaitsma, ja teisest küljest nõuab jõustumine, vähemalt teatavates õigussüsteemides (nt

⁶⁰ Vt esialgse eelnõu seletuskiri, punktid 100–102.

Quebecis⁶¹) kohtuasutuse sekkumist piiratud teovõime määramiseks. Sel viisil antud volitused võivad olla väga erinevad. Need käsitlevad täiskasvanu vara haldamist ja tema isiklikku hooldust. Sageli sisaldavad need volitatud isikule antud juhust keelduda mis tahes püsivast ravist ravimatu haiguse korral. Seda liiki volitus, mis tundub olevat üsna tavapärane teatavates riikides ja eelkõige Põhja-Ameerikas, on tundmatu mitmes Euroopa riigis, sealhulgas Prantsusmaal, kus volitus piiratud teovõime alguses tingimata lõpeb⁶²; sellest tuleneb huvi kehtestada sel teemal kollisiooninorm.

- 97 See piiratud teovõime korral kehtiv volitus on täiesti erinev tavavolitusest, mille täiesti teovõimeline täiskasvanu annab isikule, et kanda hoolt tema huvide eest. Selline volitus, mis jõustub kohe ja lõpeb enamikus õigussüsteemides siis, kui täiskasvanul tekib piiratud teovõime või tehakse otsus, et tema teovõime on tema huvide kaitsmisel piiratud, on rahvusvahelises eraõiguses esindusõigust käsitleva õiguse 14. märtsi 1978. aasta konventsiooni teema ja selle konventsiooni alusel reguleerib seda põhimõtteliselt valiku puudumisel esindaja äriühingu tegevuskoha või hariliku viibimiskoha õigus (artikkel 6) ning seda õigust kohaldatakse eelkõige esindaja volituste lõppemise suhtes (artikli 8 punkt a).

Väljastada ei saa tavapärasest volitust, mille täiskasvanu annab nii, et see jõustuks kohe, aga mida eristab asjaolu, et see on sõnaselgelt antud ka nii, et seda saab jätkuvalt kasutada pärast piiratud teovõime algust. Võib aktsepteerida, et selline volitus on jagatav, arvestades, et kuni piiratud teovõime alguseni kuulub see 1978. aasta konventsiooni alla ja pärast seda kuupäeva täiskasvanute kaitse konventsiooni alla.

- 98 Piiratud teovõime korral reguleerib volitust seevastu konventsiooni artikli 15 kohaselt täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi õigus lepingu või ühepoolse akti koostamise ajal. Kui selle annab, isegi Prantsusmaal, Prantsuse kodanik, kelle harilik viibimiskoht on New Yorgis, on see kehtiv ja jääb kehtima ka siis, kui isiku harilikuks viibimiskohaks saab hiljem Prantsusmaa. Ent kui selle annab ameeriklane, kelle harilik viibimiskoht on Pariisis, on see kehtetu ja jääb kehtetuks, kui ameeriklase harilikuks viibimiskohaks saab New York. Selles küsimuses ei sätestata tekstis kehtivust, aga see võimaldab volitajal valida kohaldatava õiguse (vt lõige 2).

- 99 Kohaldatava õiguse kohaldamisala hõlmab „volituse olemasolu, ulatust, muutmist ja lõppemist“. Uus omadus võrreldes 1996. aasta konventsiooniga on siinkohal volituste ulatuse nimetamine. 1996. aasta konventsioonis tehakse vahet ühelt poolt vanema kohustuste tekkimisel⁶³ ja lõppemisel, mille suhtes kehtib lapse hariliku viibimiskoha riigi õigus kohustuste tekkimist või lõppemist tingivate sündmuste ajal, ning teiselt poolt selle kohustuse täitmisel, mille suhtes kohaldatakse vajadust mööda lapse uue hariliku viibimiskoha riigi õigust (artikli 16 lõige 1 ja artikkel 17). Selle tulemusena käsitletakse vanema kohustuste ulatust ehk toiminguid, mida nende kohustuste täitja võib teha üksi või loa alusel või mida ta ei või teha, vanema kohustuste täitmise all. Siin käsitletud artikli puhul kohaldatakse täiskasvanu antud volituste olemasolu, ulatuse ja lõppemise suhtes tervikuna selle riigi õigust, mis on täiskasvanu harilik viibimiskoht lepingu või ühepoolse akti sõlmimise ajal; tegu on lihtsustusega, aga lõikes 3 kasutatakse mõistet „esindusõiguse kasutamise viis“, mis on piiravam kui esindusõiguse „ulatuse“, ja nõutakse seoses nendega

⁶¹ Erikomisjoni töö ajal esitas Kanada delegatsioon sel teemal olulise teabedokumendi selles küsimuses kehtiva õiguse staatuse kohta Quebecis ja Briti Columbias.

⁶² Välja arvatud vähemalt Prantsusmaa õiguses, kui on tegu volituse andmisega kinnisesse asutusse paigutamise korral või eesmärgil, „*sous la sauvegarde de justice*“ (Prantsuse tsiviilseadustiku artikkel 491-3).

⁶³ See vastab selles konventsioonis esindusõiguse „olemasolule“; terminoloogia erinevus tuleneb asjaolust, et 1996. aasta konventsioonis käsitletakse *ex lege* vanema kohustusi, samal ajal kui esialgne eelnõu viitab esindusõigusele, mis saab tuleneda üksnes täiskasvanu enda tahtest.

selle riigi õiguse arvesse võtmist, kus seda kasutatakse (vt allpool märkused lõikes 3).

- 100** Täiskasvanu hariliku viibimiskoha ja tema antud esindusõiguse olemasolu, ulatuse ja lõppemise vaheline seos jääb alles üksnes siis, kui täiskasvanu ise ei ole nimetanud muud õigust, mis seda reguleeriks. Mis puutub vabatahtliku aktiga antud esindusõigusesse, siis ei saanud vaidlustada kohaldatava õiguse valimise õiguse põhimõtte aktsepteerimist. Arutelu keskendus sellele, kas on asjakohane anda täiskasvanule täielik vabadus kohaldatava õiguse valikul või seda valikuvabadust hoopis piirata, kehtestades eelnevalt selle, millise õiguse võib valida. Komisjon aktsepteeris viimasena nimetatud lahendust suure enamusega⁶⁴ (viisteist poolt- ja kuus vastuhäält ning kaks erapooletut).
- 101** Lõikega 1 nõutakse lõppkokkuvõttes, et valitud õigus on „kirjalikult ja sõnaselgelt määratud“. Selle sõnastusega hoidutakse märgatavalt lepingute suhtes kohaldatavat õigust käsitlevates konventsioonides kasutatud sõnastusest, nimelt Rooma 19. juuni 1980. aasta konventsioon Euroopa Liidu liikmesriikide vahel ja Haagi 15. juuni 1955. aasta ja 22. detsembri 1986. aasta konventsioonid müügi kohta ning 14. märtsi 1978. aasta konventsioon esindusõiguse suhtes kohaldatava õiguse kohta. Nendes eri konventsioonides lubatakse erinevate sõnastustega suuremal või vähemal määral kaudset, ehkki põhimõtteliselt lõplikku kohaldatava õiguse valikut. Saavutati väga laiaulatuslik kokkulepe kaudne valik siinkohal täielikult keelata eesmärgiga vältida igasugust ebakindlust esindusõiguse suhtes kohaldatava õiguse puhul, mida *ex hypothesi* kasutatakse sel ajal, kui täiskasvanu, kes esindusõiguse andis, ei suuda enam oma huve kaitsta.

Lõige 2

- 102** Selles lõikes loetletakse üksnes riigid, mille õiguse võib täiskasvanu valida. Komisjon kinnitas esialgses eelnõus esitatud seisukohta suletud loetelu kasuks, jätmata ruumi kohtu poolt hindamisele⁶⁵. Valida võib selle riigi õiguse, mille kodanik täiskasvanu on,⁶⁶ täiskasvanu varasema hariliku viibimiskoha riigi õiguse⁶⁷ ja selle riigi õiguse, kus asub täiskasvanu vara, aga üksnes selle vara suhtes⁶⁸. Komisjon jättis kõrvale ettepanekud, millega sooviti lisada õiguse valimisel lubatud riikide loetellu riik, mille territooriumile kavatseb täiskasvanu rajada hariliku viibimiskoha,⁶⁹ ja täiskasvanu sellise sugulase hariliku viibimiskoha riik, kes on valmis tagama täiskasvanu kaitse⁷⁰.
- 103** Teksti tuleks tõlgendada nii, et sellega lubatakse kaudselt täiskasvanul valida mitme riigi õigus, mis reguleeriks volitust piiratud teovõime korral, eristades selle elemente, et kohaldada neist igäühe suhtes erinevat õigust. Erikomisjon aktsepteeris sõnaselgelt seda kollisiooniõigust („*dépeçage*“), mis tundus eriti põhjendatud olukorras, kus täiskasvanu omab vara eri riikides. Samas leidis ta, et selle kohta ei ole vaja koostada sõnaselget sätet.

⁶⁴ Ta lükkas tagasi Madalmaade delegatsiooni ettepaneku kehtestada piiramatu valikuvabaduse säte (kolmteist vastu- ja viis poolthäält ning kolm erapooletut) (töödokument nr 35 ja protokoll nr 6, punkt 22 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomisjoni menetlus (1999), lk 261]).

⁶⁵ Erikomisjon lükkas väikese häälteenamusega tagasi kõik valikuvabaduse variandid, näiteks võimaluse valida selle riigi õigus, millega täiskasvanul on tihe seos, ja diplomaatilise komisjoni ajal ei esitatud selle kohta ühtegi ettepanekut.

⁶⁶ Seega mitme kodakondsuse korral üks või teine kodakondsusjärgse riigi õigus.

⁶⁷ Mitte üksnes viimase hariliku viibimiskoha oma vastupidiselt sellele, mis on sätestatud pädevuse delegerimise kohta artikli 8 lõike 2 punktis b (vt eespool punkt 69). Komisjon lükkas tagasi selle kohta Põhjamaade esitatud ettepaneku (üksteist vastu- ja seitse poolthäält ning viis erapooletut) (töödokument nr 28 ja protokoll nr 6, punkt 22 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomisjoni menetlus (1999), lk 261]).

⁶⁸ Vt töödokument nr 28, vastu võetud selles punktis 20 poolt- ja ühe vastuhäälega, kaks erapooletut, protokoll nr 6, punkt 36 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 262].

⁶⁹ Töödokument nr 41, autori poolt tagasi võetud.

⁷⁰ Töödokument nr 44, autori poolt tagasi võetud.

Diplomaatiline komisjon seda lahendust uuesti ei arutanud. Seepärast tuleks seda käsitleda vastuvõetuna.

Võimalust, et täiskasvanu kohaldab volituse suhtes mitme riigi õigust, kas alternatiivselt (kehtivuse kasuks) või kumulatiivselt (kehtivus sõltub vastavusest kõikide nimetatud riikide õigusele), ei arutatud, ent tundub, et miski ei takista seda.

- 104** See täiskasvanule antud õigus valida piiratud teovõime korral volituse suhtes kohaldatav õigus tekitab mõningaid probleeme, sest mitme riigi õiguses ei tunnustata seda laadi volitust või keelatakse see. Komisjon lükkas tagasi Põhjamaade delegatsioonide ettepaneku, millega oleks piiratud lõike 2 kohaldamist ehk kohaldatava õiguse valimise õigust juhtudega, mille puhul täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi õigus tunnustab volitust piiratud teovõime korral⁷¹. Need delegatsioonid soovisid mitte kohustada seda institutsiooni mittetunnustavaid riike võtma see oma õigusse üle tagaukse kaudu. Samas näitas arutelu, et see piirang oleks ülemääraselt takistanud vaba tahet ja seda, mis viisil täiskasvanu soovib oma piiratud teovõime puhuks korraldusi anda. Eelkõige tundus, et täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigil ei ole õiguspärast huvi hoida ära piiratud teovõime korral volitusest tuleneva esindusõiguse teostamist välisriigis, näiteks riigis, kus asub vara.
- 105** Komisjon arutas üheleegi otsusele jõudmata ka juhtumit, mil see on täiskasvanu valitud õigus (ja mitte tema hariliku viibimiskoha õigus), mis ei tunnusta piiratud teovõime korral volitust (või keelab selle).

Erikomisjon lükkas tagasi varahaldusühingute suhtes kohaldatavat õigust ja nende tunnustamist käsitleva 1. juuli 1985. aasta Haagi konventsiooni⁷² artiklist 5 inspireeritud ettepaneku, millega tunnustati lõige 2 (ehk valiku õigus) mittekohaldatavaks, kui nimetatud õiguses ei sätestata seda volituse kategooriat. See ettepanek oleks hõlmanud sel juhul taas täiskasvanu hariliku viibimiskoha õiguse poole pöördumist kooskõlas lõikega 1. Rohkem ettepanekuid diplomaatilisele komisjonile ei esitatud. Esialgset eelnõu käsitlevas seletuskirjas tehtud järeldus (punkt 99) jääb kehtima, nimelt täiskasvanu antud esindusõiguse tühisena käsitlemine ja pädevalt ametiasutuselt kaitseabinõu taotlemine.

Lõige 3

- 106** Selle lõikega nähakse ette, et piiratud teovõime korral volitusega antud esindusõiguse teostamise viisi suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus esindusõigust kasutatakse. Seda tuleks võrrelda artikliga 14, millega nähakse ette, et ühe osalisriigi pädeva ametiasutuse rakendatud kaitseabinõude rakendamise tingimuste suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus neid rakendatakse (vt eespool punkt 94). Esindusõiguse kasutamise koha õiguse kohaldamise ulatus on seega piiratum, kui esindusõiguse on andnud täiskasvanu ise,

⁷¹ Töödokument nr 28, tagasi lükatud 13 poolt- ja viie vastuhäälega, neli erapooletut, vt protokoll nr 6, punkt 54 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 263].

⁷² Varahaldusühingute suhtes kohaldatavat õigust ja nende tunnustamist käsitleva 1. juuli 1985. aasta konventsiooni artikkel 5: „Konventsiooni ei kohaldata määral, mil II peatükis märgitud õiguses ei sätestata varahaldusühinguid ega kategooriaid, mida varahaldus hõlmab“. Varahaldusühingute konventsioonis selgitatakse seda sätet varahalduse kehtivuse kasuks kehtiva aluspõhimõttega, mis ilmneb selgelt artikli 6 lõikest 2. Lõikes 1 lubatakse varahalduse asutajal valida varahalduse suhtes kohaldatav õigus ja lõikega 2 lisatakse järgmist: „Kui eelmise lõike alusel valitud õigus ei näe ette varahaldust või varahaldusega hõlmatud kategooriaid, ei ole valik kehtiv ning kohaldatakse artiklis 7 määratletud õigust“. Seega artikliga 6 kahekordistatakse võimalust, et varahaldus on kehtiv (valitud õigus või selle puudumisel objektiivselt kohaldatav õigus), ja artikliga 5 lisatakse kolmas võimalus, mis on küsimust käsitleva ametiasutuse õigusega väljaspool konventsiooni määratud õigus. Nende sätete täiskasvanute kaitse konventsiooni ülevõtmine oleks nõudnud põhjalikumat arutelu selle üle, kas piiratud teovõime korral tuleks eelistada volitust.

võrreldes juhtumiga, mil see tuleneb kaitseabinõust. Mõned delegatsioonid väljendasid kartust, et rohkem või vähem täpsed välisriigi usaldusisikud võivad kasutada oma esindusõigust kohaliku õiguse vastastelt selleks, et lubada täiskasvanu vereülekanneid või elundi siirdamist. Kui see kartus kõrvale jätta, mis lahendatakse selle koha avaliku korra kohaselt, kus esindusõigust kasutatakse, otsustas komisjon formaalse hääletusega⁷³ piirata täiskasvanu antud esindusõiguse kasutamise koha õiguse kohaldamist „kasutamise viisiga“ ja keeldus samal hääletusel laiendamast selle ulatust sellise esindusõiguse „kasutamisele“. Teisest küljest otsustas ta, et õigust tuleks „kohaldada“, mitte üksnes teadmiseks võtta, nagu sätestati esialgses eelnõus.

- 107** Kasutamise viisi mõte, nagu on märgitud eespool punktis 99 (artikli 15 lõike 1 kohta), on piiravam kui esindusõiguse „ulatuse“. See peaks hõlmama üksnes üksikasju (saksa k *Art und Weise*). Arutelu käigus neid ei avaldatud, aga näitena võib siin tuua esindusõiguse olemasolu ja ulatuse kontrollimise kohaliku menetluse kohaselt, esindusõiguse andmise akti hoiuleandmise või loa andmise korra, kui piiratud teovõime korral antava volituse puhul on vaja luba.

Artikkel 16 (esindusõiguse lõppemine või muutmine)

- 108** See artikkel, mis vastab mõnevõrra laste kaitse konventsiooni artiklile 18, näeb ette võimaluse, et konventsiooni alusel pädevust omavad ametiasutused lõpetavad või muudavad⁷⁴ täiskasvanule artikli 15 kohaselt antud esindusõigust.

Sõnastusega, mida otsustati kasutada ja mis on üksikasjalikum kui esialgses eelnõus, soovitakse ühitada täiskasvanu soovide austamist, mida väljendati siis, kui ta oli veel suuteline oma huve kaitsma, ning täiskasvanu kaitsmise vajadust, kui tema seisund on halvenenud ja seda esindusõigust tuleb teostada.

Tahe austada täiskasvanu soove tingis selle, et mõned delegatsioonid tegid ettepaneku see artikkel kustutada ja kohaldada volituse õigust, mis on sätestatud artiklis 15, täiskasvanu antud esindusõiguse muutmise või lõpetamise suhtes. Seevastu delegatsioonid, kes soovisid tagada täiskasvanu viivitamatu kaitse, püüdsid teha konventsiooni alusel pädevust omavatele ametiasutustele ülesandeks see esindusõigus lõpetada või seda muuta kooskõlas õigusega, mida tavapäraselt kohaldatakse kaitseabinõude suhtes, mis on sätestatud artiklis 15.

Artikkel 16 tuleneb nende kahe seisukoha ühitamisest⁷⁵. Esiteks sätestatakse selles, millistel juhtudel volitusest tulenevat esindusõigust muudetakse või see lõpetatakse. Seda tehakse üksnes siis, „kui seda ei kasutata viisil, mis tagab täiskasvanu isiku või tema vara piisava kaitse“. See kõrvaldab ohu, et täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutused võivad asendada enda õiguse kohase kaitse täiskasvanu soovitud kaitsega. Nad peavad esiteks tegema kindlaks, et selle esindusõiguse kasutamine volitatud isiku poolt on nõrk või ebapiisav. Teiseks palutakse esindusõiguse lõpetamiseks või muutmiseks pädevatel

⁷³ 11 poolt- ja seitse vastuhäält, neli erapooletut, vt protokoll nr 6, punkt 82 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 265].

⁷⁴ Muudatus võib seisneda näiteks volitatud isiku järelevalve kehtestamises.

⁷⁵ Seda illustreerib hääletus, mis järgnes ettepanekutele nr 50 ja 55, mis esindavad kaht vastandlikku seisukohta. Vt protokoll nr 7, punkt 103 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 272]. Teisel lugemisel esitatud ettepanekutega püüti seda ühitamist kahtluse alla seada, kas asendades kesksõna „rakendatud“ sõnadega „arvesse võetud“ (töödokument nr 93) või vastupidi, kustutades artikli 16 teise lause (töödokument nr 94). Kõik lükati tagasi (vt protokoll nr 16, punkt 21 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 330]).

ametiasutustel võtta sellises ulatuses kui võimalik arvesse artiklis 15 sätestatud õigust, s.o õigust, mis reguleerib volitust piiratud teovõime korral ja mille täiskasvanu võib olla valinud. See säte oli eriti vajalik juhtudel, mil pädeva ametiasutuse õigus ei tunnusta volitust piiratud teovõime korral.

Artikkel 17 (kolmandate isikute kaitse)

- 109** Artikkel 17 tuleneb otse laste kaitse konventsiooni artiklist 19 ja selle eesmärk on kaitsta kolmandat isikut, kes on teinud heas usus tehingu „isikuga, kes võib tehingu tegemise riigi õiguse kohaselt tegutseda täiskasvanu esindajana“. Tehing jääb kehtima ja kolmandat isikut kaitstakse kogu vastutuse eest, mis sellest veast tuleneb, „välja arvatud juhul, kui kolmas isik teadis või pidi teadma, et esindusõigusele kohaldatakse [käesoleva peatüki sätetega määratud õigust]“. Seepärast eeldatakse kolmandalt isikult heausksust, mida täiendab hoolsuskohustus.⁷⁶

Teksti kohaldatakse ka siis, kui esindajana tegutsemise volitus on antud kaitseabinõuga, näiteks kui see tuleneb täiskasvanu enda vabatahtlikust toimingust.

Neid toiminguid, mille kehtivust ei saa vaidlustada seetõttu, et täiskasvanu näilise esindaja tegutsemise õiguses esineb viga, ja mille suhtes ei pruugi tekkida kolmanda isiku vastutust, tuleb mõista väga laialt. Need võivad olla sama hästi toimingud, mis hõlmavad vara, näiteks panga poolt täiskasvanu näilisele esindajale vahendite üleandmine, meditsiinilised toimingud, näiteks kirurgiline operatsioon või ravi, mida tehakse selle näilise esindaja taotlusel⁷⁷.

- 110** Teksti kohaldatakse üksnes juhul, kui kolmas isik on teinud tehingu näilise esindajaga. Seda ei kohaldata juhul, kui kolmas isik on teinud tehingu täiskasvanu endaga, eirates asjaolu, et temalt on ära võetud õigus oma tehinguid ise teha. Seda lünka saab selgitada asjaoluga, et see olukord on hõlmatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitleva Rooma 19. juuni 1980. aasta konventsiooni (mille osalised on ka Euroopa Liidu liikmesriigid) artikliga 11 ja et oli arukas ära hoida võimalikku konventsioonide vastuolu⁷⁸. Seega reguleerib seda olukorda Rooma konventsiooni artikkel 11 nende riikide puhul, mis on selle osalised, ja muude riikide puhul nende riigisisene õigus.

Artikkel 18 (kollisiooninormide üldine laad)

- 111** See artikkel on Haagi konventsioonides kollisiooninormide puhul tavaline. Samas seda ei kohaldata, kui konventsioon viitab sõnaselgelt nagu artiklis 14 osalisriigi õigusele.

⁷⁶ Vt laste kaitse konventsiooni seletuskirjas esitatud selgitused, punktid 111–114.

⁷⁷ Erikomisjon aktsepteeris selle punkti. Diplomaatiline komisjon ei arutanud artiklit 17 uuesti, välja arvatud väheolulises sõnastusega seotud küsimuses (protokoll nr 7 punktid 17–23 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 267]).

⁷⁸ Rooma konventsiooni artikkel 11: „*Samas riigis olevate isikute vahel sõlmitud lepingus võib füüsiline isik, kes oleks kõnealuse riigi õiguse kohaselt teovõimeline, tugineda oma teovõimetusele muu riigi õigusest lähtudes üksnes siis, kui teine lepingupool teadis või pidi teadma teovõimetusest lepingu sõlmimise ajal.*“

Artikkel 19 (tagasisaate ja edasiviite välistamine)

- 112** See artikkel, mis on samuti Haagi konventsioonides kollisiooninormide puhul tavapärane, sätestab põhimõtte, et tagasisaate ja edasiviide tuleb välistada.

Erinevalt laste kaitse konventsiooni artiklist 21 ei hõlma see õigusnormi, mis reguleeriks õigussüsteemi valiku vahelist vastuolu. See õigusnorm oli põhjendatud juhul, kui selles konventsioonis sätestatud vanema kohustused tulenesid õigusest endast. Seega oli asjakohane ära hoida olukorda, kus konventsiooni kollisiooninorm koos tagasisaate ja edasiviite väljajätmisega võib seada ohtu vanema kohustuste ühtse regulatsiooni, mis tuleneb selliste kolmandate riikide kollisiooninormide vastavusest, millega on sel olukorral tihedaim seos. Täiskasvanute kaitse korral ei olnud see ettevaatusabinõu vajalik, sest konventsioonis ei sätestata kollisiooninormi, mis oleks seotud täiskasvanu *ex lege* esindamisega (vrd eespool punkt 90).

Artikkel 20 (kohustuslikud sätted)

- 113** Selle riigi kohustuslike sätete erand⁷⁹, kus täiskasvanut tuleb kaitsta, kehtestati eriti meditsiinivaldkonda silmas pidades. Eelkõige oli see vastukaaluks võimalusele, mis on antud täiskasvanule esindusõiguse suhtes kohaldatava õiguse valimisel. Madalmaade delegatsioon tõi näiteks Hollandi õiguse, mida ta peab kohustuslikuks õiguseks ja milles sätestatakse meditsiiniküsimustes täiskasvanu esindamise kindlad vormid, mis erinevad tavaõiguse õigusnormidest eestkoste ja hoolduse puhul. Seega on abikaasa isik, kes esindab patsienti psühhiaatria haiglas või geriaatriakliinikusse vastuvõtmisel, isegi kui sellel patsiendil on eestkostja või hooldaja. Sama õigusega nõutakse, et esindaja hangiks enne piirangute seadmist loa. Kohustuslike sätete välistamisega soovis komisjon lubada riikidel, kes on sellised õigusnormid välja andnud, rakendada neid oma territooriumil, isegi kui täiskasvanu kaitse on korraldatud muu õiguse alusel. Ehkki komisjon kustutas istungjärgu lõpus viite meditsiinivaldkonnale kooskõlas juba viidatud üldise otsusega (eespool punkt 42), kohaldatakse artiklit 20 meditsiiniküsimustes sageli ja see peaks võimaldama reguleerida hulka probleeme, mida selles valdkonnas läbirääkimiste ajal täheldati.

Üks delegatsioon oleks eelistanud, et iga osalisriik koostaks loetelu oma sätetest, mida ta peab kohustuslikuks, et võimaldada teistel osalisriikidel neid võimalikult suures ulatuses järgida, rakendades kaitseabinõusid, mis kuuluvad nende pädevusse ja mida tuleks rakendada teises riigis. See ettepanek jäeti rakendamise seotud probleemide silmas pidades kõrvale.

Artikkel 21 (avalik kord)

- 114** Selles artiklis esitatakse tavapärane Haagi konventsioonide säte avaliku korraga seotud erandi kohta. Esialgses eelnõus esitatud viide täiskasvanu parimatele huvidele kustutati. On täheldatud, et väljendit „lapse parimates huvides“ kasutatakse ÜRO lapse õiguste konventsioonis, ent puudub võrreldav rahvusvahelise avaliku õiguse tekst täiskasvanute kohta⁸⁰.

⁷⁹ Prantsuskeelset väljendit „*lois de police*“ ei kasutatud, ehkki tekstis kasutatav parafras („sätete [...], kui selliste sätete kohaldamine on kohustuslik sõltumata sellest, millist õigust muul juhul tuleks kohaldada“) vastab väga täpselt selle määratlusele. Mõned delegatsioonid täheldasid raskusi väljendi tõlkimisel.

⁸⁰ Vt arutelu ja märkus protokollis nr 7, punktid 74–89 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 270–271].

IV PEATÜKK – TUNNUSTAMINE JA RAKENDAMINE

- 115** Selles peatükis järgitakse väga täpselt laste kaitse konventsiooni vastavat peatükki⁸¹. Samamoodi tehakse vahet tunnustamisel (artiklid 22–24), rakendatavaks tunnustamisel ja rakendamise eesmärgil registreerimisel (artiklid 25 ja 26) ning lõpuks rakendamisel (artikkel 27).

Artikkel 22 (tunnustamine ja tunnustamisest keeldumise alused)

Lõige 1

- 116** Selles lõikes sätestatakse teises osalisriigis rakendatud abinõude igas osalisriigis seadusjärgse tunnustamise põhimõtte⁸². Abinõu tunnustatakse sellisena, nagu see eksisteerib osalisriigis, kus seda rakendati, sealhulgas kui see puudutab seadusjärgse teovõime taastumist, mille täiskasvanu on kaotanud. Samamoodi tuleks tunnustada abinõuga või täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigis järelevalveasutuse kaudu antud esindusõigust.

Seadusjärgne tunnustamine tähendab seda, et ei ole vaja tugineda ühelegi menetlusele sellise tunnustamise saavutamiseks, kuivõrd isik, kes abinõu kasutab, ei astu mingeid samme rakendamise suunas. See isik, kelle vastu abinõu kohaldatakse, näiteks kohtumenetluse käigus, peab lõikes 2 sätestatud tunnustamata jätmist põhjendama. Konventsiooniga ei välistata samas ennetavat menetlust, mis piirdub abinõu tunnustamise või tunnustamata jätmisega (vt allpool artikkel 23).

- 117** Tunnustamiseks peab abinõu olema ilmselgelt tõendatud. See tõendamine tuleneb tavaliselt kirjalikust dokumendist, mille annab välja taotluse esitanud ametiasutus ja mis sisaldab tema tehtud otsust. Kiireloomulistes asjades võib samas juhtuda, et abinõu võetakse telefoni teel ja selle kohta tehakse lihtsalt käsitsi märkus toimikusse. Bürookraatiaga seotud kõrvalekallete ärahoidmiseks hoiduti konventsioonis sätestamast, et tunnustamiseks tuleb esitada kirjalik dokument, mille taotluse esitanud ametiasutus on kuupäevastanud ja allkirjastanud. Seega võib ka näiteks faks või e-kiri abinõu selle tunnustamise eesmärgil tõendada.

Lõige 2

- 118** Lõikes 2 loetletakse tunnustamisest keeldumise alused. Need on ainsad tunnustamisest keeldumise alused, millele taotluse saanud riik võib tugineda. Eelkõige ei või taotluse saanud ametiasutus vaadata läbi taotluse esitanud ametiasutuse kohaldataud õigust. Peale selle tuleks märkida, et lõikega 2 lubatakse tunnustamisest keelduda, aga ei kehtesta selle kohustust.

Punkt a

- 119** Tunnustamisest võib keelduda juhul, kui abinõu rakendas ametiasutus, kelle pädevus ei põhinenud mõnel II peatükis sätestatud alusel või ei olnud sellega kooskõlas. Viide sellele,

⁸¹ Seega korratakse selles seletuskirjas teatavaid 1996. aasta konventsiooni seletuskirja osasid. Sama kehtib järgmise peatüki puhul.

⁸² Osalisriigis kolmanda riigi rakendatud abinõude tunnustamine on hõlmatud iga osalisriigi riigisisese õigusega.

et taotluse esitanud ametiasutuse pädevus on konventsiooni II peatükiga kooskõlas, on arusaadav, kui seda võrreldakse konventsiooni artikli 2 lõikega 2. Konventsiooni kohaldatakse abinõude suhtes, mida on rakendatud siis, kui täiskasvanu oli veel alaealine ja tema suhtes kohaldati eeldatavasti muid pädevusega seotud õigusnorme kui konventsiooni omad. Nende abinõude tunnustamisest võib keelduda, kui asjaomased pädevust käsitlevad õigusnormid ei vasta konventsiooni omadele. Kui sel ajal alaealise isikuga seotud abinõu on rakendatud 1996. aasta konventsiooni alusel, võidakse seega keelduda seda tunnustamast, kui seda on rakendatud 1996. aasta konventsioonis sätestatud pädevust käsitleva õigusnormi alusel (näiteks artiklis 10 sätestatud lahutamise koht) ja mitte täiskasvanute kaitse konventsiooni alusel (vrd eespool punktid 15 ja 16).

Punkt a tähendab, et taotluse saanud ametiasutus võib tunnustamise eesmärgil kontrollida taotluse esitanud ametiasutuse pädevust. Samas on ta kohustatud järgima kontrollides asjaolu, millele taotluse esitanud ametiasutus oma pädevuse puhul tugines (vt allpool artikkel 24).

Punkt b

- 120** Tunnustamisest keeldumine on võimalik, kui abinõu rakendati, välja arvatud kiireloomulisel juhul, kohtu- või haldusmenetluse raames, ilma et täiskasvanule oleks antud võimalust olla ära kuulatud, millega rikutakse taotluse saanud riigi menetluse aluspõhimõtteid. See keeldumise alus ei tähenda, et täiskasvanu tuleks igal juhul ära kuulata. Võib juhtuda, et selline ärakuulamine on tema huvidega vastuolus, aga täiskasvanu puhul peab see jääma erandiks. Selles punktis ei tohiks teha vahet selle järgi, kas abinõu on võetud kohtu- või haldusmenetluse raames. See tähendab menetlusliku avaliku korra erisätet. Seda ei kohaldata kiireloomulistel juhtudel, mille jaoks tuleb nõuetekohase õigusprotsessi nõudeid tõlgendada paindlikumalt.

Punkt c

- 121** Tekstis sätestatakse mittetunnustamise alusena ilmne mittevastavus taotluse saanud riigi avaliku poliitikaga. Artikliga 20 esineva sümmeetria huvides lisatakse ka mittevastavus taotluse saanud riigi kohustusliku sättega⁸³.

Punkt d

- 122** Selle lõikega, mille sõnastus on lähedane Brüsseli ja Lugano konventsioonide⁸⁴ artikli 27 lõikele 5, nähakse ette võimalik vastuolu osalisriigis rakendatava tunnustatava abinõu ja muu abinõu vahel, mida rakendatakse hiljem kolmandas riigis, millel oleks võinud olla pädevus konventsiooni artiklite 5–9 alusel ning mis täidab taotluse saanud riigis tunnustamise nõuded. Sellisel juhul, kui kaks abinõu ei ole omavahel kooskõlas, eelistatakse teist ehk hilisemat, mille on rakendanud ametiasutus, mis on täiskasvanule lähemal ja paremas olukorras, et hinnata täiskasvanu huve.

⁸³ Mitu delegaati täheldas, et see täiendus on mõttetu ja et tunnustamise etapis on avaliku korra erand piisav soovitud tulemuse saavutamiseks, eelkõige selleks, et keelduda tunnustamast meditsiinilist abinõu, mis on vastuolus taotluse saanud riigi kohustuslike sätetega (vt arutelu, protokoll nr 7 punktid 126–142 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 273–274]).

⁸⁴ Selle erinevusega, et nendes konventsioonides eelistatakse *varem* kolmandas riigis tehtud otsust, mis täidab tingimused, mis on vajalikud selle tunnustamiseks taotluse saanud riigis, sest esimese otsuse *res judicata* staatus välistab hilisema otsuse tunnustamise, mis ei ole sellega kooskõlas. Seevastu selles konventsioonis on see *hiljem* kolmandas riigis rakendatud abinõu, mida eelistatakse, sest artikli 10 lõike 2, artikli 11 lõike 2 ja artikli 12 tähenduses võib võetud abinõusid alati muuta või asendada ametiasutus, kellel on konventsiooni alusel pädevus.

See, et eelistatakse seejärel kolmandas riigis rakendatud abinõu, eeldab, et sellel riigil oli pädevus konventsiooni artiklite 5–9 alusel. Seepärast on see siin laiem kui laste kaitse konventsioonis, kus see piirdus abinõudega, mida on rakendanud lapse harilikuks viibimiskohaks oleva kolmanda riigi ametiasutus.

Punkt e

- 123** See lõplik tunnustamisest keeldumise alus on seotud artikliga 33 (vt allpool), milles nähakse ette kohustuslik nõu pidamise kord enne ühtegi abinõu täiskasvanu kinnisesse asutusse paigutamiseks teises osalisriigis. Artikli 22 lõike 2 punktiga e hoidutakse sellest, et riigis, kus kinnisesse asutusse paigutamise abinõu tuleb ellu viia, tekib *fait accompli* olukord ja lubatakse tal keelduda tunnustamisest, kui nõu pidamise korda ei ole järgitud.

Artikkel 23 (ennetusmeetmed tunnustamiseks või tunnustamata jätmiseks)

- 124** Kuna tunnustamine toimub seadusjärgselt, tehakse alles siis, kui abinõu hakatakse riigis rakendama, otsus võimaliku vaidluse kohta tunnustamata jätmise aluse olemasolu üle. See kuupäev võib olla liiga hiline ja igal huvitatud isikul võib olla õiguspärane huvi hajutada, ilma ootamata, mis tahes kahtlused, mis võivad esineda sellise tunnustamata jätmise aluse olemasolu suhtes.

Tekstis piirduakse ennetava abinõu vastuvõetavuse puhul *abinõude* tunnustamise või tunnustamata jätmisega. Selles ei sätestata ühtegi toimingut eesmärgiga teha otsus näiteks volituse kehtetuse või tühisuse kohta piiratud teovõime korral.

Konventsiooniga jäetakse taotluse saanud riigi õigusega otsustada selle ennetava abinõuga seotud menetlus. See menetlus ei pea tingimata lähtuma rakendatavuse kinnitamise taotlemise menetlusest ning konventsiooniga ei kehtestata nii nagu rakendatavaks tunnustamise puhul „lihtsat ja kiiret“ menetlust (artikli 25 lõige 2). Rakendatavaks tunnustamise kord peaks rahvusvahelises konventsioonis, mille eesmärk on tagada otsuste teatav vaba ringlus, olema tõepoolest kiire ning on esimeses etapis sageli ka vaidlustamatu⁸⁵. Teisest küljest kipub ennetav kord tekitama kohe vaidluse abinõu rahvusvahelise vastavuse üle ja võib abinõu tunnustamata jätmise korral halvata selle vaba ringluse. Selline vaidlus peaks loogiliselt hõlmama täielikku ärakuulamist, mis võtaks tavapäraselt rohkem aega kui kiirmenetlus rakendatavuse kinnitamiseks.

Artikkel 24 (pädevuse aluseks võetud asjaolude tuvastamise otsused)

- 125** Nagu on juba märgitud seoses artikli 22 lõike 2 punktiga a (vt eespool punkt 119), on taotluse saanud riigi ametiasutus kohustatud järgima järeldusi, millele taotluse esitanud ametiasutus on oma pädevuse puhul tuginenud. Kui taotluse esitanud ametiasutus on teinud näiteks otsuse, tegutsedes täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi ametiasutusena, ei ole taotluse saanud riigi ametiasutus valmis vaatama üle asjaolusid, millele taotluse esitanud ametiasutus tugines hariliku viibimiskoha hindamisel. Samamoodi, kui pädevus põhineb taotluse esitanud ametiasutuse esialgsel hinnangul täiskasvanu parimate huvide kohta,⁸⁶ on see hinnang taotluse saanud riigi ametiasutusele siduv. Seda eeskirja teistes konventsioonides ei kohta⁸⁷.

⁸⁵ Vt taotlemise menetlust, mis on kehtestatud Brüsseli ja Lugano konventsioonidega, artiklid 31 jj.

⁸⁶ Vt artikli 7 lõige 1, artikli 8 lõige 1 ja artikli 13 lõige 2.

⁸⁷ Vt ülalpidamiskohustusega seotud otsuste tunnustamist ja jõustamist käsitleva 2. oktoobri 1973. aasta Haagi

Artikkel 25 (rakendatavaks tunnistamine)

126 Selles artiklis nähakse ette juhtum, mille puhul osalisriigis rakendatud ja seal rakendatavad abinõud tuleb rakendada teises osalisriigis. Kui sellega ei ole tegemist, siis piisab artiklist 22 ehk tunnustamisest, et abinõu saaks avaldada oma mõju. Näiteks osalisriigis rakendatud abinõuga seaduslikule esindajale antud esindusõigus lubab sellel esindajal, kui puudub alus tunnustamata jätmiseks, sõlmida täiskasvanu nimel tehinguid teises osalisriigis, kui need tehingud puudutavad lapse isiku või vara kaitset. Ent kui abinõu nõuab rakendamist, näiteks on tegu vara sundmüügiga, tuleb abinõu teises riigis rakendatavaks tunnistada või teatavates riikides kehtiva korra kohaselt rakendamise eesmärgil registreerida.

Artikli 25 lõikega 1 tuletatakse meelde seda vajadust ja märgitakse, et taotluse saanud riigis algatatakse menetlus „huvitatud isiku taotlusel [...] [taotluse saanud] riigi õiguses sätestatud korras“. Terminile „*requête*“ ei tohiks anda täpset menetluslikku tähendust, mis sellel on Prantsuse õigusterminoloogias sissejuhatava sammuna *ex parte* menetlusse, mis on adresseeritud otse kohtule, sest selle sõnastusega, viidates taotluse saanud riigi õiguses sätestatud menetlusele, ei soovitud, nii nagu Brüsseli konventsioonis, asuda seisukohale kohaldatava menetluse suhtes.

Lõikes 2 sätestatakse üksnes, et taotluse saanud riik kohaldab „lihtsat ja kiiret menetlust“, aga jäetakse sellele riigile täiesti vaba valik selle saavutamise vahendite puhul ega kehtestata mingit tähtaega. See on seega *lex imperfecta*.

Lõikes 3 märgitakse nagu ka Brüsseli konventsiooni artikli 34 lõikes 2, et rakendatavuse kinnitamisest või registreerimisest võib keelduda üksnes artikli 22 lõikes 2 sätestatud põhjustel.

Artikkel 26 (asjaolude kontrollimise keeld)

127 Asjaolude kontrollimise keeld on standardsäte otsuste tunnustamise ja jõustamise konventsioonides. See käsitleb tunnustamist ning rakendatavuse kinnitamist ja registreerimist.

Artikkel 27 (rakendamine)

128 See artikkel, mis on identne ka laste kaitse konventsiooni artikliga 28, milles sätestatakse põhimõte, et abinõud, mis võetakse tarvitusele osalisriigis ja tunnustatakse rakendatavaks teises osalisriigis „tuleb teises riigis rakendada nii, nagu need oleksid tarvitusele võetud selle riigi ametiasutuste poolt“. See on justkui abinõu naturaliseerimine osalisriigis, kus seda tuleb rakendada. Taotluse saanud riigi ametiasutused saavad seega tõkestada kinnisesse asutusse paigutamise abinõu, mis on rakendatud välisriigis, juhtudel, mil neil oleks olnud lubatud seda teha nende enda riigis rakendatud abinõu korral, näiteks juhul, kui täiskasvanu keeldub sellele allumast.

Artikli teine lause kinnitab seda lahendust, märkides, et rakendamine toimub „taotluse saanud riigi õiguse kohaselt ja selles sätestatud ulatuses“.

Näiteks kui täiskasvanu hariliku viibimiskoha ametiasutus on kehtestanud eestkostja suhtes kohalike sotsiaalasutuste järelevalve ja kui hiljem viiakse täiskasvanu üle teise osalisriiki, siis on esimeses riigis tehtud otsuse teises riigis jõustamine võimalik üksnes juhul, kui teise riigi ametiasutustel on oma õiguse alusel lubatud täita järelevalveülesannet, mis anti esimese riigi sotsiaalasutustele. Negatiivne on see, et teise riigi ametiasutused, kui see on võimalik pärast esimese riigi ametiasutustega nõu pidamist, peaksid esimeses riigis rakendatud abinõu kohandama või muutma seda kooskõlas artikli 5 lõikega 2.

Erikomisjoni toimumise ajal väljendati teatavaid kartusi seoses selle sätte kohaldamisega täiskasvanute suhtes. Nimetati ohtu rikkuda kodanikuvabadusi, mis tuleneb riigi kehtestatud piirangutele tuginemisest. Samuti esines kartusi seoses selle sätte finantstagajärgedega, kui see tooks sellele riigile, kus täiskasvanu asub, kaasa kohustuse võtta vastutus haiglaravile või kinnisesse asutusse paigutamise eest, mis tuleneb teise riigi ametiasutuste võetud abinõude rakendamisest. Neid kartusi hajutas tähelepanek, et artiklit 27 kohaldatakse siinkohal üksnes abinõu rakendamisel eraõiguslikus kontekstis.

V PEATÜKK – KOOSTÖÖ

- 129** Selles peatükis järgitakse üsna täpselt laste kaitse konventsiooni vastavat peatükki. Seega nähakse konventsiooniga igas osalisriigis ette keskasutuse loomine, mis tegutseb keske kontaktpunktina ja millega võtavad ühendust teiste osalisriikide ametiasutused ning on valmis vastama nende taotlustele (artiklid 28–30). Paralleelselt sel viisil keskasutuse puhul tunnustatud rolliga nähti konventsioonis suhteliselt laialdaselt ette võimalus suhelda ja esitada otseseid teabetaotlusi eri osalisriikide ametiasutuste vahel, millel on palutud kaitseabinõusid rakendada (artiklid 31–35), ning võimalus sõlmida nende vahel kokkuleppeid sellise koostöö hõlbustamiseks (artikkel 37). Artikliga 36 sätestatakse, et iga keskasutus kannab põhimõtteliselt ise oma kulud.

Artikkel 28 (keskasutuse loomine)

- 130** Selle artikliga nõutakse, et osalisriigid nimetaksid keskasutuse, mille ülesanne on täita kohustusi, mis on talle konventsiooniga pandud, ja nähakse ette võimalus nimetada mitu keskasutust nendes riikides, millel ei ole ühtlustatud süsteeme. Selles taasesitatakse laste kaitse konventsiooni artikkel 29, mis on omakorda koostatud nii 25. oktoobri 1980. aasta kui ka 29. mai 1993. aasta konventsioonide artikli 6 eeskujul.

Artikkel 29 (üldine koostöökohustus)

- 131** Keskasutustel on üldine koostöö ja teavitamise ülesanne. Taotluse korral esitatav teave käsitleb kehtivat õigust ja kõnealuses riigis täiskasvanu kaitseks pakutavaid teenuseid.

Artikkel 30 (teabevahetus, asukoha kindlakstegemine)

- 132** Selles artiklis loetletakse teatavad keskasutuse ülesanded. Esimene neist ülesannetes on „igati hõlbustada teabevahetust pädevate ametiasutuste vahel olukordades, millele kohaldatakse konventsiooni“. Kasutatavad vahendid võivad olla elektroonilised. Seda üksikasja nimetati esimesel lugemisel hääletatud tekstis. See kustutati (aga seda ei taunitud) teisel lugemisel Hiinas, kus kardeti, et seda selgitust võivad arenguriigid valesti

tõlgendada⁸⁸.

Komisjon ei nõustunud hõlmama keskasutuse ülesannete hulka teiste osalisriikide ametiasutustelt saadud teabetaotlustele vastamist abinõude kohta, mida täiskasvanu suhtes võidakse kohaldada. Samuti ei soovinud ta nimetada tekstis võimalust, et osalisriigi ametiasutused vahetavad oma keskasutuste nõusolekul teavet omavahel otse⁸⁹. Need selgitused tundusid mõttetud, sest konventsioonis ei olnud ühtegi sätet muude asutuste kui keskasutused vahelise otseste teabevahetuse kohta või võimaluse kohta, et mõni neist esitab küsimuse teise osalisriigi keskasutusele.

Teine ülesanne on „anda teise osalisriigi pädeva ametiasutuse taotluse korral abi täiskasvanu asukoha kindlakstegemiseks juhul, kui on alust arvata, et täiskasvanu võib viibida taotluse saanud riigi territooriumil ja vajada kaitset“ (artikli 30 punkt b).

Artikkel 31 (vahendamine)

133 Erikomisjoni esialgse eelnõuga, nagu ka laste kaitse konventsiooni vastava sõnastusega lisati keskasutuse ülesannete hulka, samal alusel nagu täiskasvanu asukoha kohta teabe andmine ja selle leidmine (vt eespool artikkel 30), „ergutada vahendamise või lepitamise teel või muude seda laadi abinõudega täiskasvanu isiku või vara kaitseks kokkuleppel põhinevate lahenduste leidmist olukordades, millele kohaldatakse konventsiooni“. See kustutati esimesel lugemisel pärast hääletust, millel väike enamus hääletas poolt⁹⁰, ning tõstatati uuesti teisel lugemisel leebemas vormis ja keskasutusele kohustust panemata, soovitades tal lihtsalt julgustada seda alternatiivset vaidluste lahendamise vahendit, tuginedes vajaduse korral teiste asutuste sekkumisele⁹¹.

Kui temalt küsiti, milliste isikute vahel peaks selline vahendamine toimuma, saadi vastus, et see võiks toimuda eestkostja ja teiste isikute vahel, kes on seotud täiskasvanu või tema vara saatusega, või täiskasvanu ja tema eest vastutavate isikute vahel, püüdes panna täiskasvanu aktsepteerima abinõu, mis tundub kasulik.

Artikkel 32 (konkreetsed teabe taotlused ja abi seoses teatava täiskasvanuga)

Lõige 1

134 Selle sõnastusega lubatakse osalisriigi pädeval ametiasutusel, kui see kavandab kaitseabinõu rakendamist, paluda teise osalisriigi mis tahes ametiasutusel, millel on kasulikke teavet täiskasvanu kaitsmiseks, seda edastada. Ehkki tekstis ei sätestata seda sõnaselgelt, on ilmne, et siin kõne all olevad ametiasutused on üksnes avalikud asutused, mis on pealegi ainsad, mis saavad konventsiooni kohaselt rakendada kaitseabinõusid, ning mitte ühingud ja valitsusvälised organisatsioonid.

⁸⁸ Vt töödokumendid nr 66 ja 104, protokoll nr 13, punktid 44–50 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 313–314] ja protokoll nr 16, punktid 23–44 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 330–332].

⁸⁹ Vt nendes punktides töödokument nr 63 ja protokoll nr 8, punktid 95–120 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 280–282].

⁹⁰ Vt protokoll nr 8, punktid 75–90 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 279–280].

⁹¹ Töödokument nr 98 ja protokoll nr 16, punktid 44–55 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 332].

Võimalus taotleda täiskasvanu kohta teavet peaks osutama eriti kasulikuks juhul, kui täiskasvanu hariliku viibimiskoha riik muutub, samuti juhtudel, kui kaitsega tegelevad kodakondsusjärgse riigi ametiasutused, kes saavad esitada küsimusi hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustele.

- 135** Mõned ettevaatusabinõud on võetud selleks, et ära hoida kontrollimata teabekogumise ohte. Üksnes juhul, kui „täiskasvanu olukord seda nõuab“, on sellise teabe taotlemine lubatud. Taotlev ametiasutus peab seda tingimust arvesse võtma ja märkima oma teabetaotluse põhjendusse, et see on täidetud. Samamoodi keelatakse artikliga 35 selline taotlus juhul, kui see seaks täiskasvanu isiku või vara ohtu või ohustaks olulisel määral täiskasvanu pereliikme vabadust või elu. Sama artikliga 35 kehtestatakse sümmeetriline keeld taotletava teabe edastamisele taotluse saanud ametiasutuse poolt, kui see edastamine tekitaks samu riske täiskasvanule või tema pereliikmetele.

Ehkki tekstis seda ametlikult ei öelda, tuleks aru saada, et taotluse saanud ametiasutus ei ole kunagi kohustatud taotletud teavet esitama. Ta peaks saama oma äranägemisel otsustada. Konventsioon ei kohusta teda märkima kirjalikult oma keeldumise otsuse põhjendusi. Pealegi on võimalik, et tema riigisisene õigus ei pruugi tal lubada teabetaotlusele vastata, eelkõige juhul, kui see taotlus rikuks sellise õiguse norme, mis käsitleb konfidentsiaalseid teateid kutseala osaliste vahel.

Lõige 2

- 136** Lõikega 1 jäetakse osalisriigi mis tahes pädevale ametiasutusele võimalus pöörduda teise osalisriigi mis tahes ametiasutuse poole, et taotleda sellelt vajalikku teavet. Selline paindlikkus võib olla kasulik, aga see võib ka koormata soovitava koostöö toimimist, kui taotluse saanud ametiasutus ei suuda taotlevat ametiasutust mõistlikult kindlaks teha ega hinnata tema volitust saata selline taotlus. Seega nähakse lõikega 2 osalisriigi jaoks ette võimalus deklareerida, et lõike 1 kohaselt esitatavaid taotlusi võib edastada üksnes tema keskasutuse kaudu.

Lõige 3

- 137** Selle lõikega nähakse ette vastastikune abistamine osalisriikide pädevate asutuste vahel kaitseabinõude rakendamiseks. See abi on sageli vajalik, eelkõige juhul, kui täiskasvanu viiakse teise kohta või paigutatakse asjakohasesse asutusse, mis asub muus riigis kui see riik, mis rakendas kinnisesse asutusse paigutamise abinõu.

Artikkel 33 (piiriülene kinnisesse asutusse paigutamine)

- 138** Selles artiklis, mida on juba mainitud seoses artikli 22 lõike 2 punktiga e (vt eespool punkt 123), kehtestatakse ainus menetlus konventsiooniga ette nähtud kohustuslikuks nõupidamiseks. Sellega on tegu juhul, kui artiklite 5–8 alusel pädev ametiasutus taotleb täiskasvanu paigutamist ravisutusse või muude kaitset pakkuvasse asutusse, kui see paigutamine toimub teises osalisriigis. Selline nõu pidamine annab taotluse saanud riigi ametiasutusele õiguse otsus läbi vaadata ja võimaldab ametiasutustel määrata eelnevalt kindlaks tingimused, mille alusel täiskasvanu jääb taotluse saanud riiki, eelkõige seoses sisserändeõigusega, mis kehtib selles riigis, või isegi seoses paigutamisinõu rakendamise seotud kulude jagamisega⁹². Tekstis määratakse kindlaks, et nõu peetakse

⁹² Vt allpool artikli 36 juures.

keskasutusega või taotluse saanud riigi muu pädeva ametiasutusega ja see toimub sellisel viisil, et sellele ametiasutusele esitatakse aruanne täiskasvanu olukorra kohta ning kavandatava paigutamise või ravi põhjendused.

- 139** Artikli 33 lõikega 2 antakse taotluse saanud riigi keskasutusele või muule pädevale ametiasutusele õigus paigutamisosusele vastuväiteid esitada. See on märkimisväärne erinevus võrreldes laste kaitse konventsiooni paralleelse sättega, mille kohaselt peab taotluse saanud riik paigutamise otsuse eelnevalt heaks kiitma⁹³.

Kui eelneva nõu pidamise menetlust ei järgita, karistatakse seda paigutamismeetme tunnustamisest keeldumisega (artikli 22 lõike 2 punkt e, vt eespool).

Artikkel 34 (tõsises hädaohus täiskasvanu)

- 140** See artikkel on seotud juhtumiga, mil osalisriigi pädevaid ametiasutusi, kes on rakendanud või kavatsevad rakendada kaitseabinõu täiskasvanu suhtes, kes on tõsises ohus (nt haigus, mis nõuab pidevat ravi, narkootikumid, sekti mõju), teavitatakse täiskasvanu uuest elukohast või tema viibimisest teises osalisriigis. Nendel ametiasutustel on seejärel kohustus teavitada selle teise riigi ametiasutusi sellest ohust ja võetud või kaalumisel abinõudest. Teavitamiskohustus kehtib ka juhul, kui täiskasvanu asub kolmandas riigis.

Selle sätte toimimiseks eeldatakse ilmselgelt, et esimese riigi ametiasutusi teavitatakse täiskasvanu asumisest teises riigis, mis võib praktikas selle ulatust piirata. Samas ei takista miski esimese riigi ametiasutusi tuginemast esmalt ja igal juhul siis, kui täiskasvanu asub teises osalisriigis, taotlusele teha kindlaks täiskasvanu asukoht artikli 30 lõike b alusel, ning seejärel anda teavet kooskõlas artikliga 34.

Artikkel 35 (teave, mis seab täiskasvanu ohtu)

- 141** Seoses artikliga 32 märgiti, et selline teabe taotlemine või edastamine võib seada täiskasvanu isiku või vara ohtu või olla tõsiseks ohuks täiskasvanu pereliikme vabadusele või elule. Artiklis 35 võetakse neid märkusi arvesse ja soovitatakse ametiasutusel, kes arvab, et selline oht esineb, teavet mitte taotleda ega edastada.

Artikkel 36 (kulud)

- 142** Koostöömehhanismi toimimisel on oma kulud ja artiklis 36 sätestatakse õigusnorm, mis on identne laste kaitse konventsiooni normiga (artikkel 38) ning mille leiab veidi teistsuguses sõnastuses ka rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslike küsimuste 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsioonist (artikkel 26), mille kohaselt keskasutused ja muud osalisriigi avalikud ametiasutused kannavad ise oma kulud, mis tulenevad V peatüki kohaldamisest. Väljend

⁹³ Esimesel lugemisel võeti tekst vastu sama sõnastusega nagu laste kaitse konventsiooni artikkel 33, ent üksnes väga väikese häälteenamusega (üksteist poolt- ja kümme vastuhäält ning kaks erapooletut), seejuures mõned delegatsioonid olid soovinud selle kiiret kustutamist, arvestades, et heakskiitmise menetlus on liiga koormav juhul, kui sõlmitakse kokkulepe taotluse esitanud ametiasutuste ja taotluse saanud riigi vastuvõtva institutsiooni vahel (vt töödokument nr 57 ja protokoll nr 9, punktid 1–29 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 282–284]). Arutelu jätkus teisel lugemisel ja saavutati kompromiss, mille kohaselt see asendati sõnaselgele positiivsele heakskiidule vastuväite mitteesitamisega (töödokument nr 108, protokoll nr 16, punktid 55–90 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 332–335]).

„avalikud ametiasutused“ viitab osalisriikide haldusasutustele ja mitte kohtutele. Seega kohtukulud ning üldisemalt menetluskulud ja eelkõige juristide kulud ei ole selle artikliga hõlmatud. Teisest küljest hõlmab see ilmselgelt lisaks ametiasutuste tegevuse püsikuludele kirjavahetuse ja teabe edastamise kulusid, mitmesuguse teabe hankimise ja täiskasvanu asukoha kindlaks tegemise kulusid, vahendus- või tasaarvelduskokkulepete korraldamise kulusid ning teises riigis võetud abinõude rakendamise kulusid.

Samas tunnistatakse selles lõikes, et riigi ametiasutustele jääb „võimalus kehtestada mõistlik tasu teenuste osutamise eest“, mis võib olla näiteks täiskasvanu paigutamine kinnisesse asutusse, teabe andmine või tõendite väljastamine. Kasutatud terminite järgi võib arvata, et see kehtestamine võib olla taotlus juba kantud kulude hüvitamiseks või vahendite eraldamise taotlus isegi enne teenuse osutamist, seejuures kumbki taotlus tuleb koostada teatava mõõdukusega. Lisaks sätestatakse lõikes 2 osalisriikide jaoks võimalus sõlmida omavahel kokkuleppeid nende kulude jagamise kohta.

Artikkel 37 (osalisriikide vahelised kokkulepped)

- 143** See artikkel, mis on samuti võetud laste kaitse konventsioonist (artikkel 39) ja millega samaväärne artikkel on esitatud riikidevahelises lapsendamises laste kaitseks tehtava koostöö 29. mai 1993. aasta Haagi konventsiooni artikli 39 lõikes 2, pakub osalisriikidele võimaluse sõlmida omavahelisi kokkuleppeid, lihtsustades koostööd käsitleva peatüki kohaldamist. Need oleksid üksnes kokkulepped, mis tugevdavad selles peatükis sätestatud koostööd, näiteks muutes teatavad selle sätted kohustuslikuks, ja mitte eraldi kokkulepped, milles sätestatakse erinevad õigusnormid konventsiooni õigusnormidest, mis on sätestatud artiklis 49 (vt allpool punktid 160 jj).

VI PEATÜKK – ÜLDSÄTTED

Artikkel 38 (rahvusvaheline tõend)

- 144** Komisjon taasesitas laste kaitse konventsiooni artikli 40 ja laiendas seda ning nägi ette tõendi esitamise mis tahes isikule, kellele on tehtud ülesandeks täiskasvanu isiku või vara kaitse; see tõend viitab pädevusele, mille alusel see isik võib tegutseda, ja antud esindusõigusele. Samas ei soovinud komisjon kohustada osalisriike, kes ei soovi tõendit esitada, seda tegema. Tõend on seega vabatahtlik.

Juristide jaoks on sellise tõendi kasulikkus selge. Kui on tegu täiskasvanu isiku ja veel enam tema varaga, vajavad juristid kindlustunnet. Arvati, et tõend, millel on tõendav jõud kõikides osalisriikides, võimaldaks vältida nii kulusid kui ka vaidlusi.

Tõendis märgitakse selle isiku pädevus ja esindusõigus, kellele on tehtud ülesandeks täiskasvanu isiku või vara kaitse, tegemata vahet selle alusel, kas isik on määratud ja talle on antud esindusõigus kaitseabinõuga või täiskasvanu enda poolt. Asjakohasel juhul võib tõend osutada ka sellele, et isikul puudub teatav esindusõigus. Näiteks võidakse selles märkida, et sellise täiskasvanu seaduslik esindaja, kelle harilik viibimiskoht on Ameerika Ühendriikides, ei ole volitatud haldama selle täiskasvanu vara, mis asub välisriigis.

- 145** Erinevalt laste kaitse konventsiooni artiklist 40 on artiklis 38 sätestatud, et tõendi võivad välja anda üksnes selle osalisriigi ametiasutused,⁹⁴ kus kaitseabinõu on rakendatud või esindusõigus kinnitatud. Täiskasvanu harilikku viibimiskoha riigi ametiasutused ei saa seega erinevalt laste kaitse konventsioonis vastu võetud lahendusest seda tõendit väljastada juhul, kui nad ei ole võtnud ühtegi kaitseabinõu või kinnitanud volitust piiratud teovõime korral. Need ametiasutused ei ole kesksel kohal erinevalt laste kaitse konventsioonist ja komisjon ei soovinud suurendada tõendite arvu või ohtu, et need satuvad üksteisega vastuollu⁹⁵.
- 146** Esindusõiguse kinnitamise mõiste peab andma täieliku usaldusgarantii ja seda tuleks vaadelda selliste õigussüsteemide valguses, mis sätestavad sellise kinnitamise ning annavad selle teatava ametiasutuse pädevusse (Quebecis kohtuasutus ja mujal haldusasutus). Esimeses variandis sellest aruandest, mis põhines konventsiooniteksti lugemisel, sätestati, et see kinnitus ei ole konventsiooni tähenduses kaitsemeede. Kui see oleks kaitsemeede, siis puuduks vajadus seda artiklis 38 koos kaitseabinõudega nimetada. Siiski on osa delegatsioone teatanud, et see analüüs ei tulene nende arvamuse kohaselt asjaomasest arutelust, vaatamata selle keerukusele^{95bis}. Selle seisukoha järgi võib kinnitus kujutada endast kaitsemeedet artikli 3 tähenduses ja selle võiks anda üksnes pädev ametiasutus konventsiooni alusel. Sellest tulenevalt võib täiskasvanu anda kooskõlas artikli 15 lõikega 2 volituse, mille ta on andnud muu õiguse kohaselt kui see, mille alusel on ametiasutustel konventsioonist tulenev pädevus, ja esindajat ei või jätta ilma võimalusest lasta oma esindusõigus kinnitada, näiteks selle riigi pädeva asutuse poolt, kelle õigust tõendi suhtes kohaldatakse.
- 147** Artikli 38 lõike 2 järgi: „kui ei ole tõestatud vastupidist, eeldatakse, et tõendis märgitud pädevus ja volitused kuuluvad sellele isikule tõendi andmise kuupäevast alates“. Seepärast on võimalik, et iga huvitatud isik saab vaidlustada tõendil esitatud üksikasjade õigsust, ent vaidlustamata jätmise korral võib kolmas isik täieliku kindlustundega teha tehinguid tõendis osutatud isikuga selles märgitud volituste piires. Tõendav jõud piirdub kuupäevaga, millal tõend on koostatud. Tõend ei saa garanteerida, et volitused, mis sel ajal eksisteerisid, jäävad jõusse tulevikus. Selle kindlaksmääramine tähendas, et tehtud ettepaneku kohaselt oli võimalus tulla toime, andes tõendi väljastanud ametiasutusele volitused see tühistada⁹⁶.

Töörühm, mida juhtis Prantsusmaa delegaat Bauer, koostas näidistõendi (töödokument nr 90), mille komisjon heaks kiitis. Tõendit ei lisatud konventsiooni, et võimaldada tulevasi muudatusi. Otsustati, et see edastatakse liikmesriikidele ja alaline büroo soovib osalisriikidel seda kasutada.

Artikkel 39 (isikuandmete kaitse)

- 148** Selles artiklis, mis on identne laste kaitse konventsiooni artikliga 41, taasesitatakse sisuliselt lapsendamist käsitleva 29. mai 1993. aasta konventsiooni artikkel 31⁹⁷. Isikuandmete kaitse, eelkõige juhul, kui need on elektroonilised, on pealegi üldeesmärk, mis on tänapäeva riikidele ühine.

⁹⁴ Lõikes 3 märgitakse, et iga osalisriik peab ise nimetama ametiasutused, mis on pädevad tõendit koostama.

⁹⁵ Vt seoses sellega Šveitsi delegatsiooni ettepaneku tagasilükkamine, töödokument nr 59, protokoll nr 10, punkt 79 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 296].

^{95bis} Vt töödokument nr 77 ja arutelu protokollis nr 10, punktid 51–81 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 294–296].

⁹⁶ Vt töödokument nr 59, protokoll nr 10, punkt 55 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 294].

⁹⁷ Vt selle artikli kohta Parra-Arangureni aruanne „*Proceedings of the Seventeenth Session*“ (1993), II kd, lk 632.

Artikkel 40 (teabe konfidentsiaalsus)

149 See tekst nõuab, et ametiasutused, millele on edastatud teavet, tagavad selle konfidentsiaalsuse kooskõlas oma riigi õigusega. Seda tuleb hoolikalt jälgida, sest elektrooniline edastamine areneb. Konfidentsiaalsuse kohustus tuleb kehtestada ka teavet edastavale ametiasutusele, sest ka tema on teataval viisil selle teabe saaja, mida ta elektrooniliselt edastab.

Artikkel 41 (legaliseerimisest vabastamine)

150 Legaliseerimisest vabastamine, mis on juba sätestatud laste kaitse konventsioonis, laieneb siin „kõikidele konventsiooni alusel edastatud või kättetoimetatud dokumentidele“, st kogu esitatud kirjalikule teabele, kõikidele kohtu- ja haldusotsustele, samuti artikli 38 kohaselt esitatud tõenditele.

Artikkel 42 (ametiasutuste määramine)

151 Selle artikli eesmärk on hõlbustada nende artiklite praktilist toimimist, millele see viitab, lubades osalisriigi taotleval asutusel saada teada, millise ametiasutuse poole tuleks pöörduda taotluse saanud riigis, kui pädevuse üleandmine asjakohasemale foorumile (artikkel 8) või välisriigis kinnisesse asutusse paigutamine (artikkel 33)⁹⁸ vaidlustatakse. Aga see määramine on vabatahtlik osalisriikide puhul, mis oma selliste ametiasutuste erinevuse ja suure arvu tõttu, kelle pädevus võidakse eri asjaoludel vaidlustada, ei pruugi olla valmis täielikke loetelusid esitama.

Artikkel 43 (määramistest teavitamine ja deklaratsioonid)

152 See tekst näitab, kellele tuleb riikide määramised ja deklaratsioonid, mis on tehtud konventsiooni kohaldades, edastada. See näitab ülesannete jagunemist Haagi konverentsi alalise büroo ja konventsiooni hoiulevõtja vahel. Erinevalt varasematest konventsioonidest sätestatakse selles artiklis, et need teated tuleb edastada hiljemalt ratifitseerimisdokumendi hoiulevõtmise, konventsiooni aktsepteerimise või heakskiitmise või sellega ühinemise kuupäeval. Selle sätte eesmärk, mis tuleneb Madalmaade delegatsiooni ettepanekust,⁹⁹ on võimaldada teistel osalisriikidel täita oma kohustusi koostööd käsitleva peatüki alusel. Nõude täitmata jätmine selle tähtaja jooksul ei tähenda dokumendi hoiulevõtmise vastuvõetamatust, vaid tugevdab alalise büroo positsiooni rikkuva riigi suhtes.

⁹⁸ Tegelikult ei sätestata artiklis 33 taotluse esitamist, vaid kirjeldatakse lihtsalt, et kinnisesse asutusse paigutamise riigi ametiasutustega tuleks nõu pidada. Ilmselgelt kohaldatakse selle konsulteerimise suhtes artiklit 42 (vt täiskogu istungjärgu protokoll punktide 163–167) [vt diplomaatilise iseloomuga erikomisjoni menetlus (1999), lk 351]).

⁹⁹ Töödokument nr 87 ja arutelu, protokoll nr 10, punktid 44–45 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 293] ja protokoll nr 16, punktid 90–111 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 335–336].

Artiklid 44-47 (föderaalsed klauslid)

153 Need artiklid sisaldavad sätteid, mida nimetatakse föderaalseteks klausliteks, mis käsitlevad konventsiooni kohaldamist riikides, mille õigussüsteemid ei ole ühtlustatud. Need klauslid on saanud tavapäraseks Haagi konventsioonides ligikaudu kolmkümmend aastat tagasi, aga neid on igas järgmises konventsioonis täiustatud ja nende sõnastus peab olema kohandatud iga konventsiooni eesmärkidele. Nagu on märgitud selle seletuskirja sissejuhatuses, tehti spetsiaalsele tööühmale, mida juhtis Hispaania delegaat Alegría Borrás, ülesandeks koostada diplomaatilise istungjärgu ajal esialgsed artiklid (töödokument nr 100), mille komisjon peaaegu muudatusteta vastu võttis. Artikkel 44 käsitleb olukordi, milles tekivad osalisriigi sisesed vastuolud, samal ajal kui artiklites 45 ja 46 käsitletakse konventsiooni kohaldamist riikide suhtes, milles esineb territooriumidevaheline kollisioon, ning artiklis 47 käsitletakse seda riikide puhul, kus esinevad isikutevahelised õigusnormide vastuolud.

Artikkel 44 (riigiseste vastuolude puhul konventsiooni kohaldamata jätmine)

154 Konventsiooni eesmärk on reguleerida ametiasutuste ja õiguse rahvusvahelisi vastuolusid seoses täiskasvanute kaitsega. Osalisriik, kus kohaldatakse selles valdkonnas erinevaid õigussüsteeme, võib soovi korral kohaldada konventsiooni õigusnorme, et lahendada need vastuolud, aga selles artiklis märgitakse, et riik ei ole mingil juhul kohustatud seda tegema¹⁰⁰. Tuleks märkida, et osalisriigi sisesed vastuolud, millega see artikkel on seotud, võivad olla territooriumidesisesed vastuolud, aga ka isikutevahelised vastuolud.

Üksnes väike enamus hääletas selle artikli sissejätmise poolt¹⁰¹. Kuna artiklis 1 sätestatakse – mida laste kaitse konventsioonis ei tehta –, et konventsiooni kohaldatakse „rahvusvahelistes olukordades“, on selge, et seda ei kohaldata siseste vastuolude suhtes. Vähemalt võib artiklit 44 mõista kui kaudset üleskutset tugineda õigusnormidele, mis see sätestab selliste vastuolude lahendamiseks.

Artikkel 45 (territooriumidevahelised vastuolud, üldised õigusnormid)

155 See artikkel nagu ka järgmine artikkel näitab, kuidas kohaldada konventsiooni riigi suhtes, mis hõlmab mitut territoriaalset üksust, mille puhul kohaldatakse erinevaid õigussüsteeme või õigusnormide kogumeid.

Artikli eesmärk on üksnes tehniline. Selles sätestatakse üldised õigusnormid, mida võib kohaldada nii ametiasutuste pädevuse, kohaldatava õiguse kui ka kaitseabinõude tunnustamise küsimustes, aga kui rääkida kohaldatava õiguse kindlaks määramisest, siis on

¹⁰⁰ Sama õigusnormi leiab mitmest Haagi konventsioonist, eelkõige esindusõiguse suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 14. märtsi 1978. aasta konventsiooni artiklist 20; abieluvararežiimide suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 14. märtsi 1978. aasta konventsiooni artiklist 18; kaupade rahvusvahelise ostu-müügi lepingute suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 22. detsembri 1986. aasta konventsiooni artiklist 20; rahvusvahelise lapsröövi tsiviilõiguslike küsimusi käsitleva 25. oktoobri 1980. aasta konventsiooni artiklist 33; surma korral kohaldatava pärimisõiguse suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 1. augusti 1989. aasta konventsiooni artiklist 21; riikidevahelises lapsendamises laste kaitseks tehtavat koostööd käsitleva 29. mai 1993. aasta konventsiooni artiklist 38; vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsiooni artiklist 46.

¹⁰¹ 12 poolt- ja kümne vastuhäälega, üks erapooletu, vt protokoll nr 17, punktid 21–27 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 340].

selle kohaldamisala oluliselt kärbitud artikliga 46, milles sätestatakse sellega seotud erieeskirjad.

- 156** Üldine mõte, millest artikkel 45 juhindub ja mille eelkäijaid leiab ka teistest konventsioonidest,¹⁰² on föderaalsete või poolföderaalsete riikide puhul lokaliseerida ruumilised siduvad elemendid, mida konventsioon eelistab selle riigi territoriaalses üksuses, kus need tegelikult asuvad. Seega võib riigil tekkida alus abinõu rakendamiseks seoses täiskasvanu hariliku viibimiskoha, tema asukoha, tema vara asukoha või olulise seosega (punktid a, b, c, f ja i). Samamoodi peaks viide ametiasutusele, õigusele või menetlusele viitama ametiasutusele, kes on volitatud tegutsema, või õigusele või menetlusele, mis kehtib asjaomases territoriaalses üksuses (punktid g, h ja i). Viidet riigile, mille kodanik täiskasvanu on (vrd artikkel 7 ja artikli 8 lõike 2 punkt a), tuleks tõlgendada viitena „selle riigi õigusega määratud territoriaalsele üksusele või kui asjakohased eeskirjad puuduvad, viitena territoriaalsele üksusele, millega täiskasvanu on kõige tugevamini seotud“ (punkt d). Viidet riigile, mille ametiasutuse on täiskasvanu valinud, tuleks tõlgendada viitena territoriaalsele üksusele, kui täiskasvanu on valinud selle territoriaalse üksuse ametiasutuse, või territoriaalsele üksusele, millega täiskasvanu on kõige tugevamini seotud (punkt e).

Artikkel 46 (territooriumidevahelised vastuolud, kohaldatava õiguse suhtes kehtivad eriõigusnormid)

- 157** Hiljutiste Haagi konventsioonide lühike võrdlusuuring näitaks, et on kasutatud väga mitmesuguseid süsteeme, et määrata kindlaks selle territoriaalse üksuse õigus, mis on kohaldatav, kui konventsiooni kollisiooninormid määravad selle riigi õiguse, kus esineb territooriumidevaheline kollisioon. Teatavates konventsioonides nimetatakse otse territoriaalne üksus, mille õigust kohaldatakse¹⁰³. Teistes viidatakse põhimõtteliselt asjaomase riigi sisestele kollisiooninormidele ja täiendavalt selle territoriaalse üksuse õigusele, millel on olukorraga tihedaim seos,¹⁰⁴ või otse kindlaks määratud territoriaalse üksuse õigusele¹⁰⁵. Käesoleva konventsiooni artiklis 46 nagu ka laste kaitse konventsioonis eelistatakse viimast süsteemi. Territoriaalne üksus, mille õigust kohaldatakse, on see, mis on kindlaks tehtud asjaomases riigis kehtivate õigusnormidega, aga kui need puuduvad, siis on see artiklis 45 määratletud õigus. Seega kui artikliga 15 määratakse, et täiskasvanu hariliku viibimiskoha riigi õigus reguleerib esindusõigust, mille riik on andnud, ja see riik hõlmab mitmeid territoriaalseid üksuseid, mida reguleerivad eri õigused, on vaja kõigepealt uurida, kas selle riigi õiguses on õigusnorme, mille alusel saab tuvastada territoriaalse üksuse, mille õigus on kohaldatav, ning selliste õigusnormide puudumisel tuleb kooskõlas

¹⁰² Vt rahvusvahelise lapserõvi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsiooni artikkel 31 ja eelkõige riikidevahelises lapsendamises laste kaitseks tehtavat koostööd käsitleva 29. mai 1993. aasta konventsiooni artikkel 36.

¹⁰³ Vt abieluvararežiimide suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 14. märtsi 1978. aasta konventsiooni artikkel 19; abieluvararežiimide suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 14. märtsi 1978. aasta konventsiooni artikkel 17; abielude kehtivuse kinnitamist ja tunnustamist käsitleva 14. märtsi 1978. aasta konventsiooni artiklid 18 ja 19; kaupade rahvusvahelise ostu-müügi lepingute suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 22. detsembri 1986. aasta konventsiooni artikkel 19; rahvusvahelise lapserõvi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva 25. oktoobri 1980. aasta konventsiooni artikli 31 punkt b; varahaldusühingute suhtes kohaldatavat õigust ja nende tunnustamist käsitleva 1. juuli 1985. aasta konventsiooni artikkel 23; riikidevahelises lapsendamises laste kaitseks tehtavat koostööd käsitleva 29. mai 1993. aasta konventsiooni artikli 36 punkt b.

¹⁰⁴ Ülalpidamiskohustuse suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsiooni artikkel 16.

¹⁰⁵ Vt abieluvararežiimide suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 14. märtsi 1978. aasta konventsiooni artikkel 16; surma korral kohaldatava pärimisõiguse suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 1. augusti 1989. aasta konventsiooni artikli 19 lõige 2.

artikli 45 punktiga a kohaldada selle territoriaalse üksuse õigust, kus täiskasvanul oli sel ajal harilik viibimiskoht.

Artikkel 47 (isikutevahelised vastuolud, kohaldatav õigus)

158 Erinevalt artiklitest 45 ja 46 nähakse artikliga 47, milles taasesitatakse laste kaitse konventsiooni artikkel 49, ette riigid, kus esinevad isikutevahelised vastuolud, see tähendab riigid, millel on mitmesugused õigussüsteemid või õigusnormide kogumid, mida kohaldatakse isikute eri kategooriate suhtes. Kõik Haagi konventsioonid, mis käsitlevad kohaldatava õiguse kindlaksmääramist, kus määratakse neis sisalduvate kollisiooninormidega kindlaks seda laadi riik, alluvad selle riigi sisestele kollisiooninormidele. Osad neist piirduvad sellega, pakkumata lahendust juhtudeks, mil selliseid õigusnorme asjaomases riigis ei eksisteeri¹⁰⁶. Teised täidavad selle lünga ja viitavad selliste õigusnormide puudumisel õigusele, millel on tihedaim seos¹⁰⁷. Selle konventsiooni artiklis 47 võetakse vastu viimasena nimetatud süsteem. Asjaomases riigis selliste õigusnormide puudumisel, mis määravad kindlaks kohaldatava õiguse, kohaldatakse seda õigussüsteemi või õigusnormide kogumit, millega täiskasvanul on tihedaim seos.

Artikkel 48 (17. juuli 1905. aasta konventsiooni asendamine)

159 Selle artikliga kuulutatakse välja osalisriikide vahelistes suhetes 17. juuli 1905. aasta vana konventsiooni asendamine käesoleva konventsiooniga¹⁰⁸. Erinevalt laste kaitse konventsiooni artikli 51 samalaadsetest sätetest ei piirdu see varem vana konventsiooni kohaldamisel võetud abinõude tunnustamisega, mida enam ammu ilmselt ei kohaldata.

Kui see ei ole nii, võib üleminek ühelt konventsioonilt teisele tekitada raskusi, mis on sarnased nendega, millele on osutatud 1961. aasta ja 1996. aasta konventsioonide järgnemises¹⁰⁹. Kui näiteks täiskasvanu harilik viibimiskoht muutub riigist A riigiks B, mis on mõlemad 1905. aasta konventsiooni endised osalised, aga need riigid on saanud muudatuse ajaks uue konventsiooni osalisteks, peaks nende vastastikuste suhetes kohaldama loogiliselt uut konventsiooni. Ent kui täiskasvanu on riigi C kodanik, mis on 1905. aasta konventsiooni osaline, aga mitte uue konventsiooni osaline, on riikide A ja B puhul riigi C suhtes endiselt siduv 1905. aasta konventsioon, mis võib oma ametiasutuste pädevust väites blokeerida uue konventsiooni kohaldamise riikide A ja B vahelistes suhetes¹¹⁰.

¹⁰⁶ Vt abielude kehtivuse kinnitamist ja tunnustamist käsitleva 14. märtsi 1978. aasta konventsiooni artikkel 20; rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva 25. oktoobri 1980. aasta konventsiooni artikkel 32; riikidevahelises lapsendamises laste kaitseks tehtava koostöö 29. mai 1993. aasta konventsiooni artikkel 37.

¹⁰⁷ Ülalpidamiskohustuse suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsiooni artikkel 16; surma korral kohaldatava pärimisõiguse suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 1. augusti 1989. aasta konventsiooni artikkel 20; vrd abieluvararežiimide suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 14. märtsi 1978. aasta konventsiooni artikkel 19.

¹⁰⁸ Vrd vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 19. oktoobri 1996. aasta konventsiooni artikkel 51.

¹⁰⁹ Vt 1996. aasta konventsiooni seletuskiri, punkt 169.

¹¹⁰ 17. juuli 1905. aasta konventsioonis eelistatakse kodakondsusjärgse riigi ametiasutuste pädevust, et kehtestada eestkoste ja korraldada hooldus (artikkel 2). Hariliku viibimiskoha riigi ametiasutustel on üksnes täiendav pädevus sel juhul, kui kodakondsusjärgse riigi ametiasutused jäävad erapooletuks (artikkel 6), ent hariliku viibimiskoha ametiasutuste kehtestatud eestkoste võivad kodakondsusjärgse riigi ametiasutused oma õigusega kooskõlas tühistada (artikkel 11).

Artikkel 49 (vastuolud teiste konventsioonidega)

160 See artikkel lähtub laste kaitse konventsiooni artiklist 52, mis on vastu võetud seoses tollal Euroopa Liidus käimasolevate läbirääkimistega selle üle, millest pidi saama nõukogu määrus abieluasjades kohtuotsuste tunnustamise ja rakendamise kohta ning vanemliku vastutuse küsimustes mõlema abikaasa jaoks¹¹¹. See tekitas siiski arutelu, mõned riigid kartsid, et see ei jäta neile piisavalt tegevusruumi sõlmida tulevikus eraldi kokkuleppeid konventsiooniga reguleeritud teemadel. Arutelude jooksul antud selgitused näitasid, et jäeti siiski ulatuslikult tegutsemisruumi.

Lõige 1

161 See lõige nagu ka tavapärased vastavusklauslid, mille leiab mitmest konventsioonist, puudutab üksnes osalisriikides sõlmitud eelnevaid kokkuleppeid. See piirab nende kohaldamist, välja arvatud juhul, kui selliste kokkulepete osalisriigid kinnitavad vastupidist.

Lõige 2

162 Lõikega 2 lubatakse „ühel või mitmel osalisriigil sõlmida kokkuleppeid, mis sisaldavad sätteid kokkuleppeosalises riigis harilikult viibiva täiskasvanu kohta konventsiooniga reguleeritud asjades“. Selliseid kokkuleppeid võib sõlmida osalisriikide vahel või osalisriikide ja kolmandate riikide vahel,¹¹² aga selles lõikes nimetatud kokkulepped on need, mis käsitlevad „kokkuleppeosalises riigis harilikult viibivaid täiskasvanuid“.

See piirang tundus Põhjamaade delegatsioonidele ülemäärane, sest nad soovisid olla valmis sõlmima eraldi kokkuleppeid, tuginedes mitte üksnes harilikule viibimiskohale, aga ka täiskasvanu kodakondsusele või elukohale või vara olemasolule nende kokkulepete osalisriikides. Seda silmas pidades tegid nad ettepaneku, et lõige 2 kustutatakse ja osalisriikide sõlmitud või sõlmitavate konventsioonide kohaldamine¹¹³ piirdub lõikega 1, mis vastab pärimist käsitleva konventsiooni artiklile 23. Esitati vastuväide, et see oli peamiselt ametiasutuste pädevust käsitlev konventsioon (ja mitte kollisiooniga tegelev konventsioon nagu seda on pärimist käsitlev konventsioon) ning et tuleks üritada ära hoida eraldi konventsiooni sõlmimist teatavate täiskasvanute kaitse konventsiooni osalisriikide poolt, võttes vastu pädevust käsitlevad eeskirjad, mis takistavad selle sujuvat toimimist. See oleks nii, kui selline eraldi konventsioon kehtiks täiskasvanute suhtes, kelle harilik viibimiskoht on väljaspool nende riikide suletud ringi, mis on selle osalised, ning Haagi konventsiooni osalisriigis. Samuti öeldi vastusena, et ehkki lõige 2 tähendab tegelikult selliste kokkulepete piiramist, mida sõlmivad täiskasvanud, kelle harilik viibimiskoht on nende osalisriigis, ei korda lõige 3 seda piirangut ja jätab võimaluse sõlmida eraldi kokkuleppeid täiskasvanute kohta, kelle harilik viibimiskoht ei pruugi olla osalisriigis, samas tingimusel, et need kokkulepped ei mõjuta Haagi konventsiooni kohaldamist.

Lõige 3

163 Selles lõikes osutatakse, et ühe või mitme osalisriigi sõlmitavad eraldi kokkulepped „konventsiooniga reguleeritud asjades ei mõjuta konventsiooni sätete kohaldamist selliste

¹¹¹ See määrus jõustub 1. märtsil 2001.

¹¹² Viimasena nimetatud võimalus tuleneb asjaolust, et lõige käsitleb eraldi kokkulepet, mille on sõlminud „üks või mitu osalisriiki“. Kui selle on sõlminud üksnes üks osalisriik, siis võib see olla üksnes kolmas riik.

¹¹³ Ettepanek jäeti kõrvale 12 poolt- ja seitsme vastuhäälega, viis erapooletut, vt arutelu protokollis nr 10, punktid 1–40 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 290–293] ja protokoll nr 17, punktid 28–34 [vt diplomaatilise iseloomuga erikomitee menetlus (1999), lk 340–341].

riikide ja teiste osalisriikide vahel“. Teisisõnu vabadus sõlmida eraldi kokkuleppeid on täielik, aga osalisriigid, mis on selliste kokkulepete pooled, ei või igal juhul kasutada neid kokkuleppeid argumendina, et vabastada ennast oma kohustustest teiste osalisriikide ees, kes ei ole eraldi kokkulepete osalised.

Lõike 3 kohaldamisala kohta võib tuua mitu näidet. Kui Haagi konventsiooni alusel esineb alus selle riigi ametiasutuse pädevuseks, kes on konventsiooni ja mitte eraldi kokkuleppe osaline, siis peaksid osalisriigid, mis on ka eraldi kokkuleppe osalised, tunnustama selle ametiasutuse rakendatud abinõu selle pädevuse alusel, mis pädeval ametiasutusel, isegi kui eraldi kokkuleppe välistas sellise pädevuse aluse. Osalisriigid, kes ei ole eraldi kokkuleppe osalised, ei ole mõistagi kohustatud vastastikku tunnustama teistes sellistes osalisriikides rakendatud abinõusid, mis on selle kokkuleppe osalised, tuginedes pädevusele alusel, mis on antud eraldi kokkuleppega ja mitte Haagi konventsiooniga. Lisaks peaksid osalisriigid, mis on eraldi kokkuleppe osalised, austama koostöökohustusi, mille kehtestab neile Haagi konventsioon.

- 164** Diplomaatilise komisjoni aruteludes valdavaks olnud tõlgendamise kohaselt on lõike 3 piirangud siinkohal seotud üksnes neis nimetatud kokkulepetega ehk nendega, mis ei piirdu täiskasvanutega, kelle harilik viibimiskoht on nende kokkulepete ühe osalisriigi territooriumil. Lõikes 2 sätestatud kokkuleppeid need piirangud seega ei mõjuta.

Lõige 4

- 165** Selle lõikega kohaldatakse eraldi kokkulepetele ühtset õigust, mis põhineb eraldi seoste olemasolul asjaomaste riikide seas. See säte pakub erilist huvi Põhjamaadele.

Artikkel 50 (konventsiooni ajutine kohaldamine)

- 166** See artikkel kordab oma kahes esimeses lõikes laste kaitse konventsiooni artiklis 53 sätestatud kahte üleminekuõiguse õigusnormi, mis käsitleb ametiasutuste pädevust ja abinõude tunnustamist. Lõikest 1 tuleneb loogiliselt, et pädevust käsitlevaid õigusnorme kohaldatakse riigis üksnes alates selles riigis konventsiooni jõustumisest. Seega osalisriigis enne konventsiooni jõustumist rakendatud abinõud, kohaldades varem kehtinud pädevust käsitlevaid õigusnorme, ei muutu konventsiooni jõustumisega kehtetuks, isegi kui neid rakendanud ametiasutustel ei ole enam konventsiooni kohaselt pädevust.
- 167** Lõikega 2 piiratakse IV peatüki ajutist kohaldamist (tunnustamine ja rakendamine) abinõude suhtes, mida on rakendatud pärast konventsiooni jõustumist, nii abinõude päritoluriigis kui ka taotluse saanud riigis. Samas ei takista miski taotluse saanud riiki oma riigi õiguse alusel tunnustamast varem tehtud otsuseid.
- 168** Lõige 3 on uus. Selle vajaduse tingis täiskasvanu antud esindusõiguse olemasolu (artikkel 15). Komisjon soovis, et täiskasvanu poolt varem antud esindusõigus, kui ta on teinud seda tingimustel, mis vastavad artiklis 15 sätestatutele, tunnustataks igas osalisriigis alates konventsiooni jõustumise ajast selle riigi suhtes. Kokkuvõtteks nõuab konventsioon enne konventsiooni jõustumist antud volituste olemasolu tulevast tunnustamist,¹¹⁴ aga ei nõua selliste toimingute tunnustamist, mis on tehtud neid volitusi kohaldades enne selles riigis konventsiooni jõustumist.

¹¹⁴ Samas ei kohusta see tunnustama varem rakendatud kaitseabinõusid, vt artikli 50 lõige 1.

Artikkel 51 (teabevahetuse keel)

- 169** See artikkel, mis on identne laste kaitse konventsiooni artikliga 54 ja rahvusvahelise lapsröövi tsiviilõiguslike küsimusi käsitleva 25. oktoobri 1980. aasta konventsiooni artikliga 24, käsitleb probleeme, mis on seotud keelega, milles ametiasutuste vahelised teated tuleb koostada või millesse need tuleb tõlkida. Teabevahetus peab toimuma originaalkeeles ja sellele tuleb lisada tõlge teise riigi ametlikku keelde või ühte ametlikest keeltest või, kui see ei ole teostatav, siis tõlge prantsuse või inglise keelde. Kehtib säte reservatsiooni kehtestamiseks seoses kas inglise või prantsuse keele kasutamisega.

Artikkel 52 (konventsiooni järelevalve)

- 170** Selles artiklis taasesitatakse laste kaitse konventsiooni artikkel 54, mis omakorda taasesitas lapsendamist käsitleva 29. mai 1993. aasta konventsiooni artikli 42. Sellest tõuseb üksnes kasu, kui konverents korraldab korrapäraselt kohtumisi, et jälgida konventsiooni praktilist toimimist ja teha vajaduse korral soovitusi selle parandamiseks.

VII PEATÜKK – LÖPPSÄTTED

Artiklid 53–55 (lõppsätted)

- 171** Need artiklid, mille koostas alaline büroo (töödokument nr 65) ja mis võeti vastu ilma pikema aruteluta, on võetud varasematest konventsioonidest, eelkõige laste kaitse konventsioonist. Need käsitlevad allkirjastamist, ratifitseerimist, aktsepteerimist või heaks kiitmist (artikkel 53), ühinemist (artikkel 54), riikide võimalust omada kaht või enamat territoriaalset üksust eri õigussüsteemides, et teada anda üksustest, mille suhtes konventsiooni kohaldatakse (artikkel 55), konventsiooniga lubatud ainsa reservatsiooni süsteemi¹¹⁵ ja selle tagasivõtmist (artikkel 56), konventsiooni jõustumist (artikkel 57), denonsseerimist (artikkel 58) ja lisaks teateid, mille konventsiooni hoiulevõtja peab edastama konverentsi liikmesriikidele ning nendele riikidele, mis on konventsiooniga ühinenud (artikkel 59).

Konventsiooni kaks uuendust võrreldes eelnevate konventsioonidega tulenevad laste kaitse konventsioonist. Esiteks see, et artikli 53 kohaselt ja erinevalt lapsendamise konventsioonist, mis iseenesest erines varasematest konventsioonidest, saavad konventsiooni allkirjastada üksnes 2. oktoobri 1999. aasta konverentsi liikmesriigid ning mitte need riigid, kes osalesid vaatlejatena või said liikmeks pärast seda kuupäeva. Viimased võivad ühineda konventsiooniga artiklis 54 sätestatud korras ehk alles pärast seda, kui see on jõustunud artikli 57 lõike 1 kohaselt. Teiseks sätestatakse artiklis 58, et konventsiooni denonsseerimine võib piirduda teatavate territoriaalsete üksustega, mille suhtes konventsiooni kohaldatakse.

Pariis, 5. jaanuar 2000

¹¹⁵ See reservatsioon puudutab suhtluskeelt, vt eespool punkt 169 artikli 51 kohta. Õigus kehtestada reservatsioon konventsiooni kohaldamisel meditsiinivaldkonnas, mida komisjon esialgu aktsepteeris, jäeti kõrvale pärast seda, kui neis küsimustes saavutati kokkulepe.